

เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่
พุทธศักราช ๒๕๒๗

เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่
พุทธศักราช ๒๕๒๓

เรื่อง เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน
คณะกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

๙๒๔.๗๙๔๕๙๓
ล ๗/๖๑ ฉ

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. คณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ.
เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน. กรุงเทพฯ,
๒๕๒๗.
๙๘ หน้า. ภาพประกอบ
๑. จักรี, พระราชวงศ์. ๒. ชื่อเรื่อง
ISBN 974 - 7779 - 07 - 2

คณะบรรณาธิการ

นางสายไหม จบกมลศึก
นายประจวบ จันทรรักษ์
นางสาวสุมาลี จุตศิริ

พิมพ์ที่ บริษัทวิคตอรี เพาเวอร์พอยท์ จำกัด

๔๔๐/๑๓-๑๕ ซอยชัยสมรภูมิ ถ.ราชวิถี เขตพญาไท กทม.

โทร. ๒๔๕-๔๔๒๓, ๒๔๕-๒๐๓๖ นางพนิดา ปทุมารักษ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
พ.ศ. ๒๕๒๓

คำนำ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ มีวัตถุประสงค์เร่งกล้าที่จะสร้างสรรค์อนุชนไทยให้เป็นป्राการที่มีคุณภาพ ตลอดจนมุ่งรักษาเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าดั้งเดิมของชาติไว้ให้เป็นมรดกสมบัติของชาติสืบไป จึงได้มอบหมายให้คณะกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทย นำบทความเกี่ยวกับประวัติของสมเด็จพระบรมราชินี และพระราชวงศ์ฝ่ายใน รวมทั้งบุคคลสำคัญในยุคต่าง ๆ ซึ่งได้ประกอบพระราชกรณียกิจและกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่บ้านเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เนื่องในวาระที่สำคัญของแต่ละองค์และแต่ละบุคคล เสมอมา

พระบรมราชินีและพระราชวงศ์ฝ่ายในตลอดจนบุคคลสำคัญที่ได้นำประวัติมาเผยแพร่ นั้นล้วนเป็นผู้มีผลงานสำคัญ ๆ ในสาขาต่าง ๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวม ความเจริญก้าวหน้าทางการทหารก็ดี การปกครองก็ดี วิทยาการแขนงต่าง ๆ ในทางศิลปะและวัฒนธรรมก็ดี ได้พัฒนาการมาโดยประเทศชาติและประชาชนชาวไทยมีเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยอันควรภาคภูมิใจ ดังเช่นที่เห็นทุกวันนี้ก็ด้วยความอดสาหะพากเพียรด้วยอัจฉริยภาพและความเสียสละของคนไทยร่วมชาติของเราทั้งสิ้น ท่านเหล่านี้ได้แสดงความรักชาติด้วยการปฏิบัติ หาได้กล่าวแต่เพียงวาจาเท่านั้นไม่ ประวัติชีวิตและผลงานของแต่ละท่านจึงเป็นชีวิตที่มีอุดมคติ สร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งอนุชนไทยสมควรศึกษาและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้วยความชื่นชมและภาคภูมิใจ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเห็นว่าพระราชประวัติพระบรมราชินีและพระราชวงศ์ที่ได้นำออกเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยไปแล้วนั้น มีผู้ฟังจำนวนมากสนใจติดตามขอบทความมาเป็นประจำ คณะกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ จึงเห็นสมควรดำเนินการรวบรวมบทความทั้งหมดจัดพิมพ์เป็นหนังสือ “เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน” เพื่อเผยแพร่เป็นอนุสรณ์เตือนใจคนไทยทุกคนให้คำนึงถึงคุณความดีของบุคคลผู้ได้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติ ควรภาคภูมิใจเสมอด้วยเกียรติคุณสุดดี

คณะกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทย
คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

รายนามคณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทย

๑. นายสมภพ จันทระประภา	ประธานอนุกรรมการ
๒. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๓. ม.ร.ว.แสงสุรย์ ลดาวัลย์	อนุกรรมการ
๔. คุณหญิงโสภรต์ จันทระประภา	อนุกรรมการ
๕. ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงพะออบ โปษะกฤษณะ	อนุกรรมการ
๖. นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	อนุกรรมการ
๗. นางสาวอุทัยศรี ค้อคงคา	อนุกรรมการ
๘. นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๙. นายประพัฒน์ ตรีณรงค์	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาววนิดา สติตานนท์	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวไหม จบกาสีก	อนุกรรมการ
๑๔. นางอรสา สุนธิไทย	อนุกรรมการ
๑๕. นายประจวบ จันทรรักษ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๖. นางสาวสุมาลี จุฑศิริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

หน้า

๑. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ	
นางเรวดี จูฑะโลหิต.....	๕
๒. สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทมาลมารศรี พระอัครราชเทวี	
นางนันทนา ตันติเวส.....	๑๑
๓. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า	
นางสาวเพลินพิศ กำราญ.....	๑๗
๔. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทรประภา.....	๒๓
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงพะอบ โปษะกฤษณะ.....	๓๑
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทรประภา.....	๓๗
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
นางสายไหม จบกดศึก.....	๔๓
๕. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
อาศิรวาทสดุดีสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒	
คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทรประภา.....	๔๕
พระเกียรติคุณในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ.....	๕๕
พระราชกรณียกิจบางประการของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
นางสาววนิดา สติทานนท์.....	๖๓
พระเกียรติคุณแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
ในนานาประเทศ	
นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ.....	๗๑
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับ	
มูลนิธิศิลปาชีพพิเศษฯ	
นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ.....	๗๗
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	
ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงพะอบ โปษะกฤษณะ.....	๘๓

๖. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทระประภา..... ๘๕

๗. ทศบารมีในพระพุทธศาสนา เถรวาท

นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา..... ๕๕

เฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์ฝ่ายใน

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

นางเรวดี จิตะโลหิต เรียบเรียง

นับตั้งแต่อดีตกาลมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอเนกประการ จึงยังผลให้ประเทศไทยเป็นเอกราชตราบเท่าทุกวันนี้ นอกจากพระมหากษัตริย์จะทรงปฏิบัติพระราชภารกิจนานัปการแล้ว สมเด็จพระบรมราชินีก็ทรงมีบทบาทสำคัญในกิจการบ้านเมืองด้วย สมเด็จพระบรมราชินีซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ จนได้รับยกย่องว่าเป็น “พระบรมราชินีนาถ” พระองค์แรก คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเจ้าจอมมารดาเปี่ยม ประสูติในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันศุกร์ เดือนอ้าย แรม ๗ ค่ำ ปีกุน เบญจศก จุลศักราช ๑๒๒๕ ตรงกับวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๖ เมื่อประสูติได้ครบเดือนหนึ่ง สมเด็จพระราชบิดาได้พระราชทานนาม พร้อมทั้งคาถาพระราชทานพระพร มีใจความว่า ดังนี้

“ขอธิดาของเรา ซึ่งเป็นบุตรอันดีของเปี่ยมคนนี้ จงปรากฏโดยนามว่า โสภาสุทธิสิริมติเกิด ขอเธอจงมีสุขและไม่มีโรค มีอิสริยยศประเสริฐสุด ปราศจากโทษอันใคร ๆ อย่างข่มเหงได้ทุกเมื่อ จงเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์ใหญ่ มีโภคสมบัติมาก อันคนเป็นอันมากนิยมนับถือ ขอเธอจงรักษาเกียรติยศของบิดามารดาไว้จงทุกเมื่อ จงทำนุบำรุงพี่น้องชายหญิงอันดี ขออาณูภาพพระรัตนตรัยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น จงรักษาเธอทุกเมื่อ เทอญ”

เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจว่า คาถาพระราชทานพระพรนี้ ได้เป็นไปสมตามพระราชประสงค์ทุกประการ

เมื่อสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีฯ ยังทรงพระเยาว์นั้น พระองค์มีโอกาสดที่จะทรงศึกษาเล่าเรียนได้น้อย ด้วยในสมัยก่อนสถานที่ศึกษาเล่าเรียนไม่ได้มีอย่างในปัจจุบันนี้ ทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงชำนาญในการอักษร ก็สิ้นพระชนม์ไปเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ ประกอบกับเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระเมตตากรุณาใช้สอยและโปรดให้ติดตามเป็นนิจ ได้ทรงเห็นทรงฟังพระราชกระแสรับสั่งและการทำงานในราชสำนัก ทั้งทรงหมั่นถามหมั่นเรียน หมั่นเขียน หมั่นตรึตรองตามวิสัยบัณฑิตยชาติ จึงได้ทรงทราบสรรพวิชา เสมอเหมือนผู้ที่มีความรู้และศึกษาเล่าเรียนอย่างดี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประดิษฐานพระองค์ไว้ในตำแหน่งพระมเหสี มีพระอิสริยยศเป็นลำดับมา คือ เป็นพระนางเธอเสาวภาผ่องศรี พระนางเจ้าฯ พระวรราชเทวี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระอรรคราชเทวี และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงมีพระราชโอรส

๙ พระองค์ พระราชธิดา ๒ พระองค์ ในจำนวนนี้ ต่อมาพระราชโอรสได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ถึง ๒ พระองค์ คือ

๑. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร

๒. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชกรณียกิจของพระองค์ที่มีต่อบ้านเมืองที่สำคัญที่สุด คือ การเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ พระองค์ต้องทรงสละเวลาและความสุขสำราญส่วนพระองค์ ปฏิบัติพระราชภารกิจ ซึ่งพระองค์มิได้เคยทรงศึกษาหรือฝึกหัดให้ทำมาก่อนเลย แต่เพราะพระปรีชาสามารถ จึงทรงปฏิบัติภารกิจทั้งปวงให้สำเร็จลุล่วงโดยมิได้ขาดตกบกพร่อง ทรงสามารถวินิจฉัยข้อราชการ แม้กระทั่งข้อสำคัญ ๆ ในกรณีที่เกิดมีความเห็นแตกต่างกันในระหว่างเจ้ากระทรวงทบวงกรม ทรงพระราชวินิจฉัยให้เป็นทีพอใจได้ทั่วหน้า มิเสียประโยชน์แก่ราชการแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงเอาพระทัยใส่ดูแลทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิด เช่น เมื่อเกิดเพลิงไหม้ในพระนครก็ได้เสด็จไปทรงเป็นประธานในการดับเพลิงด้วยพระองค์เอง นอกจากนี้ ทุก ๆ วันในเวลาเย็น พระองค์มักเสด็จลงสวนศิลาลัยเพื่อสนทนากับพระราชวงศ์และข้าราชการฝ่ายใน โปรดให้ช่างสตรีเข้าไปถวายพระรูปส่งไปถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ในพระราชหฤทัยว่า พระองค์ทรงพระเกษมสำราญ ครั้นเวลาค่ำก็ต้องทรงพระอักษรอยู่จนดึก เพราะนอกจากหนังสือราชการซึ่งต้องทรงวินิจฉัยโดยลำพังแล้ว พระองค์ยังต้องมีลายพระราชหัตถ์ส่งไปทูลเกล้าฯ ถวายอยู่แทบทุกวัน ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเหล่านี้เป็นเวลา ๘ เดือนเศษ จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัติพระนคร

คุณลักษณะที่เด่นอย่างหนึ่งของพระองค์ คือ ความกล้า สิ่งใดที่พระองค์เห็นว่าดีแล้ว มิได้ทรงย่อท้อหวั่นไหวแต่ประการใดที่จะสนับสนุนหรือจัดทำขึ้น ทั้งนี้เป็นการนำทางที่ดียิ่งสำหรับสตรีเพศ ซึ่งในสมัยก่อนยังอยู่ในระบอบเก่าอย่างเคร่งครัด พระองค์เป็นผู้ทรงริเริ่มใช้การผดุงครรภ์และการพยาบาลแบบใหม่ โดยใช้ตัวพระองค์เป็นแบบอย่าง ทรงเลิกใช้การบรรทมเปลือง เมื่อคราวประสูติพระราชโอรสธิดา เพื่อให้คนชั้นสูงเกิดความนิยมตาม ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้จัดตั้งโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ขึ้นในโรงพยาบาลศิริราช เมื่อผู้ใดเรียนจบหลักสูตร ก็พระราชทานเครื่องมือเครื่องใช้ให้เป็นรางวัล ราษฎรคนใดเข้าไปคลอดบุตรในโรงพยาบาลและใช้วิธีแบบใหม่ พระองค์ก็พระราชทานเงินทำขวัญ ๔ บาท พร้อมทั้งเบาะและผ้าอ้อมแก่ทารก ๑ ชุด ทั้งนี้เพื่อชักจูงคนทั้งหลายให้เกิดความนิยม ทรงบริจาคพระราชทรัพย์และทรงเป็นพระราชธุระจัดการตั้งสภาอุณาโลมแดง ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสภากาชาดขึ้น เพื่อช่วยรักษาพยาบาลทหารและประชาชนพลเมืองที่บาดเจ็บเนื่องในการรบกับฝรั่งเศส เมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๔๓๖ พระองค์ได้ทรงดำรงตำแหน่งองค์สภานายิกาเป็นเวลาถึง ๒๖ ปี จนเสด็จสวรรคต

ในด้านการพระศาสนา นั้น พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้า ทรงทะนุบำรุง และบริจาคพระราชทรัพย์บำเพ็ญพระราชกุศลอย่างสม่ำเสมอ ทรงสร้างพระวิหารสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ทรงปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ ทั้งในพระนครและตามหัวเมืองต่าง ๆ ทรงถวายนิยัตยภัต ถวายข้าวสารรวมทั้งค่าน้ำประปา ค่ากระแสไฟฟ้า ค่าชำระปิดกวาดรักษาพระอารามหลาย ๆ พระอารามมิได้ขาด

ด้านสาธารณประโยชน์ พระองค์ได้ทรงสร้างสะพานพระราชเสาวนีย์เชื่อมถนนศรีอยุธยาให้ติดต่อกัน โปรดให้สร้างแม่พระธรณีบีบมวยผมให้เป็นอนุสาวรีย์ นอกจากนี้ยังทรงสร้างโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบ่อน้ำสาธารณะที่หัวหิน เป็นต้น

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พระองค์มีคุณูปการต่อการศึกษา คือ โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้น เริ่มด้วยโรงเรียนเสาวภา โรงเรียนราชินี โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ ส่วนในต่างจังหวัดมีโรงเรียนวิเชียรมาตุ โรงเรียนสภาราชินี ที่จังหวัดตรัง โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม

โดยเฉพาะโรงเรียนราชินีนั้น ทรงโปรดให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ พระองค์ทรงมีอุปการคุณแก่โรงเรียนราชินีเป็นพิเศษ ทรงเป็นพระครูในทุกสิ่งทุกอย่างอย่างใกล้ชิด พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นเงินเดือนครูและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน และเพื่อให้เกิดความนิยมแก่คนทั้งหลาย พระองค์ได้ส่งพระราชวงศ์และเด็กหญิงในราชสำนักของพระองค์ให้เข้าเรียน ทรงจัดรางวัลอันมีค่าพระราชทานแก่นักเรียนที่มีความประพฤติและเล่าเรียนดี ผู้ที่เรียนจบหลักสูตรของโรงเรียนทุกคนจะได้รับพระราชทานเข็มกลัดอักษรพระนาม “เสาวภา” ตลอดทั้งครูและเจ้าหน้าที่ในกระทรวงธรรมการที่มาเกี่ยวข้องในขณะนั้น ก็ได้รับพระราชทานเข็มกลัดอักษรพระนาม “เสาวภาผ่องศรี” ด้วย

อนึ่ง ได้ทรงรับสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี มาทรงอุปถัมภ์เลี้ยงดูเยี่ยงพระราชธิดามาแต่ทรงพระเยาว์ ทรงโปรดให้ศึกษาเล่าเรียนจนสามารถศึกษาภาษาต่างประเทศได้ดี จึงทรงมอบพระราชภาระที่เกี่ยวกับโรงเรียนราชินี ให้ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ปฏิบัติแทนพระองค์ ซึ่งทรงปฏิบัติตามพระราชประสงค์ได้ทุกประการ จนกระทั่งมีผู้นิยมเข้าโรงเรียนอย่างแพร่หลาย

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในชั้นเดิมทรงมีพระสรีรนามัยดีมาก แต่ต่อมามักจะบรรทมหลับยาก ทั้งพระบังคนเบามีไขขาวด้วยพระวักกะไม่เป็นปกติ ประกอบทั้งทรงประสบความวิปโยคอย่างใหญ่หลวง เมื่อสิ้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้พระโรคาพาธมารบกวนบ่อย ๆ พระอาการมีแต่ทรงกับทรุด เป็นเหตุให้พระกำลังลดถอยลงทุกที ถึงกับพระราชดำเนินด้วยลำพังพระองค์เองไม่ได้ ในกลางปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้ประชวรไข้ติด ๆ กันหลายครั้ง ครั้งที่สุดได้เริ่มประชวรเมื่อเวลาเที่ยง วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๖๒ ใช้น้ำแก้แค้นพิษในพระอันตะ กำลังพระหทัยทนพิษไข้ไม่ได้ เสด็จสวรรคตที่พระตำหนักพญาไท เวลา ๙.๕๐ น. ของวันที่ ๒๐ ตุลาคม นั้นเอง พระชนมพรรษาได้ ๕๕ ปี ๕ เดือน ๑๕ วัน

ตลอดพระชนมชีพของพระองค์ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างน่าสรรเสริญ ประกอบด้วยพระราชอัธยาศัยสุภาพ สมเป็นขัตติยนารินาถ พระองค์ได้ทรงสนองพระเดชพระคุณพระบาท-

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างประเสริฐ ทั้งเป็นที่พึ่งพำนักแห่งพระราชวงศ์ เสนามาตย์
 ราชบริพารทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน ตลอดจนประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก ทางใดที่จะทรงบำรุงได้ก็ให้ทรง
 บำรุงอยู่เป็นนิจนิรันดร์ เป็นเหตุให้ผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์มีความเจริญก้าวหน้า
 ทั้งผู้ที่ทำราชการและผู้ที่ทำกิจการส่วนตัว เมื่อพระองค์เสด็จประพาสตามที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงและ
 หัวเมืองก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทรัพย์สิ่งของแก่ทวยราษฎร์ในที่นั้นเสมอเป็น
 เนืองนิตย์ สรรพกิจทั้งหลายที่ได้ทรงปฏิบัติมาแล้วแต่เป็นเกียรติคุณแก่ประเทศสยามทั่วไปทั้ง
 ฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร พระองค์จึงเป็นสมเด็จพระปิยมหาราชินีของไทยโดยแท้จริง.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระปิตุจนาเจ้าสุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรี พระอัครราชเทวี

นางนันทนา ดันติเวสส เรียบเรียง

วันนี้เป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรี ซึ่งเป็นพระราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระชนนีของจอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจสำคัญให้แก่ประเทศชาติ ดังเช่นที่กรมศิลปากรและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพร้อมด้วยพระประยูรญาติได้จัดงานเฉลิมพระเกียรติ จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เนื่องในวาระวันประสูติครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ที่ผ่านมา

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรี ทรงเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมารดา คือ เจ้าจอมมารดาสำคัญ ซึ่งเป็นธิดาสมเด็จพระยาบรมมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าสุขุมลามารศรี ประสูติ ณ วันศุกร์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๗ ปีระกา ตรงกับวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๐๔ ในพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีไปถึงพระยาศรีพิพัฒน์ และนายสรรพวิไชย ณ ประเทศฝรั่งเศส ลงวันอังคาร เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีระกา จุลศักราช ๑๒๒๓ พระองค์ได้ทรงกล่าวถึงเรื่องพระราชธิดาประสูติไว้ว่า

“สำคัญคอดบุตรหญิง ณ วันศุกร์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๗ เวลาเที่ยงแล้ว แต่แรกออกมาไม่ร้อง ไม่ลืมตา ต้องแก้ไขอยู่นานจึงได้อาบน้ำ แล้วไม่กินนมไป ๑๒ ชั่วโมง แต่บัดนี้เป็นปกติแล้ว หญิงนั้นข้าพเจ้าให้ชื่อสุขุมลามารศรี สำดี กับบุตรหญิงทั้งสอง บัดนี้ก็อยู่ดีเป็นปกติ เมื่อคลอดและทำขวัญนั้น พระยารพขพิพัฒน์มาดูแลจัดการ”

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรี ทรงมีพระเชษฐา พระเชษฐภคินี และพระขนิษฐภคินี ร่วมเจ้าจอมมารดาเดียวกันอีก ๔ พระองค์คือ พระองค์เจ้าชายแดง พระองค์เจ้าหญิงเขียว พระองค์เจ้าหญิงบุษบงเบิกบาน และพระองค์เจ้าหญิงนภาพรประภา ซึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการสถาปนาให้เป็น กรมหลวงทิพยรัตนกิริฎกุลินี

การศึกษาของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรีก็เช่นเดียวกับพระราชธิดาองค์อื่น ๆ ในสมัยนั้น กล่าวคือเมื่อทรงรู้ความก็ทรงเริ่มศึกษาอักษรสมัย จนทรงอ่านออกเขียนได้ จากนั้นก็จะทรงศึกษาวิชาขั้นสูงขึ้นไป อันได้แก่ ภาษาไทย ภาษามคธ ศิลปกรรม พระศาสนา วรรณคดี ตลอดจนทั้งการช่างการเรือน เจ้านายบางพระองค์อาจจะทรงวิชาอื่นต่อไปอีกตามพระราชอัธยาศัย สำหรับสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรีทรงสนพระทัยในวิชา วรรณคดี โบราณคดี และราชประเพณีเป็นพิเศษ ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงสามารถแต่งบทกวีนิพนธ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากโคลงต่าง ๆ ที่ทรงนิพนธ์ไว้ เกี่ยวกับพระปรีชาสามารถในเชิงกวีของพระองค์นี้ สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมลามารศรี ได้ทรงกล่าวถึงไว้ในคำนำ ของ หนังสือสุขุมลามนิพนธ์ ดังนี้ :-

“ในส่วนสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าฯ นั้น แต่เดิมนอกจากผู้ที่ใกล้ชิดก็มีใครมีใครทราบว่าทรงสามารถในวรรณคดี จนเมื่อปีขวด พ.ศ. ๒๔๓๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสชวนสมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณให้แต่งสุภาษิตคนละบท สำหรับรวมเข้าเป็น “หนังสือวชิรญาณสุภาษิต” พิมพ์พระราชทานแจกเป็นที่ระลึกในงานฉลองหอพระสมุดวชิรญาณในปีฉลู พ.ศ. ๒๔๓๒ สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าฯ ทรงนิพนธ์สุภาษิตเป็นโคลงฉันท์ ๒ บท ส่งมาลงพิมพ์ พอปรากฏก็มีเสียงสรรเสริญแลยอชมทั่วกันหมดในทันทีว่า ทรงสามารถแต่งสู้กวีผู้ชายได้ แลโคลงฉันท์ ๒ บทนี้มีผู้ชอบจดจำกันได้ดีมาก...”

เพื่อเป็นการสนับสนุนคำกล่าวข้างต้น จึงใคร่เชิญโคลงฉันท์ทั้ง ๒ บทที่พระองค์ได้ทรงนิพนธ์ไว้ดังนี้

๐ กราวเชิญจะเฝ้าแต่	โสกศัลย์
โสกจะดับขุนเชิญ	ห่อนได้
ยิ่งโสกยิ่งจักพลัน	รอนุชีฟ
ควรปลดควรเปลื้องให้	โสกกลาย
๐ ละโสเกร่งตริรู้	สีกเชิญ ดนนา
รู้เข็ดเชิญคงวาย	ว่างบ้าง
ทิ้งชั่วยิดที่เป็น	ทางชอบ
จึงจักเรีสร้างพัน	เหตุไทย

นอกจากจะทรงดำรงตำแหน่งพระราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าฯ ทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงได้รับแต่งตั้งให้เป็นราชเลขาธิการฝ่ายใน พระองค์จึงทรงเป็นเจ้านายพระองค์หนึ่งที่ทรงพระปรีชาญาณรอบรู้ราชการฝ่ายในเป็นอย่างดี

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทามลมารศรีทรงมีพระราชธิดาและพระราชโอรส ๒ พระองค์คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ประสูติเมื่อวันศุกร์ เดือน ๑๐ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๐ และสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประสูติเมื่อวันพุธ เดือน ๘ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๔ พระราชโอรสพระองค์นี้ทรงเป็นต้นราชตระกูล “บริพัตร”

พระประวัติของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทามลมารศรี จะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หากไม่กล่าวถึง พระโอรสที่พระองค์ทรงประทานแก่พระราชโอรส คือสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในคราวที่พระราชโอรสเสด็จไปศึกษาวิชาการในยุโรป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ พระโอรสดังกล่าว ไม่เพียงแต่จะชี้ให้เห็นถึงความรักความหวังดีที่พระองค์มีต่อพระราชโอรส หากยังสะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นผู้มีความคิดลึกซึ้ง และมองการณ์ไกลของพระองค์ท่านอีกด้วย ดังจะได้อัญเชิญพระโอรส ส่วนใหญ่มากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้

“ขอให้อีวาทแก่พ่อผู้เป็นลูกยอดรักของแม่ ในสมัยที่พ่อจะจากแม่ไปยุโรป ดังนี้

๑. การที่พ่อต้องไปเล่าเรียนถึงประเทศยุโรปนั้น ขอให้พึงเข้าใจว่า ทูลหม่อมท่านผู้เสียพระราชทรัพย์เป็นอันมาก เพราะท่านทรงพระเมตตากรุณาแก่พ่อ ซึ่งนับว่าเป็นลูก เพื่อให้ได้รับวิชาความรู้ อันสุขุมละเอียดอ่อนจะเป็นเสบียงเลี้ยงตัวไปในภายหน้า ขอให้พ่อตั้งใจอดสาหัสเล่าเรียนให้สมดังพระราชประสงค์ อย่าให้ต้องเป็นอันสูญเสียเปล่าแห่งพระราชทรัพย์ กลับมาจะได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณเป็นชื่อเป็นหน้า และเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตัวสืบไป

๒. ในเวลาตั้งแต่ได้ออกจากกรุงเทพฯ ไปจนถึงอยู่ในประเทศยุโรป ต้องรู้สึกว่าตัวอยู่ในที่อันมิใช่บ้านเกิดเมืองนอนของตัว แลห่างไกลจากฝ่าพระบาททูลหม่อมแลไกลจากผู้ที่เคยบำรุงรักษา พ่อจงอดส่ำห้ฝักตัวกลัวเกรงเสด็จอาร์ (คือสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช) แลแสดงกิริยาอ่อนน้อม (มิใช่ถึงกราบไหว้) ต่อพวกข้าราชการที่เขาเป็นผู้ใหญ่ ที่สุดจนถึงมอซเซอร์ ยัคมิน ซึ่งเป็นผู้กำกับไป เมื่อเขาจะว่ากล่าวตักเตือนประการใด ก็ต้องเชื่อฟังเขาตามสมควรอย่าทำให้เป็นที่รังเกียจเกลียดชังแก่เขาทั้งหลายเหล่านั้นได้ เพื่อว่าจะมีทุกขทุกข์ใช้หรือขัดข้องอย่างไรเขาจะได้ช่วยแนะนำแก้ไขให้ด้วยความกรุณา

๓. ทูลหม่อมพระองค์โคนัน (คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เวลานั้นทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช) พ่อยอมทราบอยู่แล้วว่าท่านจะเป็นอย่างไร พ่อจงนับถือรักใคร่ฝักตัวท่านให้จงมาก ในเวลานี้ก็ต้องเป็นผู้ที่พลัดบ้านเมืองไปด้วยกัน มีทุกข์สุขประการใด ก็ให้เห็นหน้ากันตามประสาพี่น้องดียิ่งกว่าผู้อื่น แม้ถ้าได้รักใคร่สนิทสนมกันเสียแต่ยังเล็ก ๆ ด้วยกัน เช่นนี้แล้ว เมื่อต่อไปภายหน้าก็จะได้ไม่เป็นที่รังเกียจกินแหนง ซึ่งเป็นหนทางอันตรายในตัวพ่อเมื่อเวลาที่โตขึ้นด้วยกันนั้นด้วย

๔. เจ้านายพี่น้องทั้งปวงบรรดาที่อยู่นอกด้วยกันนั้น พ่อต้องคิดว่าทุก ๆ องค์แต่ล้วนเป็นลูกของทูลหม่อมเหมือนกับตัวพ่อทั้งนั้น พ่ออย่าแสดงกิริยาหรือกล่าววาจาอันเป็นการหมิ่นประมาทต่อเธอโดยถือว่าสูงกว่าเธอ จงนบนอบเล่นหัวตามฉันทพี่น้องที่เสมอกัน ถึงกับคนอื่นก็เหมือนกัน เมื่อเจ้านายเหล่านั้นเธอไว้วางตัวเธอเพียงชั้นใดสถานใด พ่อจงวางตัวให้เสมอกับเจ้านายเหล่านั้น จะได้ไม่เป็นที่รังเกียจในเจ้านายพี่น้อง และไม่กีดตาผู้อื่นด้วย

๕. สรรพหนังสือ แลวิชาทั้งปวงอันได้เรียนรู้แล้วนั้น ถ้าจะมีผู้ไล่เลียงได้ถามถึงแสดงแต่ที่แม่นยำชำนาญ อย่าอวดรู้ให้เกินกับภูมิความรู้ สิ่งใดข้อใดที่ยังไม่รู้หรือรู้แล้วแต่ไม่แม่นยำ ถึงแม้จะบอกว่ายังมิได้รู้ก็ไม่เป็นที่เสียหายอันใด

๖. ส่วนความรู้สึกในใจอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่สมควรจะแสดงกิริยาหรือกล่าววาจาให้คนทั้งหลายรู้ คือ ให้รู้สึกแต่ในใจของตัวว่าตัวเกิดมาในชาติตระกูลอันสูง จำเป็นที่จะต้องรักษาตัวให้สมกับที่ตัวเป็นผู้สูงชาติ จงตั้งหน้าเล่าเรียนให้เต็มกำลังแลสติปัญญาของตัวอย่าเพละเพลินในการเล่นสนุกให้เกินไป ให้ได้รู้จริงทุกอย่างทุกประการ

พระบรมราโชวาทของทูลหม่อมและถ้อยคำของแม่ที่ได้พรรณนามาครั้งนี้ และจะได้ว่าต่อไปนี้ พ่อจงหมั่นดำรงไตร่ตรองแล้วแลประพฤติตามจงทุกประการ เมื่อพ่อเจริญขึ้นโดยลำดับแล้ว จะได้เป็น

ที่ฟังของแม่ในภายหน้า ในที่สุดโอราบทของแม่ฉบับนี้แม่ขอบอกแก่พ่อผู้เป็นลูกที่รักแลที่หวังความสุขของแม่ให้ทราบ ว่า ตัวแม่นี้เป็นมนุษย์ที่อาภัพ มักจะได้รับแต่ความทุกข์อยู่เป็นเนืองนิจ แม่มิได้มีอันใดซึ่งจะเป็นเครื่องเจริญตาเจริญใจอันจะดับทุกข์ได้นอกจากลูก เมื่อเวลาที่พ่อยังอยู่กับแม่แต่เล็ก ๆ มาถึงหากว่าแม่จะมีความทุกข์มาสักเท่าใด ๆ เมื่อแม่ได้เห็นหน้าลูกแล้วก็อาจจะระงับดับเสียได้ด้วยความรักแลความยินดีของแม่ในตัวลูก ก็ในเวลาซึ่งพ่อไปเล่าเรียนในประเทศยุโรปนี้ พ่อจึงรู้เถิดว่า ขาวความงามความดีของพ่อนั้น แลจะเป็นเครื่องดับทุกข์ของแม่ ถ้าพ่อรักแม่ก็จงสงสารแม่ อย่าทำให้เสียความรักของแม่ แลอย่าประพฤติชั่วนอกคำสั่งสอนของแม่ จงตั้งหน้าเล่าเรียนให้ดี รับความรู้โดยเร็ว จะได้กลับมาหาแม่โดยไม่นานนี้”

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตรศรี ทรงเป็นพระบรมวงศ์ฝ่ายในที่ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาในสมัยนั้นพระองค์หนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์หาครูมาสอนหนังสือบรรดาเจ้านายที่วังบางขุนพรหม ดังปรากฏเรื่องราวอยู่ในคำนำ หนังสือพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระธิดา สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตในคราวเสด็จประพาสเกาะชวา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ความว่า

“เนื่องจากพวกข้าพเจ้ามิได้เคยเข้าศึกษาในโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนใด ด้วยเสด็จย่า (คือสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตรศรี) ทรงพอพระทัยที่จะเลือกหาครูมาสอนที่วังตั้งแต่เริ่มเรียนภาษาไทยจนถึงภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ฉะนั้นการศึกษาของพวกข้าพเจ้า จึงเรียกได้ว่า เรียนรู้มาในวังบางขุนพรหม”

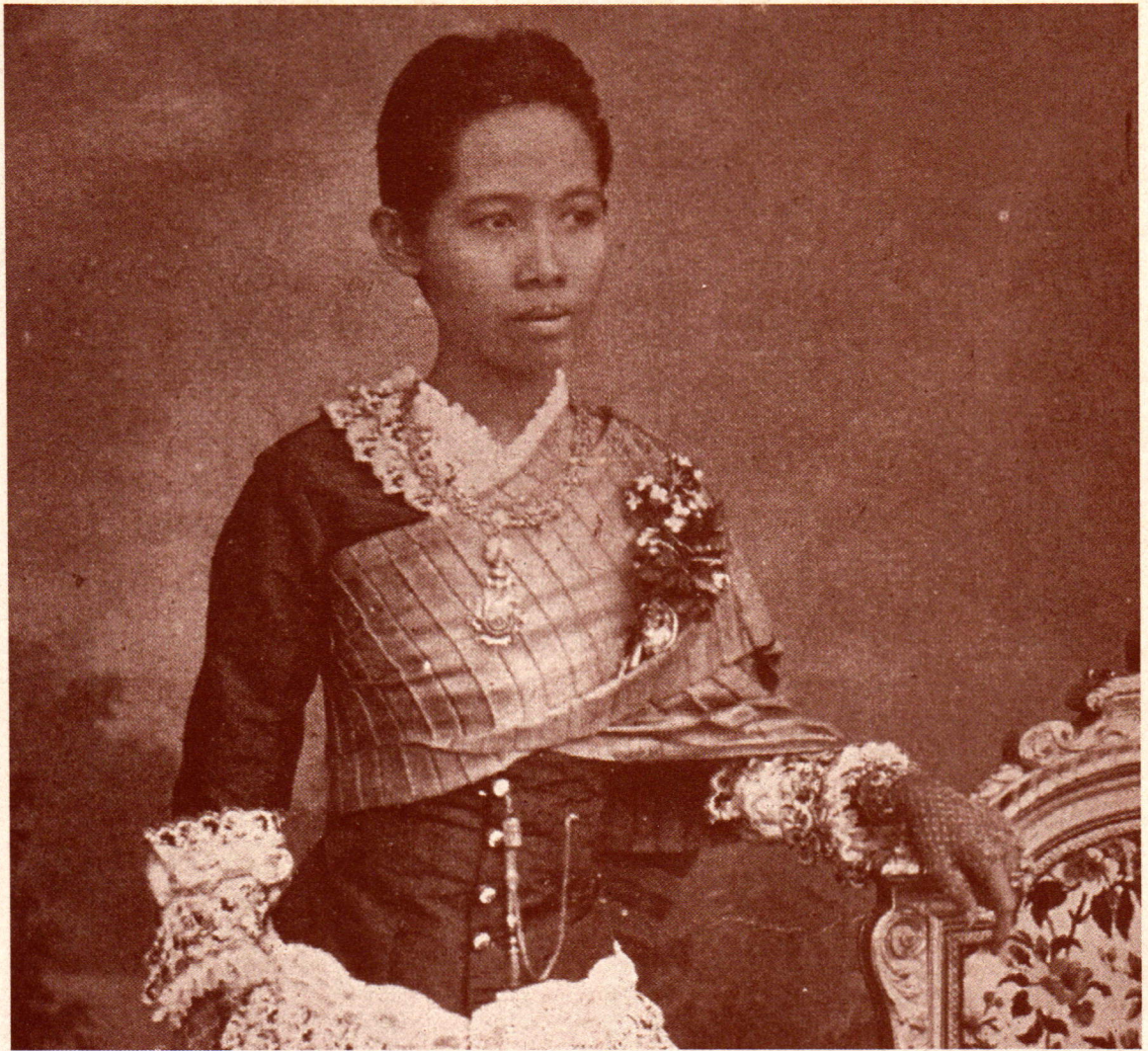
พระองค์ทรงเป็นเจ้านายที่ทรงพระเกียรติคุณเป็นหลักอยู่ในพระราชวงศ์จักรีมาช้านาน ครั้นถึงรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนา พระนางเจ้าสุทุมลามาตรศรี พระราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นเป็น สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตรศรี พระอัครราชเทวีใน พ.ศ. ๒๔๖๘

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตรศรี ทรงพระประจวบที่พระปัสสาสะ และสิ้นพระชนม์ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระศพไปประดิษฐานที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท มังงานพระราชกุศลทุก ๆ ๗ วัน และเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงพระศพ ณ พระเมรุท้องสนามหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ในฐานะพระราชเทวีในสมเด็จพระปิยมหาราชและพระชนนีของจอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้ทรงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งของชาติ สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตรศรีทรงมีภาระหน้าที่อันยิ่งใหญ่ ซึ่งย่อมมีผลเกี่ยวเนื่องต่อประเทศชาติไม่โดยตรงก็โดยทางอ้อม จากพระประวัติที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พระองค์ทรงปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของพระองค์โดยครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่ง เนื่องในวันที่ ๕ กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของพระองค์ได้เวียนมาบรรจบครบรอบ ๕๔ ปีในวันนี้ เราชาวไทยควรจะได้น้อมระลึกถึงภารกิจหน้าที่ที่ได้ทรงปฏิบัติตลอดพระชนม์ชีพเพื่อเป็นเกียรติประวัติสืบไป.

ออกกรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๒๔

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

นางสาวเพลินพิศ กำราญ เรียบเรียง

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นพระบรมวงศ์ที่มีพระชนมายุยืนยาวถึง ๘๓ พรรษา คือตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นับได้ ๖ รัชกาล เป็นพระราชชนนีของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และเป็นพระอัยยิกาในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระปิยะมหาราชาธิเบศร ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๐๕ ครั้นประสูติครบเดือน สมเด็จพระบรมชนกนาถ ได้พระราชทานพระนามและคำแปล ความว่า

“พระนามซึ่งชื่อสว่างวัฒนา นี้ พระราชทานให้แก่พระราชกุมารองค์ใด พระราชกุมารองค์นั้น ผู้เป็นบุตรจึงมีความสุข อย่ามีโรคและอย่ามีความวุ่นวายเลย จงมั่งคั่งด้วยทรัพย์มาก จงมียศสมบัติ เป็นผู้ประเสริฐ ไม่มีใครเล็ดขึ้นกว่า จงตั้งอยู่ในวงศ์ของบิดาสืบกาลนาน เทอญ”

เมื่อทรงพระเยาว์ได้ทรงศึกษากับครูผู้หญิง โดยเริ่มต้นเรียนอักษรไทยไปจนพระชันษาประมาณ ๗ ปี จึงเริ่มฝึกหัดการเรือน กิริยามารยาท แต่ยังคงเรียนภาษาไทยจนโสกันต์แล้ว จึงทรงศึกษาหาความรู้ชั้นสูงที่ทรงสนพระทัยโดยลำพังพระองค์

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นพระอัครมเหสี มีพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี มีพระราชโอรส ๔ พระองค์ พระราชธิดา ๔ พระองค์คือ

๑. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร
๒. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายอริยาลงกรณ์
๓. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงวิจิตรจิรประภา
๔. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายสมมดิวังศ์วโรทัย กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์
๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ซึ่งเป็นพระราชปิตุจฉาในรัชกาลปัจจุบัน
๖. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงศิริภรณีโสภณ
๗. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหิตลอดุลยเดช พระบรมราชชนกในรัชกาลปัจจุบัน
๘. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิง สันพระชนม์เมื่อประสูติได้ ๔ วัน

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงพระกรุณาเด็ก ๆ ไม่ทรงเลือกที่รักมักที่ชัง ทรงพระเมตตาพระเจ้าลูกเธอในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์ไม่ว่าประสูติจากท่านผู้ใด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบคุณธรรมในข้อนี้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อเจ้าจอมของพระองค์ ๒ ท่านคือ เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เนื่อง และเจ้าจอมมารดาพร้อม ถึงอนิจกรรม จึงได้พระราชทานพระเจ้าลูกเธอ ๔ พระองค์ คือ พระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ พระองค์เจ้าประภาพรณพิไล และพระองค์เจ้าวาปีบุษบากร แก่สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งทรงอุปการะเลี้ยงดูเหมือนพระราชโอรส พระราชธิดา ของพระองค์เองตลอดมา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรมหิศ ดำรงพระอิสริยยศสยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในฐานะพระชนนีของพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ย่อมทรงปิติชื่นชมโสมนัสในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นที่ยิ่ง และในเวลาเดียวกันย่อมต้องทรงรับพระราชภารกิจเพิ่มขึ้นในการอบรมเลี้ยงดูพระราชโอรส พระราชธิดา นอกเหนือจากการถวายปรนนิบัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงโสมนัสในการนี้ได้ไม่นานก็ทรงประสบความวิปโยคอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรมหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ซึ่งพระชันษายังไม่ถึง ๑๗ ปี และกำลังมีวัยฉกรรจ์แข็งแรง ได้ประชวรไข้รากสาดน้อยสวรรคตอย่างกะทันหัน ทำให้โศกเศร้าเสียพระทัยมาก ไม่ยอมเสวยพระกระยาหารหลายวัน ยิ่งกว่านั้นต่อมา สมเด็จพระเจ้าฟ้าสมมติวงศ์วโรทัย กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์ พระราชโอรสอีกพระองค์ก็สิ้นพระชนม์อย่างกะทันหันอีก พระพลานามัยของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า จึงทรุดโทรมลง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปประทับพักรักษาพระองค์ ณ ชายทะเลที่ศรีราชา จังหวัดชลบุรี โปรดให้สร้างตำหนักเรือนไม้ ณ หาดทราย เป็นที่ประทับในระยะแรก ต่อมาให้สร้างตำหนักบนเนินเขาริมทะเลและได้ประทับที่ศรีราชาเป็นเวลา ๓ ปี โดยเสด็จเข้ากรุงเทพฯ บ้าง พระตำหนักที่ประทับนี้ ภายหลังได้เป็นโรงพยาบาลสมเด็จพระศรีราชา

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงมีพระมุกตาจิต เมื่อมีเหตุและกาลอันเหมาะสมอันควรประการใด ก็ทรงปฏิบัติพระองค์ตามการอันเหมาะสมนั้นมิให้ผู้อื่นต้องกังวล เป็นต้นว่า ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เป็นสยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ก็ทรงหลีกเลี่ยงที่จะปรากฏพระองค์ในฐานะพระอัครมเหสีแต่เสด็จออกในฐานะฝ่ายในตลอดรัชกาล

แม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงเป็นพระราชโอรสในพระองค์แต่ก็ทรงมีน้ำพระทัยภักดี รับสนองพระราชภารกิจทุกประการ

มิได้ทรงรังเกียจเคียดฉันท์ ดังนั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เสด็จพระราชมนเทียร สมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ก็ทรงรับหน้าที่ลาดพระที่บนพระแท่นบรรทม ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระบรมวงศ์ฝ่ายในที่เจริญด้วยวัยวุฒิ คุณวุฒิ และชาติวุฒิ ครั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรใกล้จะสวรรคต สมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงห่วงใยได้เสด็จมาเฝ้าสดับพระอาการ ในพระบรมมหาราชวังเป็นประจำ และเมื่อพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ใกล้มีพระประสูติกาล สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงฝากเป็นพระราชธูระในพระประสูติกาลและอภิบาล ซึ่งก็ได้สนองพระราชประสงค์ตลอดมา

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เสด็จพระราชมนเทียร สมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ก็ทรงรับหน้าที่ถวายพระแสงหว่านข่างเผือก ซึ่งเป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์ แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และถวายพระพรชัยมงคล ในปีนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระนามเป็นสมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คณะรัฐมนตรี ได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ขออัญเชิญพระราชนัดดา คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า-อานันทมหิดล พระโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ก็ทรงพระกรุณาให้เป็นไปตามความประสงค์ เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ ครั้นพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระอัยยิกา เป็นสมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ในรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ได้ทรงเป็นประธานในการประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พระราชทานน้ำสังข์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นการประกอบพระราชกรณียกิจครั้งสุดท้าย ครั้นถึงวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้เสด็จสวรรคตด้วยพระอาการสงบ ที่พระตำหนัก ในวังสระปทุม สิริพระชนมายุ ๙๓ พรรษา

สมเด็จพระศรีสุวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เมื่อยังทรงพระชนมชีพอยู่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นคุณแก่บ้านเมืองนานัปการ พระราชกรณียกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือทรงดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทยเป็นเวลานานถึง ๓๕ ปี กิจการของสภาภาษาที่เจริญเป็นปึกแผ่นมาจนทุกวันนี้ เพราะพระมหากรุณาธิคุณและพระวิริยะอุตสาหะในพระองค์ ทรงรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเคร่งครัด แม้ทรงพระชราภาพแล้วก็ยังเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการสภาภาษาไทยเสมอมาจนพระชนมายุ ๙๕ พรรษา จึงได้ทรงงดเสด็จ และยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนมากให้แก่สภาภาษา พร้อมทั้งพระราชทานทุนหกเจ้าฟ้าสำหรับเก็บดอกผลเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาการแพทย์ต่อในต่างประเทศ

นอกจากนี้ โปรดให้ซื้อที่ดินในบริเวณพระตำหนักที่เคยประทับรักษาพระองค์ ณ ศรีราชา สร้างโรงพยาบาลสมเด็จ หรือที่เรียกเป็นทางราชการว่า โรงพยาบาลสมเด็จ ณ ศรีราชา เพื่อให้เป็นสถานพยาบาลสำหรับประชาชนในท้องถิ่นนั้นและข้าราชการ ประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๕ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบโรงพยาบาลนี้ให้แก่สภากาชาดไทย ได้ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลสมเด็จ ณ ศรีราชา ตลอดมา เมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานต่อมาทุกปีจนกระทั่ง ปัจจุบัน ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ โรงพยาบาลสมเด็จ ณ ศรีราชา ได้จัดสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ประดิษฐานไว้ในโรงพยาบาลเพื่อเฉลิมพระเกียรติของพระองค์

ด้านการสังคมสงเคราะห์ทรงจัดให้สร้างบ่อน้ำ สระน้ำ พระราชทานอยู่เสมอ เมื่อบ้านเมืองประสบภัยก็พระราชทานพระราชานุเคราะห์ เป็นเงิน อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค เช่น ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ ครั้งนั้นวังสระปทุมมีสภาพดังกรมประชาสัมพันธ์ เพราะชาวนาตามชนานเมืองพายเรือมาขอพึ่งพระบารมี ก็ได้มีพระราชเสาวนีย์ ให้นำข้าวสารที่สืงจากโรงสีของพระองค์ และเก็บไว้ที่วังสระปทุม ออกพระราชทานจนข้าวสารจะหมดคลัง ข้าราชการจะไม่มีบริโภคจึงได้หยุด อนึ่ง ในการเสด็จพระราชดำเนินต่างจังหวัด โปรดทอดพระเนตรเห็นทุกข์สุขของราษฎร และด้วยเหตุที่ทรงพระเมตตาทุกแห่งที่เสด็จผ่านจะเป็นวัด โรงพยาบาล หรือโรงเรียนก็ตาม จะได้รับพระราชทานพระราชานุเคราะห์เสมอ

นอกจากนั้น สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ยังทรงเป็นผู้ริเริ่มการจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ซึ่งในปัจจุบันมีการดำเนินการอย่างกว้างขวาง กล่าวคือเมื่อครั้งประทับที่ศรีราชา ทรงใช้เกวียนบรรทุกหมอบรรทุกยาและเครื่องมือแพทย์ส่งออกไปตามตำบลต่าง ๆ เพราะทอดพระเนตรเห็นความยากลำบากของประชาชนในยามเจ็บไข้ พระราชมณเฑียรนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงเจริญรอยพระยุคลบาทสืบมาจนปัจจุบัน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงที่พระราชทานแก่พสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดารตลอดมา.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๖

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทระภา เรียบเรียง

ในวโรกาสที่วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ เป็นวันพระราชสมภพของ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เวียนมาบรรจบถึงรอบปีที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗๘ พรรษาบริบูรณ์ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ควรจะได้ถวายอาศิรวาทสดุดีรำลึก เพื่อเป็นแบบฉบับจรรโลงจิตคนไทยทั่วหน้า ให้จำเริญรอยพระยุคลบาทด้วยนับได้ว่าสมเด็จพระบรมราชชนนีพระพันปีหลวงในรัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นตัวอย่างที่ประเสริฐสุดของบุคคลผู้ทรงใช้พระชนมชีพให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง แก่ส่วนรวม แก่เพื่อนร่วมงาน ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ปวงชนทั่วหน้าและอื่น ๆ อีกเป็นอเนกประการ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระนามเดิมว่า “สังวาลย์ ชูกลม” เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ที่บ้านถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา ตำบลสมเด็จพระเจ้าพระยา อำเภอกลองสถาน จังหวัดธนบุรีเดิม พระชนกชู และพระชนนีคำ ชูกลม เป็นพระชนกชนนี ทรงมีพระอนุชาร่วมพระชนกชนนีคนหนึ่ง คือ คุณถมยา ชูกลม ได้ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ ในสมัยนั้นแล้ว ไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสวีเดนและปวยเลียชีวิต ณ ประเทศนั้น

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงศึกษาหนังสือไทยจนทรงอ่านออกเขียนได้เป็นเบื้องต้นกับพระชนนีคำ พระชนนีซึ่งรู้หนังสือนั้นว่าแตกฉานมากสำหรับสตรีไทยในสมัยนั้น ต่อมาทรงศึกษาต่อกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม พุทฺธสรมหาเถระ) เจ้าอาวาสองค์ที่ ๖ ของวัดคองคาราม ซึ่งขณะนั้น ยังมิได้ทรงสมณศักดิ์ ได้เป็นผู้ริเริ่มตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดคองคาราม แยกเป็นโรงเรียนหญิงและชาย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตอนปลาย สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเป็นนักเรียนหญิงรุ่นที่ ๒ ของโรงเรียนวัดคองคาราม และทรงมีพระกตัญญูทดแทนพระคุณต่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) พระบูรพาจารย์ เป็นอย่างยิ่ง เมื่อยังทรงพระเยาว์ ทรงนำของไปถวายมิได้ขาด และเมื่อทรงอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระบรมราชชนกแล้วก็ยังทรงปฏิบัติต่อสมเด็จพระพุฒาจารย์โดยสม่ำเสมอ เสด็จกลับจากต่างประเทศคราวใดก็เสด็จไปทรงเยี่ยมเยือนสอบถามทุกข์สุขด้วยพระองค์เอง บางคราวก็ทรงพาพระราชโอรสและพระราชธิดาซึ่งขณะนั้นยังทรงพระเยาว์ไปด้วย เมื่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) อาพาธ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ก็ทรงอาราธนาให้ไปรักษาดู ณ โรงพยาบาลศิริราช ในพระราชูปถัมภ์ จนเมื่อมรณภาพพระราชทานเพลิงศพแล้วก็ทรงเป็นพระธุระในการจัดหล่อรูปปั้นของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) ประดิษฐานไว้ ณ วัดคองคาราม ในวันเททองหล่อรูปได้เสด็จไปเป็นองค์ประธานและทรงบริจาคทองพระกรที่ทรงอยู่ผสมลงในเบ้าด้วย ได้เสด็จไปเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดรูปหล่อนี้ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕ เช่นเดียวกัน พระกตัญญูทดแทนพระคุณของสมเด็จพระบรมราชชนนีที่นำมาเล่านี้แสดงให้เห็นถึงพระคุณธรรมอันสูงส่งของพระองค์ท่าน

พระชนกของสมเด็จพระเจ้าล้นชีวิตเมื่อสมเด็จพระเจ้ายังทรงพระเยาว์อยู่มาก ครัสเล่าพระราชทานว่าดูเหมือนเมื่อทรงมีพระชนมายุเพียง ๒ - ๓ พรรษา และเมื่อพระชนมายุประมาณ ๘ พรรษา พระชนนีก็สิ้นชีวิตลงอีก คุณพระพี่เลี้ยงจัน แสงชูโต ซึ่งเป็นพระญาติชั้น “คุณป้า” ทางฝ่ายพระชนกและเป็นพระพี่เลี้ยงของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระเชษฐภคินีของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ได้นำสมเด็จพระบรมราชชนนีถวายให้อยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าพระองค์นั้น ซึ่งในขณะนั้นทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ ในรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระบรมราชชนนีได้เสด็จไปประทับอยู่ ณ พระตำหนักในสวนสี่ฤดู พระราชวังดุสิต ทรงรับการศึกษาต่อกับหม่อมเจ้าหญิงมณฑารพ กมลาสน์ และโรงเรียนในพระบรมมหาราชวัง จนพระชันษาประมาณ ๘ พรรษา จึงทรงเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนสตรีวิทยาเดิมซึ่งตั้งอยู่ ณ ถนนดินสอ ปรากฏตามรายงานของโรงเรียนว่าทรงพระปรีชาสามารถในการศึกษา ทรงขยันขันแข็ง ทรงอดทน ไม่โปรดการดราม่า และทรงสนพระทัยในพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เกี่ยวแก่เรื่องนี้เคยตรัสเล่าพระราชทานว่า

“เมื่อยังเป็นเด็กอยู่ ฉันไปวัดกับแม่เสมอ แต่ไปเล่นเสียมาก เทียวเก็บเศษเทียนที่ติดอยู่ในราวเทียนมาปั้นอะไรต่ออะไรเล่น ไม่ค่อยได้อะไรเท่าไรหรอก ได้ฟังแต่ชาดกซึ่งเหมือนนิทานที่พระท่านเทศน์กัน”

ทรงมีพระราชกระแสพระราชทานว่า

“เด็กแต่ก่อนนี้ไปวัดจริง แต่ไม่รู้อะไร ชั่วแต่ไปวัด พระท่านก็ให้ปฏิบัติตามผู้ใหญ่ เด็กนี้เด็กมากกว่าแต่ไม่ทำ”

การเสด็จไปวัดเสมอแต่ยังทรงพระเยาว์เป็นการทรงได้รับการปลูกฝังศรัทธาประการแรกในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรงศึกษาพระพุทธศาสนาตลอดจนทรงปฏิบัติธรรมอย่างแตกฉานมาจนปัจจุบัน ทรงเชื่อมั่นอย่างมั่นคงว่าศรัทธานั้นต้องตั้งมั่นในกรอบคร่าวก่อน จึงทรงอบรมพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้งสามพระองค์ให้ทรงเจริญพระศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ครัสเล่าพระราชทานว่าทรงอบรมพระราชโอรสและพระราชธิดาให้เป็น “คนดี” โดยทรงแนะนำให้ทรงระลึกถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นคนดีที่ควรยึดถือเป็นตัวอย่างและเป็นที่พึ่งที่ระลึก ทรงสอนให้ทั้งสามพระองค์ทรงอธิษฐานถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกก่อนบรรทมทุกคืน เรื่องที่ทรงอธิษฐานขอพระคุณพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกคือ

“ขอให้เป็นคนดี”

“เล่นอะไรไม่รังแกคนอื่น”

“ขอให้ไม่มีเมตตากรุณา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เมื่อเจริญพระชนมพรรษาเพียง ๕ พรรษา เคยทูลถามว่า

“แม่ เมตตาแปลว่าอะไร”

เมื่อทรงแปลถวายแล้วก็ทรงแนะนำให้ทรงปฏิบัติ ครั้นเส้าว่าวันหนึ่งคนงานชาวสวิสซึ่งมาทำงาน ณ ที่ประทับ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีปัญหานี้เนื่องจากลูกคนหนึ่ง ใน ๓ คน ป่วยเป็นวัณโรค แพทย์แนะนำให้รับประทานกล้วยมาก ๆ แต่กล้วยในสวิตเซอร์แลนด์นั้นแพงมาก ไม่มีเงินซื้อในที่สุดได้รับการสงเคราะห์จากสถานการกุศลแห่งหนึ่งให้ไปรักษาตัวบนภูเขา โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงวันละ ๑ แฟรงค์สวิส ซึ่งมากพอสำหรับฐานะคนงาน จึงกราบทูลขอพระราชทานสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเรียโรพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้งสามพระองค์จากรายได้ประจำวัน โดยทรงอธิบายถึงเหตุผลอันเกิดแต่ความเจ็บป่วยพร้อมทั้งถวายความเห็นว่าการช่วยเหลือก็ก่ออุปเป็นเมตตาการุณธรรมแก่ผู้ยากไร้ จึงต่างพระราชทานทั้งสามพระองค์ องค์ละ ๕ แฟรงค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งขณะนั้นยังทรงพระเยาว์มากพระราชทานแล้วตรัสว่า

“จริงนะ เด็กพวกนี้กล้วยยังไม่จะมีกินเลย”

จากตัวอย่างที่อธิบายมานี้จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเป็นพระบรมราชชนนีที่อบรมพระราชธิดาได้อย่างประเสริฐสุดเพียงไรการที่ได้พระราชทานพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเลิศด้วยประการทั้งปวงให้เป็นหลักชัยของบ้านเมืองถึงสองพระองค์ ย่อมจะยืนยันยืนยันความจริงข้อนี้

เมื่อทรงสำเร็จการศึกษา ณ โรงเรียนสตรีวิทยาแล้ว ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้ทรงเข้าศึกษาต่อ ณ โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และพยาบาลแห่งศิริราช ทรงเป็นนักเรียนที่มีพระชนมายุน้อยที่สุดในสมุดทะเบียนของโรงเรียนบันทึกไว้ว่าสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นผู้ปกครอง ทรงรับประกาศนียบัตรวิชาพยาบาลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และในปีนั้นเอง สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี โปรดเกล้าฯ ให้เสด็จออกไปทรงศึกษาวิชาพยาบาลต่อ ณ สหรัฐอเมริกา และทรงพบกับสมเด็จพระบรมราชชนกซึ่งในขณะนั้นทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาลที่ ๖ และทรงศึกษาวิชาสาธารณสุขศาสตร์อยู่ ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระบรมราชชนก ณ วังสระปทุม เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๖๓ ขณะมีพระชนมายุ ๒๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ หลังจากนั้นทั้งสองพระองค์ได้เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ ยุโรปและอเมริกากันอีกครั้งหนึ่ง

ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๓ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประสูติ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๖

๒. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จพระราชสมภพ ณ เมืองไฮเดลเบอร์ค ประเทศเยอรมันนี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘

๓. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเม้าท์ออบิรน์ เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซต สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

ปรากฏตามรายงานของโรงพยาบาล ซึ่งนายแพทย์วิฑูรย์ ผู้ถวายพระประสูติกาล บันทึกไว้ว่า “๕ ธันวาคม ๑๙๒๗) (ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๗๐) เด็กชายมหิดล เกิดเมื่อเวลา ๘.๔๕ น. (ตรงกับ

เวลา ๒๐.๔๕ น. ในประเทศไทย น้ำหนัก ๖ ปอนด์ ๕๖ ออนซ์ สุขภาพสมบูรณ์ มารดามีอาการปกติ”

หลังจากสมเด็จพระบรมราชชนกทรงจบการศึกษาวิชาแพทยศาสตร์แล้วทุกพระองค์เสด็จกลับเมืองไทย สมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จไปทรงงานเป็นแพทย์ประจำบ้านอยู่ ณ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ จนทรงพระประชวรต้องเสด็จกลับมารักษาพระองค์ ณ วังสระปทุม และเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ขณะทรงมีพระชนมายุเพียง ๓๘ พรรษา ๘ เดือน ๒๓ วัน

การเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชชนกยังความวิปโยคอย่างใหญ่หลวงแก่สมเด็จพระบรมราชชนนีซึ่งในขณะนั้นทรงมีพระชนมายุเพียง ๒๕ พรรษา ต้องทรงรับพระราชภาระหนักยิ่งในการทรงเลี้ยงดูพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้งสามพระองค์ ซึ่งยังทรงพระเยาว์มาก โดยเฉพาะองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระชนมพรรษาเพียง ๑ พรรษาเศษ (เสด็จประทับอยู่ในวังสระปทุมจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้ทรงพาพระราชโอรส พระราชธิดาไปประทับเพื่อการศึกษา ณ วิลลาวัฒนา เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แต่ทั้งนี้จะได้ทรงกระทำไปโดยพลการก็หาไม่ หากแต่ได้ทรงปฏิบัติสนองพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อันประกอบด้วยพระราชดำริเห็นชอบของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวีด้วย)

ครั้นถึงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติเหตุการณ์สำคัญที่สุดในพระชนมชีพของสมเด็จพระบรมราชชนนีก็อุบัติขึ้น รัฐบาลในสมัยนั้นได้กราบทูลอัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนันตมหิดล พระราชโอรสองค์ใหญ่ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเจียรบาลเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๘ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ขณะทรงมีพระชนมพรรษาเพียง ๕ พรรษา สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศเป็น พระราชชนนีศรีสังวาลย์ สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ตามลำดับ จนเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระนามาภิไธยขึ้นเป็นสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

การที่สมเด็จพระราชโอรสทรงเป็นพระมหากษัตริย์แต่ยังเยาว์พระชันษา นับแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นต้นมา สมเด็จพระบรมราชชนนียังทรงมีพระราชภาระอันหนักยิ่ง ต้องทรงระวังทั้งพระสุขภาพพลานามัย การถวายอภิบาล การศึกษาอบรมไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่เด็กทั่วไปควรจะต้องศึกษาหรือความรู้เกี่ยวแก่พระราชกิจในฐานะพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีของประเทศ

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงประสบความวิปโยคอย่างใหญ่หลวงหลายครั้งในพระชนมชีพของพระองค์แต่ด้วยพระราชหฤทัยอันแข็งแกร่ง ประกอบกับการที่ทรงศึกษาและมั่นคงในพุทธศาสนา จึงทำให้ทรงสามารถสกัดกั้นความทุกข์ต่าง ๆ ได้ และทรงปฏิบัติพระองค์เป็นที่พึ่งของพสกนิกรดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้เสด็จไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ ในวิชาที่เกี่ยวกับศาสนา ปรัชญา สังคมวิทยา

กฎหมายระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์ วรรณคดี รัฐประศาสนศาสตร์ และภาษาบาลี-สันสกฤต เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นต้นมาได้เสด็จกลับมาประทับ ณ วังสระปทุม ทรงตรากตรำในงานเพื่อประโยชน์แก่พสกนิกรและบ้านเมืองตลอดมา

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงงานเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์มาตั้งแต่ยังมีได้ทรงมีพระราชอิสริยยศเป็นที่ปรากฏ โดยทรงพระราชดำริว่าสตรีไทยที่เป็นแม่บ้านควรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม จึงทรงจัดตั้งคณะเย็บผ้าขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยทรงจัดให้มีการเย็บเสื้อผ้า เช่น ผ้าอ้อม เสื้อเด็กอ่อน เป็นต้น หมุนเวียนไปตามบ้านสมาชิก แล้วพระราชทานสิ่งของเหล่านี้ไปตามโรงพยาบาล จึงกล่าวได้ว่า สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงงานด้านสังคมสงเคราะห์มาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปีแล้ว งานที่ทรงเป็นงานหลักคือการทรงต่อสู้กับความไม่รู้ โรคภัยไข้เจ็บและความทุกข์ยากของราษฎร

ในปัจจุบันการทรงงานอันเป็นพระราชกรณียกิจที่เป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง แก่พสกนิกร มีมากมายสุดที่จะพรรณนาในเวลาอันจำกัดจึงจะขอสรุปพระราชกรณียกิจดังกล่าวโดยการอัญเชิญประกาศเฉลิมพระนามาภิไธยเป็นสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า “อนึ่ง ทรงพระราชดำริรำลึกถึงสมเด็จพระราชชนนีว่าทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจอันได้บังเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชนเป็นอนันตปริยาย มีพระหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตาคุณเมตตาธิคุณทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป ได้เสด็จออกไปสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามจังหวัดต่าง ๆ อยู่เป็นเนืองนิตย์ แม้ว่าจะเป็นท้องที่ห่างไกลทุรกันดารก็ทรงพระอุตสาหะเสด็จไปจนทั่วถึง โปรดให้จัดสร้าง โรงเรียนชายแดนขึ้นเป็นหลายแห่ง เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทรงจัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ขึ้น (ในปัจจุบันรวมหน่วยแพทย์ทางอากาศด้วย) และโปรดให้ออกไปทำการรักษาพยาบาลประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร เมื่อใดมีภัยพิบัติเกิดขึ้นก็เสด็จออกไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบเคราะห์ระส่ำระสายโดยทั่วหน้า ประทานทรัพย์สินส่วนพระองค์แก่ทางราชการและองค์การกุศลต่าง ๆ ให้จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนยารักษาโรคเพื่อนำไปแจกจ่ายบรรเทาความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังได้เสด็จเยี่ยมเยียนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร และพลเรือนซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติราชการ ณ ชายแดนจนถึงฐานที่ปฏิบัติงาน โดยมีได้ทรงห่วงใยในความยากลำบากและภัยอันตรายใด ๆ ด้วยทรงมุ่งหวังตั้งพระหฤทัยที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ ในด้านการพระศาสนานั้น ก็ได้ทรงสนับสนุนการศึกษาและปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และได้ทรงบริจาควัตถุปัจจัยเกื้อกูลกิจการต่าง ๆ ในพระบรมพุทธานุศาสน์ และในศาสนาอื่นอยู่เสมอ”

ในการศานนนี้พระราชทานกระแสพระราชดำริให้สถานีวิทยุ อ.ส. พระราชวังดุสิตจัดรายการวิทยุสำหรับให้ความรู้เกี่ยวแก่พระพุทธศาสนาเกี่ยวแก่ความรู้ทางจิตแก่ประชาชน โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ เพื่อให้ผลดีแก่ผู้ฟัง ๓ วัย คือ วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่

ในปัจจุบันมีมูลนิธิต่าง ๆ อันเป็นมูลนิธิเนื่องในการสังคมสงเคราะห์อยู่ในพระราชูปถัมภ์ถึง ๒๑ มูลนิธิ

ในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระพันปีหลวงในรัชกาลที่ ๙ และรัชกาลปัจจุบันทรงเจริญพระชันษาครบ ๗๘ พรรษา ในวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ ขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยทั้งมวลให้ร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีในสากลโลก จงอภิบาลรักษาสมเด็จพระบรมราชชนนีผู้ทรงพระคุณธรรมอันล้ำเลิศ ทรงยิ่งด้วยพระคุณ ทรงยิ่งด้วยน้ำพระราชหฤทัย จงทรงพระเกษมสำราญ ทุกข์ใดภัยใดอย่าได้มาแผ้วพาน เบื้องพระยุคลบาท ขอพระราชกรณียกิจอันพิลาส จงแผ่ไพศาลเป็นคุณเป็นประโยชน์ไปทั่วทิศานุทิศ เสด็จสถิตสถาพรทรงเป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรทุกหมู่เหล่าและเป็น “ศรีนครินทรา” ของเมืองไทยชั่วนิรันดร์.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงผะอบ โปษะกฤษณะ เรียบเรียง

ในวาระอันเป็นมหามงคลคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เวียนมาบรรจบครบ ๗๕ พรรษาในวันนี้ พลสภานักชาวไทยต่างก็ชื่นชมในพระบารมี และสำนึกในพระกรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อชาติและประชาชนนานัปการ อาทิ ในด้านสาธารณสุข การศึกษา การเกษตร และด้านศาสนา แต่เหนืออื่นใดที่ทรงตราประทับใจชาวไทยมิรู้ลืมก็คือพระเมตตาที่ได้ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เสด็จออกไปสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ ห่างไกลจากพระนคร แม้ในจังหวัดชายแดน ซึ่งเป็นเขตทุรกันดารก็มีได้ทรงย่อท้อต่อความลำบากสู่ตรากตรำพระวรกายไปเยี่ยมเยียน ด้วยทรงเห็นว่าเขาเหล่านั้นอยู่ห่างไกล ได้รับความยากลำบาก ไม่มีเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนยารักษาโรค โดยเฉพาะทหาร ตำรวจ และพลเรือนอาสาสมัครชายแดน ซึ่งอุทิศชีวิตเลือดเนื้อเพื่อประเทศชาติ จึงได้ทรงหาทางช่วยให้ผ่อนคลายความเดือดร้อนด้วยวิธีต่าง ๆ หลายประการ อันอาจจะได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญและจารึกอยู่ในดวงใจชาวไทยทั้งมวล แต่เพียงบางประการในเวลาอันจำกัดนี้

พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติต่อทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร และราษฎรชายแดน

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์อันใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ กล่าวคือ การเสด็จออกเยี่ยมเยียน ทหาร ตำรวจ อาสาสมัครชายแดน และราษฎรชาวป่า ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ด้วยทรงห่วงใยในทุกข์สุขของราษฎรผู้อยู่ห่างไกล เพื่อทรงช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้นให้ได้ผ่อนคลายความเดือดร้อนลงบ้าง ในการเสด็จแต่ละครั้งก็ได้พระราชทานเครื่องอุปโภค บริโภค ที่ขาดแคลน ด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรม ในระหว่างนั้นพระองค์ยังได้ทรงพบเห็นความทุกข์ยากลำบากตรากตรำเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตของทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครชายแดนที่ได้ปฏิบัติภารกิจเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ พระองค์จึงได้เสด็จเยี่ยมเยียนทหาร ตำรวจ เหล่านั้นเสมอมา บางครั้งก็ได้เสด็จถึงฐานปฏิบัติการโดยมิได้ทรงหวาดหวั่นต่อภัยอันตราย อันอาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะทั้งนี้ก็เพื่อให้กำลังใจและยังทรงเห็นการณ์ไกลถึงความห่วงใยของทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครเหล่านั้นที่มีต่อครอบครัว จึงทรงเห็นว่าเขาควรจะได้รับสิ่งตอบแทนอันควรแก่การเสียสละของเขา

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้พระราชทานทุนส่วนพระองค์เป็นเงินหนึ่งล้านสองแสนบาท ตั้งมูลนิธิตำรวจชายแดนและครอบครัว เพื่อช่วยเหลือข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนและครอบครัวเมื่อประสบภัยต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนหมดกังวล จะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่ นอกจากนั้นยังทรงห่วงถึงการศึกษานองบุตรหลานข้าราชการเหล่านั้น จึงได้ทรงสละพระราชทรัพย์

ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนสำหรับเด็กเหล่านั้น ทั้งยังทรงชักชวนเจ้านายและผู้มีใจกุศลบริจาคเงินสร้างโรงเรียนที่ชายแดนและท้องถิ่นทุรกันดารเป็นจำนวนเกือบ ๒๐๐ โรงเรียน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือราษฎรใกล้เคียงด้วย ในการเปิดโรงเรียนก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปด้วยพระองค์ ข้าราชการตำรวจ-ตระเวนชายแดนชายซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จึงขอพระราชทานพระราชวโรกาสทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญราชการชายแดนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ในที่นี้จะขออัญเชิญพระราชดำรัสตอบของสมเด็จพระบรมราชชนนี ว่าทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมด้วยความห่วงใยอาณาประชาราษฎร์และชาติบ้านเมืองเพียงใด

“ขอขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้ให้นำเหรียญราชการชายแดนมามอบให้ การที่ข้าพเจ้าได้ออกเยี่ยมจังหวัดชายแดน ก็เพราะระลึกอยู่เสมอว่า ข้าราชการและประชาชนในจังหวัดชายแดนนั้น ย่อมได้รับความสะดวกสายน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเมืองหลวง ยิ่งในเวลาที่ประเทศใกล้เคียงบังเกิดสถานการณ์ไม่สงบเรียบร้อยด้วยแล้ว ก็จะทำให้ลำบากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะตำรวจภูธรชายแดน ต้องปฏิบัติหน้าที่ห่างไกลจากความเจริญ ซึ่งไม่เคยชินมาก่อน ย่อมทำให้ได้รับความทุกข์ยาก ตรากตรำมาก การที่ท่านทั้งหลายได้ออกทนปฏิบัติหน้าที่ในถิ่นทุรกันดารเช่นนั้น เป็นการเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือความมั่นคงของชาติและความผาสุกของประชาชน

ด้วยความห่วงใยในความลำบากที่ท่านทั้งหลายได้รับดังกล่าวนี้ และใครจะได้เห็นจากสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือ ข้าพเจ้าจึงได้ออกเยี่ยมตามที่ต่าง ๆ ขอให้ท่านทั้งหลายได้ทราบด้วยว่า ข้าพเจ้าระลึกถึงการปฏิบัติหน้าที่อันยากลำบากของท่านทั้งหลายอยู่เสมอ และยินดีให้ความช่วยเหลือแก่ท่านทั้งหลายด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติของเรา ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านอีกครั้งหนึ่งที่ได้พร้อมใจกันนำเหรียญราชการชายแดนมามอบให้ในวันนี้”

ขณะที่สมเด็จพระบรมราชชนนีเสด็จไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรยังถิ่นต่าง ๆ นั้น ทรงปฏิบัติพระองค์ในการดำรงชีวิตง่าย ๆ เยี่ยงคนสามัญเพื่อมิให้เป็นທີ່เดือดร้อนแก่ผู้อื่น ทรงเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกันจะทำให้คนไทยซึ่งอยู่ห่างไกลสำนึกในความเป็นไทยมากขึ้น เพราะเขาเหล่านั้นรู้สึกว่ามีได้ถูกลิ้ม แม้ชาวป่า ชาวเขา ชาวดอยก็เสด็จไปเยี่ยมเยียนโดยทั่วถึง และพระราชทานความรักความสนพระทัยต่อทุกข์สุขของเขา โดยเฉพาะคนชรา ทรงพระเมตตาเป็นพิเศษ ยามเสด็จไปถึงก็ทรงมีพระราชปฏิสันถารอย่างนุ่มนวลเป็นกันเอง ยามหนาวก็พระราชทานผ้าห่ม เป็นต้น จนชาวเขาถวายพระนามว่า “แม่ฟ้าหลวง” บ้างก็ถวายพระนามว่า “สมเด็จพระใหญ่” พระราชอัธยาศัยเป็นที่ประทับใจพวกเขายิ่งนัก

พระราชกรณียกิจงานแพทย์อาสาเคลื่อนที่

ในขณะที่เสด็จเยี่ยมเยียนทหาร และราษฎรชายแดนนั้นสิ่งหนึ่งที่ได้ทรงพบเห็นและสนพระทัยมากก็คือ ความทุกข์ยากในความเจ็บป่วย พระองค์ได้ทรงเคยศึกษามาในด้านการพยาบาล และได้เคยโดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนกในการให้บริการด้านการแพทย์และพยาบาล จึงได้ทรงคิดหาวิธีช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ยากของทหารและราษฎรที่อยู่ห่างไกล และการคมนาคมไม่สะดวก ในปี ๒๕๑๒ จึงได้ทรงริเริ่มจัดตั้งหน่วยแพทย์อาสาขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่มากจนบัดนี้

ทรงเริ่มรับแพทย์อาสาและพยาบาลของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาสาสมัครออกปฏิบัติงานโดยไม่คิดมูลค่า มุ่งแต่การรักษาเป็นหลักใหญ่ เฉพาะในวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ เพื่อมิให้เสียงานของรัฐบาล เพราะอาสาสมัครส่วนมากก็เป็นข้าราชการ การเดินทางใช้เฮลิคอปเตอร์ของตำรวจชายแดนเป็นพาหนะไปยังถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีการคมนาคมไม่สะดวกเหล่านั้น ในบางครั้งพระองค์เสด็จไปทรงช่วยงานแพทย์อาสาสมัครด้วยพระองค์เอง บางครั้งก็เสด็จไปทอดพระเนตรแพทย์อาสาตรวจคนไข้ ในการประชุมของแพทย์อาสาในบางจังหวัด เช่นอุดรดิตถ์ก็ได้เคยเสด็จไปทรงร่วมด้วยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานให้ได้ผลดี

หลังจากดำเนินงานนี้อยู่ระยะหนึ่ง ทรงเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดารได้แท้จริง จึงทรงรับจังหวัดซึ่งอยู่ชายแดนและใกล้ชายแดนเป็นจังหวัดแพทย์อาสา งานได้ขยายออกไปอย่างรวดเร็วจนรวมได้ ๔๗ จังหวัดจึงทรงหยุดรับ

งานแพทย์อาสาทางอากาศ

ต่อมาในปี ๒๕๑๕ ได้ทรงเริ่มงานแพทย์อาสาทางอากาศ โดยดำเนินการทดลองการใช้วิทยุรับ - ส่งสำหรับกิจการแพทย์อาสาตามแบบออสเตรเลีย เมื่อได้ผลดีแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานอย่างจริงจัง และได้ประสบผลดีมากสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลแพทย์ตามถิ่นทุรกันดารเพราะการใช้วิทยุรับ - ส่ง นี้จะติดตั้งตามสถานีอนามัยที่อยู่ห่างไกลโรงพยาบาลและการคมนาคมไม่สะดวก แพทย์ปรีญญาสามารถให้คำแนะนำรักษาโดยตรงและต่อเนื่องกัน ไม่ใช่ชั่วคราวดังแต่ก่อน ผู้ป่วยไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาลซึ่งอยู่ในเมือง นอกจากในกรณีผู้ป่วยหนัก แพทย์จะรักษาขั้นต้นให้และติดต่อขอเฮลิคอปเตอร์จากฐานบินใกล้เคียงนำผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทันที พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาต่อผู้ป่วยเจ็บโดยสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเสด็จไปที่ใด หากพบผู้ป่วยเกินกำลังแพทย์อาสาที่ทรงส่งไปโรงพยาบาลโดยรับเป็นคนไข้ในพระอุปถัมภ์

งานแพทย์อาสาทางอากาศนี้ เป็นงานที่นำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย และได้ขยายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ภาคเหนือ ภาคใต้ รวม ๒๕ จังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินทุนเริ่มแรก ๑ ล้านบาท ได้จัดทะเบียนเป็นมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มูลนิธินี้มีสำนักงานกลางอยู่ที่วังสระปทุม กรุงเทพมหานคร ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระบรมราชชนนี มูลนิธิจึงได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย และต่างประเทศตลอดจนรัฐวิสาหกิจ ห้างร้าน เอกชน มากขึ้น ขณะนี้มีหน่วยแพทย์อาสาทางอากาศถึง ๕๐ หน่วย

กิจการแพทย์อาสากว้างขวางออกไปโดยลำดับนับถึงปี ๒๕๒๑ มีจังหวัดแพทย์อาสา ๔๗ จังหวัด แพทย์อาสาอันประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล พนักงานอนามัยอาสาสมัครสมทบขณะนี้มีจำนวนกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ทุกคนทำงานด้วยความเต็มใจไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล เพราะพระองค์ทรงเป็นองค์ประธานในการบำเพ็ญประโยชน์ ด้วยน้ำพระทัยอันเปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรมเป็นเนืองนิตย์

สมเด็จพระบรมราชชนนี มิได้ทรงสงเคราะห์แต่เฉพาะทหาร ตำรวจ อาสาสมัครชายแดน ราษฎรชายแดน และชาวเขา เท่านั้น แม้ในจังหวัดต่าง ๆ ตามท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ก็ได้

เสด็จไปพระราชทานข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น ตลอดจนอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ดินสอ เลื่อยผ้า และเครื่องแบบนักเรียนด้วย ทรงเห็นว่าการศึกษาคือสิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติในภายหน้า แม้ในการศึกษาชั้นสูงก็ได้ทรงสนับสนุนเช่น ทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิ อานันทมหิดล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งขึ้น เพื่อเป็นพระราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เมื่อ ๒๕๐๒ กัดเลือกบุคคลส่งไปศึกษาวิชาพิเศษ ณ ต่างประเทศในสาขาวิชาการต่าง ๆ จนได้รับวุฒิปริญญาชั้นสูงในสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อกลับมาปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประเทศชาติ พระองค์ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนสนับสนุนแก่แพทย์และพยาบาลไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ พระราชทานทุนแก่นักเรียน นักศึกษา และในการสงเคราะห์เป็นจำนวนมาก

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงปฏิบัติราชกิจโดยสม่ำเสมอมิได้ขาด จนถึงปัจจุบันนี้ ทั้ง ๆ ที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุถึง ๗๕ พรรษา ด้วยทรงคำนึงถึงทุกข์สุขของประชาชนประหนึ่งว่าเป็นทุกข์สุขของพระองค์ ถ้าอาณาประชาราษฎร์มีความสุข บ้านเมืองก็ร่มเย็นเป็นสุข พระองค์ได้ทรงอุทิศชีวิตเพื่องานเพื่อบ้านเมืองโดยแท้ โดยมีหวังสิ่งตอบแทนใด ๆ พระราชมารดาที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงปฏิบัติเป็นที่ซาบซึ้งและเป็นที่ยกย่องแก่ผู้ได้พบ ได้เห็น และได้ทราบกิตติศัพท์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิปณัติกิตติมศักดิ์ เพื่อเทิดพระเกียรติ กล่าวคือ

มหาวิทยาลัยมหิดล ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพยาบาล เมื่อ ๖ เมษายน ๒๕๐๖ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อ ๔ มกราคม ๒๕๐๘ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ถวายปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสังคมศาสตร์ เมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๒

นอกจากนั้น รัฐบาลยังได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระยศ พันเอกพิเศษทหารม้ารักษาพระองค์ เมื่อ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเป็นศรีแห่งพระนคร เป็นมิ่งขวัญของชาวไทยทั้งมวล พระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อประเทศชาติและอาณาประชาราษฎร์นั้นเหลือล้นพันที่จะพรรณนา ในวาระอันประเสริฐที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุครบ ๗๕ พรรษาในวันนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยได้ดลบันดาลให้ทรงพระเกษมสำราญทุกทิพาราดรี มีพลานามัยสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทรงเป็นสิริมิ่งขวัญของชาติไทยและประชาชนชาวไทย ชั่วกาลนาน.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๒

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทรประภา เรียบเรียง

ในวโรกาสวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นี้ เป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เวียนมาบรรจบปีที่ทรงเจริญพระชันษาครบ ๘๒ พรรษาบริบูรณ์ เป็นโอกาสจิตสมัยแก่การถวายอาศิรวาทราชสดุดีเพื่อเฉลิมพระเกียรติ และเพื่อเป็นแบบฉบับให้คนไทยทั่วหน้าเจริญรอยพระยุคลบาท เพราะถือได้ว่าสมเด็จพระบรมราชชนนี พระพันปีหลวงในรัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นตัวอย่างที่ประเสริฐสุดของบุคคลผู้ใช้พระชนมชีพเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ แก่ส่วนรวม ทรงบำบัตทุกข์บำรุงสุขปวงชนทั่วหน้า โดยเฉพาะพสกนิกรผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดาร

“ต้องทำงานเพื่อเมืองไทย” เป็นพระราชปณิธานและพระราชจริยวัตรที่แน่วแน่มั่นคงของสมเด็จพระพันปีหลวงพระองค์นี้ สนองพระราชประสงค์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก โดยพระราชจริยวัตรสมเด็จพระบรมราชชนกทรงปฏิบัติทุกอย่างเป็นระเบียบ ทรงอดทน ทรงประหยัด ทรงมั่นอยู่ในศีลธรรม มีพระเมตตากรุณาสูง ทรงเห็นอกเห็นใจคนอื่น มีพระมารยาทอ่อนโยนและเห็นอกเห็นใจคนอื่น ทรงรักเมืองไทยเป็นที่สุด ทรงปฏิบัติทุกอย่างที่ทรงทำได้เพื่อการพัฒนาประเทศ ขณะประทับอยู่ในต่างประเทศก็ทรงอาทรต่อคนไทย โดยเฉพาะคนไทยซึ่งออกไปศึกษาวิชาการต่าง ๆ พระราชทานความช่วยเหลือและพระราชโอรสโอรสต่าง ๆ ให้ทุกคนกลับไปทะนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญในอนาคต

พระราชจริยวัตรทั้งมวลนี้ สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงรับ ทรงถ่ายทอดและสืบทอดได้ทั้งหมด เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จสวรรคตขณะพระราชโอรสพระราชธิดายังทรงพระเยาว์ มากก็ได้ทรงอบรมให้ทุกพระองค์ทรงธำรงพระราชวัตรนี้สืบต่อมา เมื่อสมเด็จพระราชโอรสเสด็จขึ้นทรงราชย์ตั้งแต่ยังเยาว์พระชันษา นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นต้นมาสมเด็จพระบรมราชชนนีก็ยังทรงมีพระราชภาระอันหนักยิ่งในการถวายการอภิบาล การศึกษาอบรมไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่เด็กทั่วไปจะต้องศึกษา หรือความรู้เกี่ยวแก่พระราชกิจ ตลอดจนทศพิธราชธรรมเพื่อทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีของประเทศ ประจักษ์พยานในการนี้ก็คือการที่ได้พระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงประเสริฐสุดให้แก่เมืองไทยถึงสองพระองค์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเล่าถึงความรู้สึกของพระองค์และพระอนุชาว่า

“คล้ายกับเราได้รับการอบรมจากพ่อผ่านทางแม่ คือกลับเมืองไทยต้องทำงาน ตั้งแต่เด็กเคยได้ยินแม่รับสั่งเรื่องต้องทำงานเพื่อเมืองไทยอยู่ตลอดเวลา”

ประจักษ์พยานที่แสดงว่าสมเด็จพระพันปีหลวงรัชกาลปัจจุบันทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีที่ประเสริฐสุด ยังมีอีก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เสด็จนิวัติ

ประเทศไทยพร้อมด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ขณะนั้นสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ยังทรงพระชนม์อยู่ได้ทอดพระเนตรการวางพระองค์ของพระราชนัดดา เป็นที่พอพระราชหฤทัย ตรัสชมสมเด็จพระบรมราชชนนีว่

“ชนนี อบรมดี”

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้านั้น นับแต่สมเด็จพระราชสุณิสรา ทรงดำรงอยู่ในที่สมเด็จพระบรมราชชนนี พระพันปีหลวงแล้วเมื่อตรัสกับผู้อื่นถึงสมเด็จพระราชสุณิสรา ทรงออกพระนามว่า “ชนนี” ไม่ออกกว่าอย่างอื่นเลย แต่เวลาที่รับสั่งด้วยโดยปกติทรงออกพระนามเดิมด้วยพระเมตตาอย่างที่เคยแต่แรก

ในการเสด็จนิวัติพระนครเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ นี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งในขณะนั้นประทับอยู่ ณ เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย ได้เสด็จเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทบนเรือพระที่นั่งซึ่งแวะที่เมืองนั้น ทรงชื่นชมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตรัสสรรเสริญสมเด็จพระบรมราชชนนี ปรากฏในลายพระหัตถ์ถึงพระธิดาองค์ใหญ่ หม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“ส่วนพระองค์สมเด็จพระอานันทมหิดลนั้น พระกิริยาอัธยาศัยหรือถ้าว่าอีกอย่างหนึ่งคือพระอุปนิสัยดีมาก มีเค้าทรงพระสติปัญญาผดกับเด็กสามัญและรู้จักวางพระองค์พอเหมาะแก่เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ยังทรงพระเยาว์ ใคร ๆ ที่ได้เข้าใกล้แล้วมีแต่ชอบและสรรเสริญทุกคน ไม่เลือกว่าไทยหรือฝรั่ง แต่บุญญาภินิหารเป็นข้อสำคัญมีอีกอย่างหนึ่ง ที่ได้พระชนนีอย่างพระชนนีศรีสังวาลย์ พ่อไม่เคยคาดคิดเลยว่าจะเป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญามาก เพิ่งมาสังเกตได้คราวนี้ รู้จักวางพระองค์พอเหมาะดีทุกสถาน ใครเห็นก็ต้องนับถือและคอยคลายห่วงสมเด็จพระอานันทมหิดล เพราะมีชนนีดีด้วย”

จากพระราชดำรัสและจากลายพระหัตถ์สรรเสริญสมเด็จพระบรมราชชนนีที่ได้อัญเชิญมาปรากฏที่นี่แล้ว ย่อมจะทำให้เห็นชัดแจ้งว่าทรงเป็นผู้ประเสริฐและทรงมีพระสติปัญญามากเพียงไร

การที่ทรงไว้ซึ่งพระสติปัญญาเป็นอย่างเลิศนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเล่าไว้ในหนังสือพระนิพนธ์ “แม่เล่าให้ฟัง” ว่าสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงยึดมั่นในโคลงพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงลอกไว้เป็นลายพระหัตถ์ด้วยพระองค์เอง ขออัญเชิญมาปรากฏในที่นี้คือ

“ความรู้คู่เปรียบด้วย
สุจริตคือเกราะบัง
ปัญญาประดุจดั่ง
คุ้มสติต่างโล่ป้อง

กำลังกาย เหย
ศาสตร์พ้อง
อาวุธ
อาจแก้ตัวกลางสนาม”

พระสติและพระปัญญาของสมเด็จพระพันปีหลวงในรัชกาลปัจจุบันนั้น เมื่อสมเด็จพระฯ ตั้งพระราชปณิธานว่า “ต้องทำงานเพื่อเมืองไทย” แล้วปรากฏเป็นพระราชกรณียกิจที่เป็นคุณเป็นประโยชน์มหาศาลแก่บ้านเมือง แก่การป้องกันประเทศ แก่พสกนิกร โดยเฉพาะพสกนิกรผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดาร ซึ่งได้รับการทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขทั่วประเทศด้วยพระเมตตากรุณาธิคุณ

การทรงงานมีมากมายสุดจะพรรณนาได้ในเวลาอันจำกัด จึงขอนำมาบอกกล่าวแต่โดยสรุป โดยทั่วไปได้เสด็จออกไปสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามจังหวัดต่าง ๆ อยู่เนืองนิตย์ แม้จะเป็นท้องที่ที่ห่างไกลความเจริญเต็มไปด้วยความทุรกันดาร ก็ทรงพระอุตสาหะเสด็จไปจนทั่วถึง โดยมีได้ทรงคำนึงถึงความเหนื่อยยากตรากตรำพระวรกาย แม้จะเจริญพระชันษาถึง ๘๒ พรรษาแล้ว ทรงต่อสู้กับความ “ไม่รู้” และโรคภัยของราษฎรโดยโปรดให้สร้างโรงเรียนชายแดนขึ้นมากมายหลายแห่ง เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทรงจัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เป็นหน่วยแพทย์อาสาออกไปรักษาพยาบาลประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร เมื่อใดมีภัยพิบัติเกิดขึ้นก็เสด็จออกไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบเคราะห์ประสบภัยโดยทั่วหน้า พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์แก่ทางราชการและองค์การกุศลต่าง ๆ ให้จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนยารักษาโรค เพื่อนำไปแจกจ่ายบรรเทาความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังได้เสด็จออกเยี่ยมเยียนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร และพลเรือนซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติราชการในชายแดนจนถึงฐานที่ปฏิบัติงาน โดยมีได้ทรงห่วงเกรงต่อความยากลำบากและภัยอันตรายใด ๆ ทรงมุ่งหวังตั้งพระหฤทัยที่จะให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ ในด้านศาสนาที่ได้ทรงสนับสนุนการศึกษาและการปฏิบัติธรรมอย่างกว้างขวาง ได้ทรงบริจาควัตถุปัจจัยเกื้อกูลกิจการต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นอยู่เสมอ

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงงานอย่างมีระเบียบในการบริหาร ตัวอย่างเช่นในหน่วยแพทย์อาสา ทรงจัดตั้งกรรมการบริหารทั้งส่วนกลางและส่วนจังหวัด ในส่วนกลางทรงเป็นประธานกรรมการบริหารด้วยพระองค์เอง ประกอบด้วยคณะกรรมการที่ปรึกษาและอำนวยการ แบ่งเป็นฝ่ายวางแผน จัดหาเวชภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์ ขนส่ง การเงินและเลขานุการ ในส่วนจังหวัดมีคณะกรรมการจังหวัด ประกอบด้วยนายอำเภอ ต.ช.ค. ตำรวจภูธร แพทย์ ผู้บังคับการหน่วยบิน มีกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วยผู้บังคับการทหาร ผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค เสนาธิการกองทัพบก มีการประชุมเตรียมงานด้วยความรอบคอบในทุกด้าน โดยทำแผนงานล่วงหน้าไว้ ๓ - ๖ เดือนส่งมาสำนักงานกลาง ซึ่งตั้งอยู่ ณ วังสระปทุม เพื่อขอความสนับสนุน ชุดปฏิบัติงานมี แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล อามั้ยประจำถิ่น และอาสาสมัครสมทบ ผู้ป่วยได้รับบริการฟรีตลอด

ในการทรงงานอื่นก็เช่นกัน สมเด็จพระพันปีหลวงทรงจัดอย่างมีระเบียบ เป็นต้นว่าในการสงเคราะห์ตำรวจชายแดนที่ปฏิบัติราชการเสียสละอย่างมาก แม้ชีวิตเพื่อบ้านเมือง ก็โปรดให้ตั้ง “มูลนิธิสงเคราะห์ตำรวจชายแดนและครอบครัว” ช่วยเหลือเขาเหล่านั้นเมื่อประสบภัย ตลอดจนให้การศึกษแก่บุตรข้าราชการตำรวจชายแดนที่เสียชีวิตและประสบภัยด้วย

ในด้านส่วนพระองค์ได้ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ ประหยัดพระราชทรัพย์เพื่อนำมาพระราชทานประชาชนผู้ยากไร้ เช่นการเสด็จไปประทับพักผ่อนที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ทรงใช้เงินน้อยที่สุดเพื่อเก็บเงินไว้ให้คนอื่น ตามคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทค่าใช้จ่ายในประเทศไทยวันเดียวเท่ากับค่าใช้จ่ายส่วนพระองค์ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์เป็นเดือน ๆ เป็นที่ทราบกันดีว่า สมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงประหยัดทุกอย่างเพื่อทรงมีเงินสำหรับช่วยเหลือผู้ได้รับความทุกข์ยาก

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและพระราชกรณียกิจดังได้สรุปมาอย่างสั้นที่สุดทำให้ทรงได้รับการสดุดีว่าทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีพระองค์เดียวในโลกที่ทรงห่วงใยความเป็นอยู่ของพสกนิกร

ชาวชนบท ด้วยพระปรีชาสามารถ พระราชทานความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง พระราชทานความรัก ความเข้าใจ ความสนพระราชหฤทัยต่อราษฎรผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดารที่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ห่างไกลจากอารยธรรมและวัฒนธรรมของชาวเมือง ทรงเป็น “คุณแม่” ของชาวชนบท และ “แม่ฟ้าหลวง” ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทรงเป็น “พระพันปีหลวง” ที่ประเสริฐสุด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลขึ้นทรงราชย์ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรม-
ราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เคยทรงห่วงใยสมเด็จพระราชสุณิสาเป็นอันมาก เพราะตำแหน่ง
สมเด็จพระบรมราชชนนี พระพันปีหลวงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญมากต่อบ้านเมือง บัดนี้แม้ว่า
จะเสด็จสวรรคตไปนานถึง ๒๗ ปีแล้ว ถ้าทรงทราบโดยพระญาณวิไลว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบ
รมราชชนนี พระราชสุณิสาของพระองค์ได้ทรงปฏิบัติแล้ว ซึ่งหน้าที่สมเด็จพระบรมราชชนนี พระ-
พันปีหลวงก็คงจะพอพระราชหฤทัยและทรงพระสำราญเป็นอย่างยิ่ง และคงเป็นที่พอพระราชหฤทัย
ยิ่งขึ้นเมื่อทรงทราบว่า สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงดำรงถ่ายทอด และสืบทอดพระราชปณิธาน
“ต้องทำงานเพื่อเมืองไทย” ของสมเด็จพระราชโอรส คือสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม
พระบรมราชชนกไว้ได้ทั้งหมด

ในวโรกาสอันเป็นมงคลสมัยในวันนี้ ขอเชิญชวนคนไทยทั้งมวลร่วมกันขอพระราชทาน
พระราชวโรกาสน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยมงคล ขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีในโลก จงอภิบาลรักษาสมเด็จพระบรมราชชนนีผู้ทรงพระคุณอันล้ำเลิศ
ทรงยิ่งด้วยน้ำพระราชหฤทัย จงทรงพระเกษมสำราญ ทุกปีโดยภัยไต่ภัยได้มาแผ้วพานเบื้องพระยุคลบาท
ขอพระปณิธาน “ต้องทำงานเพื่อเมืองไทย” จงพิลาสแผ่ไพศาลเป็นคุณเป็นประโยชน์ไปทั่วทิศานุทิศ
เสด็จสถิตสถาพรทรงเป็นมิ่ง ทรงเป็นขวัญของประชากรทุกหมู่เหล่า และทรงเป็น “ศรีนครินตรา”
ของเมืองไทย ชั่ววันรันดร.

ด้วยเกล้า ด้วยกระหม่อม

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

นางสายไหม จบกมลศึก เรียบเรียง

ผู้ทรงวางพระองค์ประดุจดังแม่ที่กางแขนออกโอบอุ้มอาณาประชาราษฎร์ ซึ่งเปรียบเสมือนดังลูกในอุทรที่ต่างแยกย้ายออกเรือนไปอยู่ในถิ่นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าใกล้ ไกล ลีลับ หรือทุรกันดารสักเพียงใด แม่พระองค์นั้นก็คือ “สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” ซึ่งถ้าเทียบตำแหน่งอิสริยยศฐานันดรศักดิ์ตามกฎหมายเทียบราชบัลลังก์โบราณราชประเพณีของราชวงศ์ พระองค์ก็คือ “สมเด็จพระพันปีหลวง” ของชาวไทยทุกคนนั่นเอง ด้วยน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นไปด้วยความรัก ความห่วงของแม่ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินดั้นด้นออกไปพระราชทานความเมตตาเยี่ยมเยียนช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลทุกข์สุขของลูก ๆ อย่างทั่วถึง ไม่ทรงย่อท้อต่อความยากลำบาก หรือหวั่นเกรงต่อภัยอันตรายใด ๆ เลยแม้แต่น้อย ทั้ง ๆ ที่พระชนมายุเจริญล่วงเข้าสู่วัยชรา ควรแก่การทะนุถนอมและทรงพักผ่อนแล้ว ซึ่งในเดือนตุลาคม ตรงกับวันที่ ๒๑ นี้ จะเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพ โดยเฉพาะปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ นี้ พระชนมายุจะได้สถิตสถาพรเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าแก่ลูก ๆ เจริญยั่งยืนถึง ๘๓ พรรษา จึงนับว่าเป็นศุภวาระอันควรแก่การยินดีอย่างยิ่ง เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันทรงคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่ชาติและประชาชนอย่างท่วมท้นแท้จริง เพื่อชาวไทยด้วยกันจะได้ชื่นชมพระบุญญาบารมี และพร้อมกันสดุดีเฉลิมพระเกียรติยศให้ปรากฏแผ่ไพศาลอย่างเต็มภาคภูมิว่า ชาวไทยเรามีปราชญ์ผู้เป็นศรีสง่าแก่ประเทศ ไม่มีชาติใดในโลกนี้เสมอเหมือนได้ จึงใคร่จะได้อัญเชิญพระราชจริยาวัตรและพระราชปณิธานอันสูงส่งที่ทรงอุทิศให้แก่ชาวไทยทั้งมวลมาแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดี ควรแก่การน้อมปฏิบัติเจริญรอยตามอย่างยิ่ง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงได้รับการสดุดีด้วยคำกล่าวที่ว่า “ทรงเป็นพระบรมราชชนนีพระองค์เดียวในโลกนี้เท่านั้น ที่แสดงความห่วงใยในความเป็นอยู่ของพสกนิกรที่อยู่อาศัยตามชนบท ได้เฝ้าพระทัยใส่ทุ่มเทพระปรีชาสามารถพระราชทานความช่วยเหลืออย่างถึงที่สุด” หรือหากจะได้พิจารณาพระสมณานามที่มีผู้ถวายไว้ต่าง ๆ นานาเช่น “คุณแม่” บ้าง “พระมารดาล้นเกล้าของ ต.ช.ค.” บ้าง “แม่ฟ้าหลวง” บ้าง “พระมารดาแห่งแพทย์ชนบท” บ้าง ความลึกซึ้งในพระคุณของ “แม่” ที่สองสะท่อนออกมาจากด้วยใจของผู้ที่ได้รับความเมตตาเหล่านั้นย่อมบ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่า พระราชกรณียกิจหลักใหญ่ ๆ ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระราชทานคือสิ่งใดบ้าง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงดำเนินตามรอยพระบาทยุคล สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ผู้ทรงได้รับพระสมญาว่า “พระบิดาแห่งการแพทย์และการสังคมสงเคราะห์” อย่างเต็มเปี่ยม ทรงถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างของพระสวามีเพื่อสืบทอดอุดมการณ์

ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยพระทัยอันแน่วแน่ กล่าวว่า สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงปฏิบัติทุกอย่างเป็นระเบียบ มีพระวินัย อดทน ประหยัด ทรงมั่นคงอยู่ในศีลธรรมอันดี มีพระเมตตาจิต เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีมรรยาทอ่อนโยนน่ารัก และทรงรักเมืองไทยเป็นชีวิต พระนิสัยต่าง ๆ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ทรงถ่ายทอดมาได้หมดสิ้น ได้ทรงนำมากำหนดเป็นแผนดำรงพระชนมชีพอย่างมีประสิทธิภาพทั้งผลการปฏิบัติ และเพื่อให้เป็นแม่พิมพ์ที่ดีแก่ทุกคนในชาติ ทรงเริ่มบำเพ็ญประโยชน์อย่างใหญ่หลวงให้แก่ประเทศชาติและประชาชน หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้เสด็จประทับอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เมื่อประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้วอย่างจริงจังเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันอย่างไม่หยุดยั้ง

พระราชภาระในกิจการแพทย์ที่ได้วางรากฐานไว้ในสมัยสมเด็จพระบรมราชชนกมีประการใดได้ทรงสืบต่ออย่างครบถ้วนดั่งมา ทั้งยังได้สร้างเสริมให้งานกิจการแพทย์กว้างขวางไพศาล สอดคล้องกับงานสังคมสงเคราะห์ที่ไปพร้อม ๆ ในเวลาเดียวกัน โดยไม่กระทบกระเทือนกับหน่วยงานใดเลย ดังเช่น พระราชกรณียกิจก่อตั้งงานแพทย์อาสาเคลื่อนที่ และงานแพทย์อาสาทางอากาศ ด้วยได้ทรงตระหนักว่า ราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคม มักเจ็บป่วยด้วยโรคระบาดต่าง ๆ อาทิ ท้องร่วง โรคบิด ไอกรณ และพิษุ ได้ล้มตายลงโดยมิได้รับการรักษาพยาบาลตามแผนปัจจุบันอย่างถูกต้อง พระองค์จึงได้ทรงรวบรวมอาสาสมัครอันประกอบด้วย แพทย์ เกษกร พยาบาล พนักงานอนามัย และอาสาสมัครสมทบ ซึ่งเสียสละออกปฏิบัติงานในวันหยุดราชการ โดยไม่คิดมูลค่า มุ่งในด้านการเยียวยา รักษา และป้องกันโรคเป็นสำคัญ โดยใช้เฮลิคอปเตอร์ออกปฏิบัติงานในท้องที่ทุรกันดารซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง ทรงกำหนดให้มีจังหวัดหน่วยแพทย์อาสาเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยรวบรวมจากจังหวัดในเขตชายแดน จำนวน ๓๑ จังหวัด ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นต้นว่า อุปกรณ์การแพทย์ที่เป็นเครื่องมือในการรักษา ยารักษาโรค พาหนะการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยนำหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปสู่ผู้เจ็บป่วย เป็นพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น งานได้ประสบผลสำเร็จและมีคุณค่าต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทสุดที่จะประมาณได้ ได้ช่วยเหลือและบรรเทาความเจ็บไข้ได้ป่วยลงได้ก่อนที่งานของภาครัฐบาลจะได้ก้าวเข้าไปถึง พระราชหฤทัยของพระองค์ที่ทรงจะเกื้อกูลผู้เจ็บป่วยในถิ่นทุรกันดารมิได้หยุดยั้งอยู่เพียงนี้ หากได้ทรงเริ่มโครงการแพทย์อาสาทางอากาศอีก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยทดลองใช้วิทยุรับ - ส่งสำหรับกิจการแพทย์อาสาตามแบบประเทศออสเตรเลีย วิทยุรับ - ส่งจะติดตั้งอยู่ตามสถานีอนามัยที่อยู่ห่างไกลโรงพยาบาลและการคมนาคมไม่สะดวก แพทย์ปริญญจะสามารถให้คำแนะนำรักษาโรคโดยตรงและต่อเนื่อง โดยที่ผู้ป่วยไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาล เว้นแต่ผู้ป่วยอย่างหนัก โครงการทั้งสองคือ หน่วยแพทย์อาสาเคลื่อนที่ และแพทย์อาสาทางอากาศได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง จนปัจจุบันมีจังหวัดหน่วยแพทย์อาสาถึง ๔๓ จังหวัด และแพทย์อาสาทางอากาศจะอยู่ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ รวมกว่า ๒๕ จังหวัด มีหน่วยแพทย์กว่า ๕๐ หน่วย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ดำเนินงานกว่า ๒๐,๐๐๐ คน และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินทุนบำรุงเพื่อก่อตั้งเป็น “มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี” เปิดโอกาสให้มีผู้ร่วมเสด็จพระราชกุศลและประกอบประโยชน์แก่ส่วนรวมอีกด้วย

ในการเสด็จออกเยี่ยมเยียนพสกนิกรแต่ละครั้ง ได้มีผู้บันทึกไว้ว่าจะทรงมีแผนกำหนดพระ-
 ราชภารกิจหลายอย่างในโอกาสเดียวกัน เช่น เยี่ยมเยียน พระราชทานของแก่ตำรวจภูธรชายแดน
 รวมทั้งครอบครัวประชาชนที่อยู่โดยรอบ เปิดโรงเรียน พระราชทานพระพุทธรูป ภปร. ที่ทรงปั้น
 ด้วยพระองค์เอง พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและธงชาติ พระราชทานเครื่อง
 รับวิทยุ อุปกรณ์การสอน พระราชทานสิ่งของให้แก่ครู ทั้งตำรวจตระเวนชายแดนและครูธรรมดา
 ครูพระภิกษุ เครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียนแก่นักเรียน ราษฎร จะได้รับพระราชทานเสื้อผ้า
 ยาประจำบ้าน เครื่องเย็บสอย ทรงปลูกต้นไม้ที่เป็นประโยชน์ในบริเวณอาคารที่เสด็จ หรือพระราชทาน
 พันธุ์ปลาลงในอ่างเก็บน้ำ พันธุ์พืชผัก โปรดให้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่สงเคราะห์ประชาชน เสด็จไป
 ทรงเยี่ยมผู้มารับสงเคราะห์ทุกครั้ง พสกนิกรจะเข้าเฝ้าได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ทรงทราบความเดือดร้อน
 อย่างแท้จริง เมื่อทรงปฏิสนธารกับราษฎรจะทรงปลอบขวัญให้ร่วมกันสามัคคี ร่วมมือกันช่วยชาติ
 บ้านเมือง ให้ช่วยกันทำงานเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ตลอดจนพระราชทานคำแนะนำข้อธรรมและหนังสือ
 เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีความสำนึกในความเป็นไทย
 ซึ่งงานดังกล่าวมาแล้วยังไม่ครบถ้วนดังที่ได้ทรงรับภาระไว้ในขณะนี้ เป็นงานสังคมสงเคราะห์โดย
 แท้จริง โครงการแต่ละโครงการที่ทรงดำริเริ่มเป็นงานที่ทรงช่วยเหลือรัฐบาล และส่วนใหญ่ต่อมา
 รัฐบาลก็ได้ยึดถือแนวอุดมการณ์ที่ทรงวางรากฐานไว้ทั้งสิ้น พระองค์จึงทรงเป็นแบบอย่างในการ
 บำเพ็ญประโยชน์แก่ชนทั้งชาติ

พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงประกอบเพื่อชาติ
 และประชาชนเป็นพระราชกรณียกิจที่เสมอด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ
 พระบรมราชินีนาถ ในฐานะแห่งพระบรมราชชนนีของพระมหากษัตริย์ ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า พระองค์
 ทรงเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมอันล้ำเลิศ ตามโบราณราชประเพณีกำหนดว่า พระมหากษัตริย์ที่เสด็จ
 ขึ้นครองราชย์ เมื่อประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชกิจแรกที่พึงกระทำคือ เถลิงพระราช-
 อิศริยยศสถาปนาสมเด็จพระชนนี ให้ดำรงตำแหน่งเป็นที่สักการบูชาสูงสุดในแผ่นดิน คือตำแหน่ง
 “สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง” หากแต่ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มี
 พระราชดำริว่า บ้านเมืองสมัยนี้เป็นสมัยแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย การสถาปนาตำแหน่ง
 สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงนั้น สมควรจะได้ความเห็นชอบจากปวงชนชาวไทยเป็นสำคัญ
 จึงทรงชะลอการสถาปนาไว้นับตั้งแต่ปีแห่งการเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกอบ
 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ แล้ว และตราพจนกระทั้งพระราชกรณียกิจที่เปรียบ
 ประดุจ “แม่” หรือ “พระชนนี” แห่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แม้ไพศาลจรจาย
 ออกไปทั่วทุกสารทิศ รัฐบาลจึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรงสถาปนา
 เป็นตำแหน่งพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาพระนามว่า
 “สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ซึ่งมีได้ทรงมีพระ-
 ราชนิคมให้เฉลิมพระนามว่าพันปีหลวงด้วย แต่อย่างไรก็ตาม พระองค์คือ สมเด็จพระพันปีหลวง
 ในปัจจุบันนี้ตามแบบอย่างราชประเพณีแต่ครั้งโบราณ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจตามพระราชจริยาวัตร และพระราชปณิธานที่ทรงตั้งไว้ โดยสม่ำเสมอมิได้ขาด ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันพระชนมายุเจริญถึง ๘๓ พรรษา มิได้ทรงคำนึงถึงความเหนื่อยยากตรากตรำพระวรกาย ยังคงปฏิบัติต่อไปเพื่อทำให้ชาติ ประชาชน ประสบความสุขความเจริญ ในโอกาสนี้ จึงใคร่ขออาราธนาอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงได้อภิบาลปกปักษ์รักษาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงเป็นที่รักของปวงชนชาวไทย ให้ทรงพระเกษมสำราญ เจริญพระพลานามัย แข็งแรง พลอดภัย เป็นที่พึ่งแก่พสกนิกรสืบไป.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๖

อาสิรวาทสดุดี
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

อาศิรวาทสดุดี
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๒

คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทระประภา เรียบเรียง

เนื่องในวโรกาสที่วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เวียนมาบรรจบครบรอบปีที่ทรงเจริญพระชันษาครบ ๔๗ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ขอเชิญชวนคนไทยทั้งมวลร่วมกันถวายอาศิรวาทสดุดีเฉลิมพระเกียรติ ด้วยเป็นที่ประจักษ์แจ้งทั่วกันมานานปีแล้วว่าพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในทุกด้าน อำนวยผลเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง แก่ส่วนรวม แก่ประชากรไทยโดยเฉพาะแก่ประชากรไทยผู้ยากไร้ มากมายจนพื้นที่จะรำพัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงพระนามเดิมว่า หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เป็นพระธิดาในพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ หม่อมหลวงบัว กิติยากร เป็นพระชนนีพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ อภิเษกสมรส ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระราชินี เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ และเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในการที่ได้ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวชเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถพระองค์ที่ ๒ ในกรุงรัตนโกสินทร์

ในการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระราชินีนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ทรงรับฉันทานุมัติถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“ได้ทรงเลือกสรรประสพผู้ที่สมควรแก่การสนองพระยุคลบาท ร่วมทุกข์ร่วมสุขแบ่งเบาพระราชภาระในภายภาคหน้า”

และสมเด็จพระฯ กรมพระยาชัยนาทนฯ ได้ทรงจบคำกราบบังคมทูลนี้ว่า

“ขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททั้งสมเด็จพระราชินี เสด็จสถิตเป็นศรีแก่พระราชจักรีวงศ์ชั่วกาลนาน”

นับถึงบัดนี้กาลเวลาล่วงเลยมาจวบ ๓๐ ปีแล้ว สัตยาธิษฐานในการถวายพระพรเมื่อครั้งกระนั้นสัมฤทธิ์ผลตามปณิธานทุกประการทั้งในการสนองพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งเบาพระราชภาระในการทรงงานเพื่อบ้านเมือง และในการทรงดำรงพระองค์เป็นศรีแก่พระราชวงศ์ และแก่เมืองไทย ตลอดเวลาได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ซึ่งทรงถือเอาเป็นพระราชภาระใน

ฐานะทรงเป็นสมเด็จพระอัครมเหสี เป็นพระราชชนนี และเป็นพระแม่เจ้าอยู่หัวของชาวไทย ทรงห่วงใยในทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎรทั่วหน้า ไม่ว่าทุกข์นั้นจะเกิดในป่าดงพงพีหรือในที่ทึบกันดารใด แม้จะมีได้ทรงออกศึกในสนามรบก็ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจในอันที่จะตอบแทนความเสียสละของทหาร ของตำรวจชายแดน และของพลเรือนซึ่งได้ทำหน้าที่ป้องกันอธิราชศัตรูทั้งในและนอกพระ-
ราชอาณาจักร โดยมีได้ทรงห่วงเกรงต่อความยากลำบากตรากตรำพระวรกายและภัยอันตรายใด ๆ ที่จะถึงพระองค์ พระราชกรณียกิจทั้งปวงนี้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยและชาวโลกมานานปีเป็นตัวอย่างที่ผู้เป็นหัวหน้าคนควรจะยึดเอาเป็นแบบฉบับจำเริญรอยพระยุคลบาท

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีหลักอย่างไรในการทรงงานและทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในด้านการสังคมสงเคราะห์ตลอดเวลาอันยาวนานนี้ จะสรุปได้จากพระราชดำรัสพระราชทานในการเสด็จพระราชดำเนิน ทรงเปิดงานบำเพ็ญประโยชน์ ณ ศาลาโกเช็ดขนมี่ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“การบำเพ็ญประโยชน์ที่แท้จริง คือ การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของหน้าที่ ทำเพื่อมุ่งผลของงาน ทำด้วยจิตใจหวังดีต่อมนุษยโลก ทำโดยไม่คิดว่าผลประโยชน์นั้นจะมาสู่ตัวเรา ทำเพื่อประโยชน์ของหน้าที่และเพื่อผู้อื่น ไม่หวังเกรงหรือมีความสะเทือนใจต่อความเข้าใจผิด ต่อคำครหานินทา หรือคำสรรเสริญเยินยอ ทำทุกอย่างโดยไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตัว ไม่หวังในลาภยศ ทำคุณการปิดทองหลังพระ”

เมื่อศึกษาพระราชกรณียกิจแล้วจะเห็นได้ว่าทรงปฏิบัติตามพระราชดำรัสนี้ด้วยพระองค์เองอย่างเคร่งครัด คือทรงบำเพ็ญพระราชภารกิจที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงเพื่อความผาสุกของปวงชนชาวไทยผู้ยากไร้ในชนบทและท้องถื่นทุรกันดาร ทรงศึกษาสภาพของราษฎรทุกภูมิภาค โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรความเป็นอยู่ ตลอดจนทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงศึกษาสภาพ อาชีพ ปัญหาต่าง ๆ ของภูมิภาคนั้น ๆ แล้วพระราชทานความช่วยเหลือทั้งพระราชดำริ พระราชทรัพย์ ตลอดจนความตรากตรำพระวรกาย ทรงช่วยเรื่องการบำบัดโรคพาธ พระราชทานการศึกษาให้เกิดความสว่างแก่จิต ตลอดจนพระราชทานการศึกษาแก่ครอบครัวผู้มีบุตรมากและผู้เสียสละชีวิตเพื่อบ้านเมือง ทรงดำรงตำแหน่งองค์สภานายิกาสภากาชาดไทยและได้ทรงทะนุบำรุงกิจการของสภากาชาดไทยในทุกด้าน มีคนไข้เป็นจำนวนมากอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์มาเป็นเวลาช้านาน

เพื่อให้ความเป็นอยู่ในด้านอาชีพของประชาชนผู้ยากไร้มีสภาพดีขึ้น โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” โดยทรงรับเป็นประธานมูลนิธิด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ วัตถุประสงค์ของมูลนิธิคือส่งเสริมการหารายได้พิเศษให้แก่ชาวไร่ชาวนานอกฤดูทำนา ให้ความรู้เกี่ยวแก่การอุตสาหกรรม จัดหาอุปกรณ์และจัดหาตลาดผลิตผล การดำเนินงานของมูลนิธินี้ เริ่มต้นด้วยเงินพระราชทาน ต่อมาได้มีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลบริจาคสมทบ เกิดผลเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ชาวไร่ชาวนา แก่แผ่นดินไทย เป็นข่าวกระจายไปทั่วโลก จนองค์การอาหารและเกษตรหรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่าองค์การ เอฟ.เอ.โอ. แห่งสหประชาชาติได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไว้คอนหน้าเหรียญซีเรส

อันเป็นเหรียญซึ่งได้รับการขนานนาม ตามชื่อของเทพธิดาแห่งการเกษตรของชาวโรมันโบราณ องค์การ เอฟ.เอ.โอ. ได้เริ่มผลิตเหรียญนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อจำหน่ายหาทุนโดยได้นำรูปสตรีผู้อุทิศชีวิต และงานเพื่อยกระดับและสถานภาพของสตรี โดยเฉพาะสตรีในชนบทมาประดิษฐ์ไว้ด้านหน้าของ เหรียญเป็นการสาคุ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ องค์การ เอฟ.เอ.โอ. ได้ขอพระราชทานอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาไว้ด้านหน้าของเหรียญดังกล่าวข้างต้น จัดเป็นสตรีพระองค์ที่ ๘ ด้านหลังของเหรียญ เป็นรูปชาวนาหญิงไทยถือรวงข้าว และชาวนาชาย กำลังตวงข้าวมีคำจารึกว่า “ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงแนะนำผู้อำนวยการองค์การดังกล่าวได้นำเหรียญขึ้นทูลเกล้าถวาย ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ พร้อมด้วยแผ่นเงินสลักคำสดุดีมีข้อความตอนหนึ่งว่า

“ทรงเป็นผู้มีทัศนะอันกว้างขวาง ทั้งในฐานะที่เป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทั้งในฐานะที่ทรงเป็นประหนึ่งพระแม่เจ้าของประชาชนทั้งประเทศ ทรงปรารถนาที่จะทอดพระเนตรเห็นทุกคนในสังคมไทยปฏิบัติหน้าที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนเพื่อนร่วมชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตด้วยความสำนึกในความจริงที่ว่าผลของความซื่อสัตย์สุจริตเท่านั้นที่จะนำความสงบสุขมาสู่คนและส่วนรวม”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานพระราชดำรัสแก่ผู้ถวายเหรียญตอนหนึ่งว่า

“การทำกิจการอันใด ได้สำเร็จโดยลำพังเพียงคนเดียวเป็นของเป็นไปได้ ข้าพเจ้าสามารถทำงาน ได้ก็ด้วยได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในประเทศไทย จึงขอถือว่าการได้รับเหรียญครั้งนี้เป็นการรับแทนคนไทยทุกคนที่มีความปรารถนาดี ตั้งใจมุ่งหน้าทำงานเพื่อผู้อื่นด้วยใจจริง”

พระราชดำรัสนี้เป็นที่จับใจ และก่อให้เกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรไทยทั่วหน้าที่ได้รับพระราชทานเกียรติอันสูงส่งในครั้งนี้

จึงในวโรกาสแห่งการเฉลิมพระชนมพรรษาของเชิษชนคนไทยให้ร่วมกันตั้งสัตยาธิษฐานขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและขออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีในโลกมาประมวลกับพลังจิตที่จงรักภักดีของพสกนิกร เป็นพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ทุกข์ใด ภัยใดอย่าได้มาแผ้วพานเบี่ยงพระยุคลบาท ขอให้พระราชกรณียกิจอันพิลาสจงแผ่ไพศาลเป็นคุณเป็นประโยชน์ไปทั่วทิศานุทิศ เสด็จสถิตสถาพรแผ่พระบารมีปกเกล้าประชาราษฎร์ทั้งมวลให้ได้เป็นสุขอยู่เย็นด้วยน้ำพระราชหฤทัยหลังไหลคุ้มเกล้าตลอดกาลนานเทอญ.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem of the origin of life. It is shown that the problem is one of the most important and interesting in the history of science. The author discusses the various theories of the origin of life, and shows that the most probable is the theory of spontaneous generation. He also discusses the question of the origin of the first living organisms, and shows that the most probable is the theory of abiogenesis.

The second part of the paper is devoted to a detailed discussion of the theory of spontaneous generation. The author shows that this theory is based on the fact that life can arise from non-living matter. He discusses the various experiments that have been conducted to test this theory, and shows that the results are in favor of spontaneous generation. He also discusses the question of the origin of the first living organisms, and shows that the most probable is the theory of abiogenesis.

The third part of the paper is devoted to a detailed discussion of the theory of abiogenesis. The author shows that this theory is based on the fact that life can arise from non-living matter. He discusses the various experiments that have been conducted to test this theory, and shows that the results are in favor of abiogenesis. He also discusses the question of the origin of the first living organisms, and shows that the most probable is the theory of abiogenesis.

The fourth part of the paper is devoted to a detailed discussion of the theory of the origin of life. The author shows that this theory is based on the fact that life can arise from non-living matter. He discusses the various experiments that have been conducted to test this theory, and shows that the results are in favor of the theory of the origin of life. He also discusses the question of the origin of the first living organisms, and shows that the most probable is the theory of the origin of life.

พระงามเลิศด้วยการุณ
ดิเรกรุ่งหล้าบารมี

เฉลิมเกียรติอดุลย์

พระเกียรติคุณในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เรียบเรียง

ยอกรกิ่งเกล้าบังคม	เบื้องบาทบรม
ราชินีนาถผู้ทรงคุณ	
พระงามเลิศด้วยการคุณ	เฉลิมเกียรติคุณ
ดิเรกรุ่งหล้าบารมี	
ศุภฤกษ์เบิกบุญสุนทรีย์	พระผู้ทรงศรี
สิริสวัสดิ์ชีวา	
วาระเฉลิมพระชนมาน	น้อมเกล้ากราบกราน
พระยศยิ่งล้ำภาษา	
บรรสานศัพท์ร้องพระกรุณา	เปรียบทิพย์ธารา
หล่อเลี้ยงโลกล้ำการคุณ	
รัตนเลิศล้ำเลอคุณ	พระคือองค์บุญ
บริรักษ์จักรีบรมวงศ์	

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ได้เวียนมาบรรจบอีกวาระหนึ่ง เนื่องด้วยเป็นอภิลักขิตมหามงคลสมัย เฉลิมพระชนมพรรษาในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยทั้งมวล ประชาชนชาวไทยต่างปรีดีเปรมปราโมทย์ น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงพระเกษมสำราญ แฝ่พระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมอำนวยความร่มเย็นเป็นสุขแก่พสกนิกรไทยสืบไปอีกชั่วกาลนาน นอกจากนี้ทุกคนและทุกหน่วยงานต่างแสดงความจงรักภักดีพร้อมใจกันบำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นเกียรติเป็นศรีนำความเจริญสิริสวัสดิ์มาสู่บ้านเมือง และประชาชนเป็นต้นว่า คณะผู้ร่วมใจภักดีเชิญชวนบริจาคเงินทุนมูลเกล้าฯ ถวายเพื่อสมทบเป็นทุนใช้จ่ายในการกุศลสงเคราะห์ สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ ตลอดจนโรงเรียน ทหาร ตำรวจ รับสนองพระราชดำริดำเนินงานในด้านการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง จัดหน่วยรักษาพยาบาลและนำสิ่งของเครื่องใช้ไปแจกจ่ายแก่ผู้ขาดแคลนในถิ่นทุรกันดาร บ้างก็บริจาคโลหิตในกายเพื่อใช้ช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์ อุทิศกุศลถวาย เป็นต้น

การรวมใจบำเพ็ญกุศลประโยชน์ดังกล่าวมาแล้วนี้ แม้เป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความจงรักภักดี ความเทิดทูนบูชา และความสามัคคีในพระมหากษัตริย์ที่พสกนิกรไทยทั้งมวล มีต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไม่มีเสื่อมคลาย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระนามเดิม หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เป็นพระราชธิดาของพลเอก-

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ กับ หม่อมหลวงบัว กิติยากร ทรงรับพระมหากรุณาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สถาปนาเป็น “สมเด็จพระราชินี” เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ และรับสถาปนาเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี” เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชศรัทธาเสด็จทรงผนวชตามโบราณขัตติยราชประเพณีไทย จึงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงรับสนองพระราชภารกิจด้วยพระปรีชาสามารถเป็นที่เรียบร้อย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” นับเป็น “สมเด็จพระบรมราชินีนาถ” พระองค์ที่ ๒ ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ตลอดระยะเวลา ๓๑ ปี ที่ทรงดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระบรมราชินีของชาวไทยนี้ พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจโดยพระราชอุตสาหะวิริยะ โดยพระปรีชาสามารถล้ำเลิศ ทรงเสียดสละความสุขส่วนพระองค์ มิได้ทรงย่อท้อต่ออุปสรรคหรือความลำบากตรากตรำพระวรกาย ทรงรับภารกิจพระแม่เมืองของประเทศชาติ ทรงมุ่งบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ เป็นมิ่งขวัญคู่พระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทั้งสองพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมน้ำใจของประชาชนชาวไทย ซึ่งหล่อหลอมความจงรักภักดีเกิดทุนพระเกียรติและพระมหากรุณาธิคุณอย่างแน่นแฟ้น เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของชาติ ศาสนาและความสติสถาพรแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ตลอดมา

พระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานแก่ประชาราษฎร์นั้น มีอยู่นานับการยากที่จะพรรณนาให้จบสิ้นได้เป็นต้นว่า ทรงส่งเสริมการศึกษา ทรงฟื้นฟูกำหนดเครื่องแบบแต่งกายประจำชาติทั้งของสตรีและบุรุษ และที่สำคัญคือ ได้ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนสดับรับฟังทุกข์สุขและทรงหาทางขจัดปัดเป่าทุกข์ร้อนลำเค็ญของอาณาประชาราษฎร์อย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค จากการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในชนบททำให้ทรงทราบว่า ราษฎรไทยส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ยังต้องเผชิญปัญหาความขาดแคลน เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพ ต้องอดอยากเจ็บป่วยและมีความคับแค้น จึงทรงมีพระราชดำริริเริ่มจัดทำอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวของเกษตรกรเพื่อให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น ทั้งนี้โดยทรงนำประสบการณ์จากการทอดพระเนตรเห็นผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นต่าง ๆ กับหลักการดำรงชีพของบรรพชนไทยที่ว่า “เมื่อพันทนทาน ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีดาบ” มาประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นชนบทในปัจจุบัน โดยโปรดให้ฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย ขึ้นเป็นผลสำเร็จทุกภูมิภาค พระราชทานนามโครงการว่า “ศิลปาชีพพิเศษ”

ถ้าประพันธ์ต่อไปนี้ เป็นคำบรรยายพระราชกรณียกิจส่วนหนึ่งในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระกรณียกิจประสิทธิ์ประสาท
 เสริมสร้างการศึกษาประชาชน
 สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
 เจริญรอยยุคลบาทพระภูธร
 ทรงฟื้นฟูอาภรณ์ประจำชาติ
 สร้างสรรค์ศิลปาชีพทุกเขตคาม
 จักสาน เสื่อ ไหม มัดหมี่
 โดยพระราชประสงค์จ้านงษ์
 ย่านลิเภา ถมตะ ฦ ถิ่นใต้
 ประณีตศิลปงดงามตามประเพณี
 ชาวเกาะยอทอดผ้ามาแต่ก่อน
 หมายผดุงศิลปะพระปรารมภ์
 ที่แล้งไร่ไร่นาขาดอาชีพ
 ประชุมเชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ
 ทั้งเหนือใต้ตะวันออกตะวันตก
 ทดแทนงานหลักล้มล้มร้าวรอน

ประกาศพระกรุณามหาฤศล
 ทุกแห่งหนพระเมตตาประชากร
 คุบาบทพิตรอดิศร
 พระเกียรติขจรจรสมพระนาม
 นำพระราชนิยมในสยาม
 เอื้อเอกลักษณนามความเป็นไทย
 ปัก ทอ ถิ่นชีวีคู่สมัย
 หมายมุ่งให้นิกรชนพ้นลำเค็ญ
 พระน้อมนำชาวไทยให้กินเห็น
 จึงกลับเป็นสิ่งที่มีความชื่นชม
 ทรงอาทรอนุรักษ์ประจักษ์สม
 โดยพระราชนิยมอุดมการ
 พระเร่งรีบศึกษาหามูลฐาน
 พระหมายมุ่งบริบาลประชากร
 ทรงหิวยกงานเสริมมาสั่งสอน
 เอื้ออาทรทุกข์สุขทุกเผ่าพันธุ์

ในการดำเนินงานโครงการศิลปาชีพพิเศษนี้ ในชั้นแรกโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราช-
 ทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุน ต่อมาเมื่อผู้ศรัทธาบริจาคและทรัพย์สิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลจำนวนมาก
 จึงมีการก่อตั้งมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษ ซึ่งปัจจุบันมูลนิธิมีร้านจิตรลดาสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของ
 โครงการทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดหลายแห่ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยติดตามผลงาน และทรง
 ส่งเสริมสนับสนุนด้วยพระองค์เอง ในระยะแรกทรงเป็นผู้นำการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้น โดยมีพระราช
 นิยมทรงฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บประดับด้วยผ้าไหมและผ้าปักของภูมิภาคต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผ้าจก
 ผ้าปักภูไทของภาคเหนือ ผ้ามัดหมี่ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โปรดทรงใช้เครื่องประดับที่ทำด้วย
 เงินฝีมือชาวบ้านในโอกาสอันควร โปรดทรงใช้กระเป๋าย่านลิเภาและกระเป๋าทึ่ผลิตจากโครงการ
 เป็นประจำ ทำให้มีผู้โดยเสด็จพระราชนิยมภายในประเทศจำนวนมาก ต่อจากนั้นก็ยังมีพระราชดำริ
 ขยายตลาดออกไปสู่ต่างประเทศ โดยทรงพระกรุณาแนะนำช่างออกแบบเครื่องแต่งกายชั้นนำของโลก
 ให้ใช้ผ้าไหมไทย ผ้ามัดหมี่ ผ้าปักชาวเขา กระเป๋าย่านลิเภา ตลอดจนเครื่องประดับของไทย ไปออก
 แบบเครื่องแต่งกายเผยแพร่ไปทั่วโลก และทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศในระยะหลัง ๆ
 นี้ ก็จะโปรดให้จัดการแสดงเครื่องแต่งกาย และสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านของโครงการศิลปาชีพพิเศษ
 ด้วย

การฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ มิได้มีผลดีแต่เพียงด้านเศรษฐกิจของชาติเท่านั้น หากแต่
 ยังเป็นการฟื้นฟูสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งเกือบจะสูญสิ้นไปแล้วให้กลับ
 พ้นคืนชีพดำรงอยู่ยั่งยืนต่อไปด้วย

นับได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระปรีชาสามารถ และทรงสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประเทศและประชาชนชาวไทย สมควรที่ชาวไทยทั้งมวล จะเทิดทูนพระเกียรติคุณและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตลอดไป

พระปรีชาสามารถและพระราชกรณียกิจของพระองค์ในด้านพัฒนาชนบทนี้ ได้ปรากฏเป็นที่ทราบและแซ่ซ้องสรรเสริญกันทั่วไป องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติหรือ เอฟ.เอ.โอ. จึงได้เทิดทูนพระเกียรติคุณ โดยนำพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ จารึกลงบนเหรียญซีเรส ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ เหรียญนี้ได้เผยแพร่ไปทั่วโลก นับว่าได้ทรงนำเกียรติอันยิ่งใหญ่มาสู่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทย

พระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนั้น มิได้แผ่ปกคลุมเกล้าฯ แต่เพียงเหล่าพสกนิกรไทย แม้ชาวต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่แดนฉานชานเซ็นหลบหนีภัยสงครามและภัยการเมือง เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ณ แผ่นดินไทย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงพระกรุณาโดยคำนึงถึงมนุษยธรรมโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยและองค์การสมาคมสตรี ตลอดจนผู้จู้จี้รักภักดีร่วมช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากเหล่านั้นเป็นอย่างดี

พระเมตตาธรรมดังกล่าวนี้ ได้ปรากฏเป็นข่าวไปทั่วโลก ชาวโลกต่างแซ่ซ้องสดุดี มหาวิทยาลัยทัฟท์แห่งสหรัฐอเมริกา จึงได้เฉลิมพระเกียรติคุณ โดยได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิปณฺฑิตกิตติมศักดิ์สาขามนุษยธรรม แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ เกียรติยศชื่อเสียงของประเทศไทย ก็แพร่หลายไปทั่วโลกอีกครั้งหนึ่ง โดยพระมหากรุณาธิคุณ พระปรีชาสามารถและพระราชวิริยะในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สิ่งหนึ่งซึ่งจะเว้นกล่าวเสียมิได้ก็คือ ได้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนแล้วทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศว่า สมเด็จพระบรมราชินีนาถของชาวไทยนั้นมิได้ทรงเป็นสตรีผู้มีพระสิริโฉมงดงามแต่ประการเดียว แท้จริงทรงเป็นสตรีที่ทรงพระปรีชาสามารถปราดเปรื่องมาก แม้ว่าจะทรงมีพระราชภารกิจทั้งในฐานะพระอัครมเหสี ในฐานะพระราชมารดาของพระโอรสธิดาถึง ๔ พระองค์ และยังทรงดำรงฐานะพระแม่เมืองของพสกนิกรไทยสี่สิบกว่าล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นภาระอันหนักยิ่ง แต่พระองค์ก็ทรงใฝ่พระทัยศึกษาศิลปวิชาการด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนอาจนับว่าทรงเป็น “นักปราชญ์” ได้ เนื่องด้วยทรงรอบรู้ปราดเปรื่องในวิชาการด้านภาษาศาสตร์ อักษรศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ และการศาสนา ได้ทรงพระนิพนธ์หนังสือจดหมายเหตุความทรงจำในคราวตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประพาสต่างประเทศ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์และทางอักษรศาสตร์เป็นอย่างมาก ได้เคยรับสั่งว่า ถ้ามิได้ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถแล้ว ก็จะไม่ทรงอ่านและทรงพระราชนิพนธ์งานต่าง ๆ ขึ้นไว้ได้มาก ด้วยเป็นสิ่งที่พระองค์โปรดอย่างยิ่ง

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ในโอกาสจิตมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาในวันนี้ ขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยทั้งมวล น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยมงคล ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

เป็นศรีสยามรัฐมณฑล
 เป็นหลักแผ่เอื้อเออาการ
 ทรงพระเกษมสำราญ
 มหาราชเจ้าภูมิพล
 อัญเชิญทวยเทพทั่วสกล
 แด่พระมหาราชินี
 เฉลิมพระมหาบารมี
 ของทรงพระเจริญ เทอญ.

เป็นปิ่นนิกรชน
 มิ่งขวัญภูบาล
 ประทานพิรผล
 เฉลิมศักดิ์เฉลิมศรี

ออกรายการ
 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
 วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๔

พระราชกรณียกิจบางประการของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระราชกรณียกิจบางประการ ของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

นางสาวนิดา สติตานนท์ เรียบเรียง

วันที่ ๑๒ สิงหาคม เป็นวันมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งในปีนี้ได้เวียนมาบรรจบครบรอบเป็นปีที่ ๔๘ ตลอดระยะเวลา ๓๐ ปีที่ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริและบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่เป็นพระเกียรติยศ และเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทย เป็นอเนกประการ ด้วยพระปรีชาสามารถ พระวิริยะอุตสาหะ และด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่ออาณาประชาราษฎร์ ในวโรกาสอันเป็นมหามงคลนี้จึงขอนำเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจบางประการของพระองค์มากล่าวเท่าที่เวลาจะอำนวย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถในงานศิลปหลายด้าน และทรงสนพระราชหฤทัยในศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นพิเศษ ได้ทรงฟื้นฟู ส่งเสริม และพัฒนาธรรมบางด้านมาโดยตลอด เริ่มจากเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งพระองค์จะโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประพาสยุโรปและสหรัฐอเมริกา ได้ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีไทยว่ายังไม่มีแบบที่เป็นชุดไทยโดยเฉพาะ อย่างประเทศอื่น เช่นอินเดียก็มีชุด紗利 ญูปุ่นก็มีชุดกิโมโน หรือเกาหลี และฟิลิปปินส์ต่างก็มีชุดแต่งกายประจำชาติของตน ซึ่งนับเป็นสัญลักษณ์อันดีงามของประเทศที่ควรจะต้องจัดให้มีขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการค้นคว้าเครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยต่าง ๆ ที่เคยมีมานับแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ แล้วโปรดให้ดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน จัดขึ้นเป็นชุดไทยในชั้นแรกได้กำหนดขึ้น ๕ ชุด เป็นชุดแบบนุ่งถุงทั้งหมด โดยเป็นแบบนุ่งป้าย ๓ ชุด นุ่งจีบ ๒ ชุด และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันว่า ชุดไทยเรือนต้น ไทยจิตรลดา ไทยอมรินทร์ ไทยจักรี และไทยบรมพิมาน ต่อมาได้เพิ่มเติมอีกหลายชุด เช่น ชุดไทยดุสิต ไทยประยุक्त ชุดไทยหรือชุดไทยพระราชนิยมนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเป็นผู้ดำเนินการแต่งกายในคราวตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้น และในโอกาสต่าง ๆ ต่อมา ปัจจุบันชุดไทยพระราชนิยมเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

การที่ทรงฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายสตรีไทยนี้ มีผลต่อเนื่องมาถึงการทำงานช่างฝีมือ และงานหัตถกรรมในครัวเรือนต่อมาเป็นอันมาก เพราะชุดไทยเหมาะกับผ้ายก ผ้าไหม ผ้าจีนมัดหมี่ รวมทั้งกระเป๋าคือที่เป็นงานจักสาน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยปกติแล้วจะโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเสด็จออกให้บุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้า

การเสด็จต้อนรับพระราชอาคันตุกะ การเสด็จในงานพระราชพิธี งานรัฐพิธี งานพระราชกุศลประเพณี การเสด็จพระราชทานปริญญาบัตร การเสด็จเยี่ยมราษฎรที่ประสบสาธารณภัย การเสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งในท้องถิ่นทุรกันดาร การเสด็จเยี่ยมราษฎรชาวเขา และการเสด็จเยี่ยมหน่วยทหารและตำรวจ ณ ฐานปฏิบัติการ หรือตำรวจทหารที่เจ็บป่วย ซึ่งบางครั้งเป็นเขตที่ไม่ปลอดภัย

ในการเสด็จเยี่ยมทหารหรือตำรวจผู้บาดเจ็บ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มักจะพระราชทานของขวัญ มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิด บางคนที่บาดเจ็บถึงพิการ เช่น ดาบอด ก็จะทรงสัมผัสด้วย มีพระราชดำริสถานอาการและการรักษาพยาบาลด้วยความห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งย่อมนำความปลื้มปิติและเป็นขวัญเป็นกำลังใจอย่างใหญ่หลวงแก่ทหาร และตำรวจทั้งหลาย ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรต่างจังหวัดซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการนี้ เพราะทำให้ได้ทรงทราบสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร การหาทางแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของราษฎร และการติดตามความคืบหน้าของโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะโปรดการประทับท่ามกลางราษฎรเป็นเวลานาน ๆ และมีพระราชปฏิสันถารไต่ถามทุกข์สุขอย่างสนพระราชหฤทัย หลายครั้งที่ได้ตามเสด็จเยี่ยมราษฎรถึงบ้านหรือกระท่อมของชาวบ้านโดยไม่ถือพระองค์ บางครั้งเสด็จจากหมู่บ้านหนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ถนนเป็นทางดินขรุขระเป็นเวลาหลายชั่วโมง ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรถ้าทรงพบว่าราษฎรควรได้รับความช่วยเหลือก็จะพระราชทานพระราชานุญาต หรือถ้าทรงพบว่าผู้ใดเจ็บป่วยก็จะมีพระราชเสาวนีย์ให้เจ้าหน้าที่บันทึกสอบถามรายละเอียดเพื่อหาทางแก้ไข หรือโปรดให้แพทย์หลวงที่ตามเสด็จตรวจรักษาหรือส่งตัวไปรักษายังโรงพยาบาลให้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ ราษฎรที่เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์นี้มีอยู่ในโรงพยาบาลทั้งในส่วนภูมิภาค และโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ ระหว่างที่อยู่ในโรงพยาบาลจะโปรดให้ข้าราชการไปเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุข คนไข้ผู้ขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวที่จำเป็นก็โปรดให้จัดหาให้ และเมื่อหายป่วยแล้วก็จัดให้เดินทางกลับภูมิลำเนาโดยเรียบร้อย

ในบางท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลไม่มีสุขาไสยาหรือสถานอนามัย จะโปรดให้จัดตั้ง “ศาลารวมใจ” ขึ้น ศาลารวมใจนี้เป็นทั้งห้องสมุดสำหรับราษฎรได้ศึกษาหาความรู้ และเป็นทั้งห้องปฐมพยาบาล ที่มียาประจำบ้านที่พระราชทานสำหรับชาวบ้านที่เจ็บป่วยเบื้องต้น

จากการตามเสด็จเยี่ยมราษฎรในชนบท สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ซึ่งมีอาชีพในทางเกษตรกรรม มีรายได้ไม่พอแก่การเลี้ยงดูครอบครัว ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรินำโครงการทางด้านการเกษตรเพื่อช่วยเหลือราษฎรนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ราษฎรได้มีอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มเติมจากการทำนาทำไร่ที่เป็นอาชีพหลัก ได้ทรงพิจารณาเห็นว่าคนไทยเรานั้นส่วนใหญ่มีฝีมือ มีความประณีตและความอดสาเห ในท้องถิ่นแต่ละภาคก็มีวัสดุพื้นเมืองและมีงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำกันมาแต่ดั้งเดิมหากปรับปรุงให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านมีประโยชน์ทางด้านใช้สอยมากขึ้นก็จะช่วยให้คนในชนบทมีงานอาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มขึ้น ฉะนั้นในการตาม

เสด็จเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านต่าง ๆ จึงได้ทรงสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นพิเศษ และได้ทรงสนับสนุนงานฝีมือในแต่ละภาคตามความเหมาะสม

งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านและงานช่างฝีมือนี้ ได้ทรงส่งเสริมเกือบทุกภาค เริ่มตั้งแต่ที่หมู่บ้านหุบกะพง จังหวัดเพชรบุรี ได้มีพระราชดำริโครงการอาชีพของกลุ่มสตรีหุบกะพงโดยนำป่านศรนารายณ์ ลานหรือหางอวน มาถักทอเป็นกระเป๋ หมวก รองเท้า ที่รองจาน และอื่น ๆ ที่นิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โปรดเกล้าฯ ให้มีโครงการประดิษฐ์ดอกไม้จากเศษผ้าฝ้าย ผ้าไหม และผ้าชนิดต่าง ๆ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โปรดเกล้าฯ ส่งครูไปฝึกหัดการทอผ้าฝ้าย และที่ตำบลบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง โปรดให้มีการปั้นตุ๊กตาชาววัง หรือตุ๊กตาไทย

โครงการฝึกอาชีพช่างเย็บปักตุ๊กตาไทย ตำบลบางเสด็จ ในพระบรมราชูปถัมภ์นั้นมีขึ้นเนื่องมาจากเมื่อปลายปี ๒๕๑๘ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตามเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน ได้ทรงทราบว่าเกิดอุทกภัยที่ตำบลบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง ราษฎรได้รับความทุกข์ยากเพราะนาล่มหลายปีติดต่อกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงหาทางแก้ไขปัญหามูลุกลุมอย่างเร่งด่วน ภายหลังจากที่ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเยี่ยมราษฎรบางเสด็จแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงหาทางช่วยเหลือราษฎรโดยได้พระราชทานการปั้น “ตุ๊กตาชาววัง” ให้ราษฎรได้ทำเป็นอาชีพรอง เพราะการปั้นตุ๊กตาชาววังใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในตำบลบางเสด็จ โปรดให้จัดหาครูไปฝึกสอนแล้วทรงรับซื้อตุ๊กตาที่ทำนั้น ซึ่งโปรดให้ทำในแบบเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

โครงการปั้นตุ๊กตาไทยนี้นอกจากจะเป็นการเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรแล้ว ยังเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งของไทยที่กำลังจะสูญหายไปให้คงอยู่ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปในต่างประเทศ เพราะตุ๊กตาได้จำลองกิริยาท่าทาง การแต่งกาย ชีวิตความเป็นอยู่ และประเพณีวัฒนธรรมไทยไว้เป็นอย่างดี

ในภาคเหนือ โปรดเกล้าฯ ให้มีโครงการทอผ้าไหม ผ้ายก ผ้าตีนจก และผ้าฝ้ายเนื้อหนา ผ้าฝ้ายเนื้อหนานั้นได้มีการนำมาเย็บเป็นผ้าม่าน กระเป๋า และเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำไม้แขวนเสื้อและการเย็บปักถักร้อย

เกี่ยวกับงานเย็บปักถักร้อยนั้นเนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเสด็จเยี่ยมชาวไทยภูเขา ได้ทรงพบว่าชาวไทยภูเขาเผ่าเย้ามีเครื่องแต่งกายที่ปักเป็นลวดลายและสีสันงดงาม ทั้งเป็นศิลปที่ได้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว จึงทรงส่งเสริมและสนับสนุนงานปักของชาวเย้า พระองค์ได้ทรงฉลองพระองค์ด้วยผ้าปักแบบชาวเย้าหลายครั้ง เพื่อให้ชาวเย้าเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของตน และเห็นคุณค่าที่จะธำรงรักษาให้คงอยู่ต่อไป ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาครั้งสุดท้ายเมื่อวันที ๒๕ มกราคม ถึง ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๓ ได้ทรงจัดงานแฟชั่นโชว์ขึ้นที่โรงแรมโซวเซียมอเมริกา แสดงผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าและงานฝีมือของชาวเขาในประเทศไทย ทำให้ชาวสหรัฐอเมริกาสนใจผลิตภัณฑ์ของชาวเขาและร้านค้าใหญ่ ๆ ในสหรัฐก็ได้แสดงความสนใจจะรับไปจำหน่ายซึ่งเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของไทย และเป็นอาชีพแก่ชาวไทยภูเขาเป็นอย่างดี

ทางภาคอีสานราษฎรนิยมทอผ้ามัดหมี่และผ้าไหมใช้เอง แต่ขาดแคลนไหมที่จะใช้ทอ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โปรดแนะนำส่งเสริมการเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองและทรงสนับสนุนการทอขึ้นใหม่มัดหมี่ โดยโปรดให้ทอจากลายเก่า ๆ แบบพื้นเมือง ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าวัสดุและค่าแรง แล้วทรงรับซื้อผ้าที่ราษฎรทอขึ้นนั้น ผู้ที่ทอผ้ามีฝีมือดีเด่นก็จะได้รับพระราชทานรางวัลเป็นพิเศษต่างหากจากค่าแรง

ภาคใต้เดิมมีการทอผ้าที่มีลักษณะเฉพาะของภาคใต้ เช่น ผ้าลายดอกพิกุล ลายราชวัตร ลายดอกมะลิ ต่อมาการทอผ้าขาดผู้นิยมเท่าที่ควร จึงโปรดให้ฟื้นฟูการทอผ้าพื้นเมืองให้เป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ทรงส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวภาคใต้หลายอย่าง เช่น การสานเสื่อกระจูด การจักสานย่านลิเภา ซึ่งเป็นไม้เลื้อยที่มีอยู่ทั่วไปในภาคใต้ สามารถนำมาจักสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ได้หลายอย่าง

ในการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนให้แก่ราษฎรนี้ ได้มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จเป็นจำนวนมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งเป็นมูลนิธิพระราชทานนามว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” ทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิและให้อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิได้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมูลนิธิมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมจากฝีมือราษฎรภาคต่าง ๆ

จากพระราชกรณียกิจเพียงบางส่วนที่น่ามากล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมุ่งบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขแก่ราษฎรอย่างจริงจัง องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (เอฟ.เอ.โอ.) ได้สดุดีพระราชกรณียกิจและพระเกียรติคุณของพระองค์ด้วยการอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์จารึกในเหรียญซีเรส ผู้อำนวยการองค์การ เอฟ.เอ.โอ. ได้เดินทางมาทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญซีเรส เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๓ มหาวิทยาลัยทัฟท์แห่งสหรัฐอเมริกาก็ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาามนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นมิ่งขวัญและศูนย์รวมน้ำใจไมตรีของชาวไทยในมงคลสมัยแห่งวันเฉลิมพระชนมพรรษาในวันนี้ จึงขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยได้โปรดดลบันดาลให้ทรงมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงพระสำราญบริบูรณ์ด้วยพระยศ พระเกียรติ พระสิริ และพระพลานามัยทุกประการเทอญ.

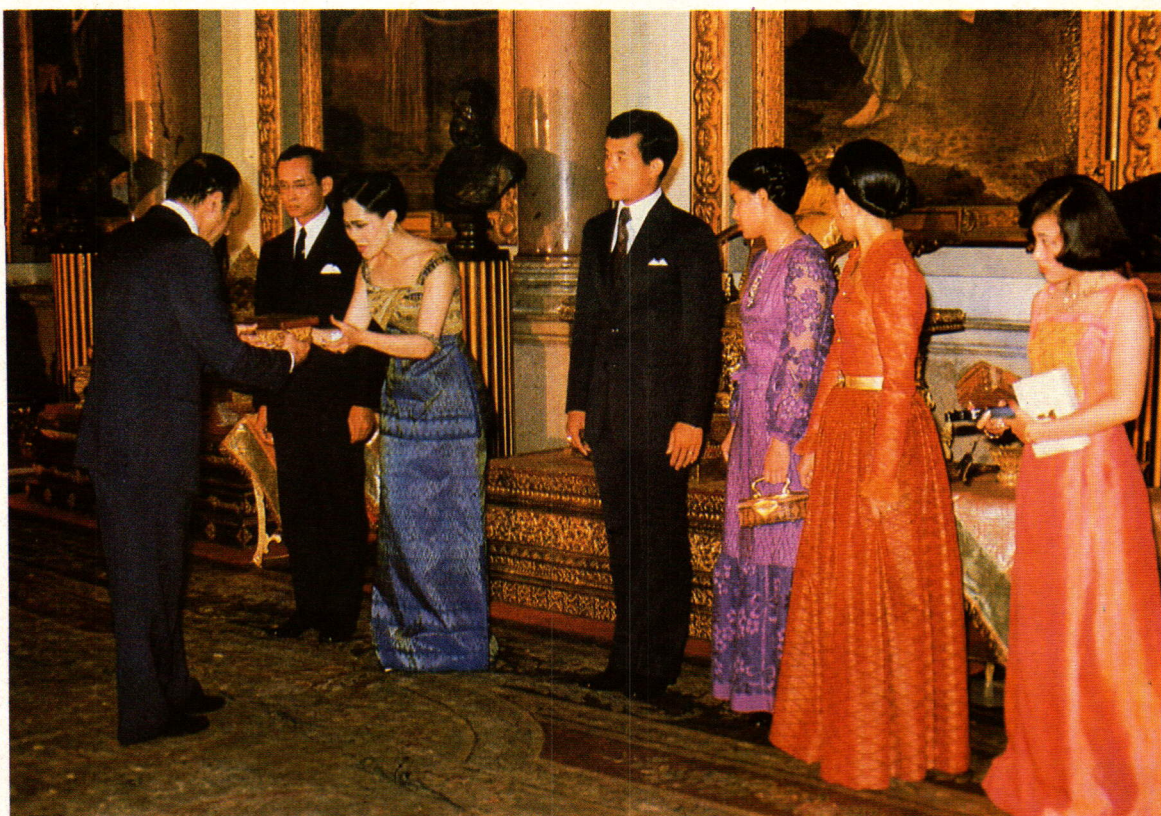
ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๓

องค์กรพิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ที่ก่อตั้งมานาน ๕๐ ปี ได้กราบบังคมทูล
 อัญเชิญเสด็จไปประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อถวายเหรียญเชิดชูเกียรติในฐานะที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
 อุทิศพระองค์ดูแลทุกข์สุขของบรรดาเด็กในทวีปเอเชีย เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔

ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญ ซีเรส

เหรียญซีเรสนี้ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้สร้างขึ้น โดยใช้ชื่อ “เทพธิดาโรมันแห่งการเกษตร” เป็นสัญลักษณ์ เพื่อยกย่องสตรีผู้อุทิศชีวิตและงาน เพื่อยกระดับและสถานภาพของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท

พระเกียรติคุณ
แห่ง
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ในนานาประเทศ

นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เรียงเรียง

เนื่องในโอกาสที่มหามงคลสมัยคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคมนี้ เป็นโอกาสอันควรที่ประชาชนชาวไทยทั้งหลายจะได้พร้อมใจกันน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้ทรงประกอบพระราชภารกิจเป็นคู่พระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำความร่มเย็นเป็นสุขสวัสดิมาสู่ประเทศชาติและพสกนิกรไทย ทรงจัดปัดเป่าพิบัติภัยทั้งปวงให้ลุล่วงประลาต ทรงประสิทธิ์ประสาทความสงบสุขสันติ และความมั่นคงแห่งพระราชอาณาจักรไทยทุกวิถีทาง

ตลอดระยะเวลา ๓๒ ปี แห่งการดำรงพระราชอิสริยยศในฐานะสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมุ่งมั่นประกอบพระราชกรณียกิจเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติคุณแห่งพระบรมจักรีวงศ์ และเป็นคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ประเทศชาติ ด้วยพระปรีชาสามารถและพระราชอุตสาหะวิริยะ ด้วยน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา ทรงมีพระราชศรัทธาแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ทรงอุทิศกำลังพระวรกาย ตลอดจนพระราชทานพระราชทรัพย์ ดำเนินโครงการ มูลนิธิศิลปาชีพพิเศษขึ้น โดยพระราชประสงค์จะช่วยยกฐานะราษฎรในชนบทที่ยากจน และชาวต่างชาติที่การอาชีพเกษตรกรรมไม่เป็นผล มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะดำรงชีวิตและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข ทรงพระราชอุตสาหะวิริยะดำริริเริ่มจัดหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎร และยังเป็นผลพลอยได้อันมีค่ามหาศาล ด้วยได้ทรงฟื้นฟูส่งเสริมรักษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติให้ฟื้นคืนชีวิต และได้รับการสืบทอดให้ยั่งยืนเป็นมรดกศิลปสมบัติของชาติสืบต่อไป

พระราชกรณียกิจดังกล่าวนี้ ได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดแจ้งว่า พระองค์มิได้เป็นพระราชินีที่ทรงมีพระสิริโฉมงดงามอย่างเดียว แต่ยังทรงพระปรีชาสามารถปราดเปรื่อง ทรงถึงพร้อมด้วยพระเมตตาคุณและพระปัญญาคุณ ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมส่งพระบารมีและพระเกียรติคุณให้หจจรจายเป็นที่ประจักษ์ทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในหมู่ประชาชนชาวไทยเท่านั้น แม้ชาวต่างประเทศทั่วโลกก็ได้ประจักษ์และเทิดทูนสดุดีแซ่ซ้องสรรเสริญพระเกียรติคุณอย่างแพร่หลาย จะเห็นได้จากการที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้เฉลิมพระเกียรติคุณโดยอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์จารึกในเหรียญซีเรสด้านหน้า ด้านหลังเป็นรูปสตรีชาวนาไทยถือรวงข้าว จารึกข้อความซึ่งถือได้ว่าเป็นพระราชปณิธานอันล้ำเลิศในพระองค์ท่าน คือ “To give without discrimination” ซึ่งแปลได้ว่า “ให้

โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” เจริญดังกล่าวนี้นี้เป็นเจริญที่ผลิตจำหน่ายไปทั่วโลกเพื่อหาทุน และเพื่อประกาศเกียรติคุณของสตรีที่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือยกฐานะและส่งเสริมสถานภาพของสตรีโดยเฉพาะในชนบท ในการนี้ นายเอ็ดควาร์ด ซาอุมาร์ ผู้อำนวยการองค์การ เอฟ.เอ.โอ. ได้เดินทางมาเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าถวายเจริญชีเรส พร้อมแผนเงินสลักคำจารึกประกาศพระเกียรติคุณ

คำประกาศสดุดีพระเกียรติคุณซึ่ง นายเอ็ดควาร์ด ซาอุมาร์ ได้กราบบังคมทูล และเป็นข่าวเผยแพร่ไปทั่วโลกนั้น มีข้อความเป็นที่ประทับใจมาก ดังที่ว่า

“โดยที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แห่งประเทศไทย ทรงมีน้ำพระทัยอันเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม พระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ให้แก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวลอยู่เสมอมิได้ขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ขัดสนจนยากในท้องถิ่นชนบท ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงทุ่มเทอุทิศทุกสิ่งทุกอย่าง โดยไม่ทรงคำนึงถึงพระองค์เอง ไม่ว่าจะเป็นกำลังพระวรกายหรือกำลังทรัพย์เลยแม้แต่น้อย พระราชทานความร่วมมือให้แก่องค์การสังคมสงเคราะห์ที่กับองค์การกุศลต่าง ๆ อันมุ่งที่จะหาทางบรรเทาความทุกข์ร้อนของประชาชนที่ยากจนทั้งหลาย โดยจัดหาอาหารเลี้ยงดูผู้ที่อดอยากขาดแคลน ตลอดจนแสวงหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ที่มีอันต้องตระการกำลำบาก รวมทั้งบรรดาเด็กกำพร้าไร้ญาติขาดมิตรทั้งหลายทั้งปวง

โดยที่ทรงเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกลและทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะยกฐานะของสตรีให้มีระดับสูงขึ้นอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากการที่ได้พระราชทานพระบรมราชินูปถัมภ์ให้แก่สมาคม องค์การต่าง ๆ ตลอดจนโครงการให้การศึกษาและอบรมสตรีให้บังเกิดความรู้ความสามารถที่จะยกระดับเศรษฐกิจกับสวัสดิการทางสังคมของตนให้สูงขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้บังเกิดความนิยมในศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาแต่โบราณกาลอีกสอดหนึ่งด้วย

เนื่องจากทรงมีพระเมตตาธรรมอย่างล้นลึก ทรงปรารถนาจะให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมขึ้นในหมู่ประชาชนทั่วประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงสนับสนุนพระบรมราชโบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอันที่จะพระราชทานโอกาสให้บรรดาเกษตรกรได้มีส่วนเป็นเจ้าของที่ดินที่ทำการกันอย่างทั่วถึง

โดยที่ทรงรับเป็นพระราชภาระที่จะกำหนดและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านตามชนบท เพื่อช่วยให้สตรีชนบทสามารถช่วยเหลือครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ตลอดจนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลงานของตนเองอีกทางหนึ่ง

โดยที่ทรงเป็นผู้ที่มีทัศนะกว้างขวาง ทั้งในฐานะที่ทรงเป็นพระบรมราชินีนาถกับในฐานะที่ทรงเป็นประหนึ่งพระแม่เจ้าของประชาชนทั้งประเทศ ทรงปรารถนาที่จะทอดพระเนตรเห็นทุกคนในสังคมไทย ปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนเพื่อนร่วมชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความสำนึกในความจริงข้อที่ว่าผลของความซื่อสัตย์สุจริตเท่านั้นที่จะนำความสุขมาสู่ตนและส่วนรวม

เมื่อได้พิจารณาถึงคุณงามความดีอันน่าชื่นชมตลอดจนพระราชภารกิจอันน่ายกย่องสรรเสริญอเนกประการแล้ว องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ จึงขอแนมเกล้าแนมกระหม่อมถวาย

เหรียญที่ระลึกแห่งปีคริสต์ศักราชที่ ๑๙๖๕ แต่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แห่งประเทศไทย
ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ นี้”

นับได้ว่า ได้ทรงนำเกียรติคุณอันยิ่งใหญ่มาสู่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยเป็นพระ-
มหากุณาธิคุณที่ควรจะจารึกอยู่ในดวงใจของชาวไทยทุกสมัย

อย่างไรก็ดี พระมหากุณาธิคุณมิได้ปกแผ่เฉพาะแต่ประชาชนเชื้อชาติไทยเท่านั้น สมเด็จพระ-
บรมราชินีนาถ ยังทรงประจักษ์ในสังขรณ์ที่ว่ามนุษย์เกิดมาโดยมีกิจกรรม ดังนั้นในคราวที่
ชาวกัมพูชาได้อพยพพลี้ภัยจากการสงครามแย่งชิงอำนาจในประเทศเข้ามาอยู่ ณ ชายแดนไทยด้าน
จังหวัดตราด จันทบุรีและปราจีนบุรี ในฐานะองค์สถานายิกาสภาภาษาชาติไทย จึงทรงพระกรุณาเสด็จ
พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสถานการณด้วยพระองค์เอง ทรงพระประจักษ์ในความทุกข์ยากน่า
เวทนาของผู้ตกทุกข์ได้ยากเหล่านั้น ได้โปรดเกล้าฯ ให้สภาภาษาชาติไทยจัดสร้างศูนย์ภาษาชาติจีน ณ
บริเวณอพยพ และโปรดให้ข้าราชการบริพารตลอดจนอาสาสมัครหมุนเวียนกันไป ประจําปฏิบัติการ
สงเคราะห์ โดยเฉพาะแม่และเด็กนั้นได้โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิบัติการช่วยเหลือโดยรีบด่วนเป็นพิเศษ
ต่อมาได้โปรดให้สร้างศูนย์ฝึกอาชีพชาวกัมพูชาอพยพขึ้นที่เขาล้าน ด้วยทรงคำนึงในมนุษยธรรม และ
มีพระราชศรัทธาแน่วแน่ที่จะสงเคราะห์ผู้ประสบเคราะห์กรรมจากอินโดจีนให้สามารถช่วยตัวเอง
และให้พ้นความทุกข์ทรมานใจ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับคำสวดดีขององค์การอาหารและเกษตรแห่ง
สหประชาชาติที่ว่า “ทรงให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” ในการนี้ มีพระราชดำรัสว่า

“พวกเขาสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ขณะนี้ก็ยังเหลือแต่ร่างกายกับชีวิตเท่านั้น ดังนั้นข้าพเจ้า
จึงไม่ปรารถนาจะเห็นชาวกัมพูชาอยู่อย่างเจียบหงอย และมีแต่ความทุกข์โศกเศร้า”

ยิ่งกว่านั้น ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาพระโรคภูมิแพ้ที่สหรัฐอเมริกา เมื่อ
พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็ได้ทรงนำผลงานหัตถกรรมของชาวกัมพูชาอพยพไปจัดแสดงเผยแพร่ เพื่อทรง
ชักชวนให้ชาวโลกหยั่งถึง “มนุษยธรรม” แผ่ความกรุณาปรานีไปสู่ผู้อพยพลี้ภัยให้มากขึ้น ทรง
ประกาศให้ชาวโลกทราบว่า ประเทศไทยแม้เป็นประเทศเล็กและยากจน แต่ประชาชนชาวไทยก็ยึดถือ
ความเมตตากรุณาและมนุษยธรรมเป็นหลัก เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความรัก ความดีงามและสันติสุขของ
โลก ผลจากพระราชกรณียกิจนี้ ก็ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้แผ่ความกรุณาโอบอุ้มสงเคราะห์
ผู้อพยพลี้ภัยอินโดจีนมากขึ้น

พระราชกรณียกิจที่แสดงถึงพระราชศรัทธาและพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์บำรุง
สุขของผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยมีได้เลือกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และโดยคำนึงถึง “มนุษยธรรม” เป็น
ที่ตั้งนี้ เป็นที่ประจักษ์แจ้งของสรรพเสรีชนไปในนานาประเทศ มหาวิทยาลัยทัฟท์ แห่งมลรัฐแมส-
ซาชูเซต สหรัฐอเมริกา จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิปณัติกิตติมศักดิ์สาขามนุษยธรรมแด่
พระองค์ท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓

พระเกียรติคุณนี้ได้เสริมสร้างความเข้าใจ เผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณของประเทศชาติและ
ประชาชนชาวไทย ให้เป็นที่ประจักษ์แพร่ไพศาลไปในหมู่ชาวต่างประเทศ นับว่าเป็นพระมหากุณา
ธิคุณล้นเกล้าฯ แก่ชาวไทยทั้งชาติ

นอกจากนี้ มูลนิธิคุ้มครองความปลอดภัยแก่เด็ก ในสหรัฐอเมริกา ก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเทิดพระเกียรติคุณในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์ แฝ่พระเมตตาปราณีคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้ลี้ภัยจากอินโดจีนหลายหมื่นชีวิตที่แตกฉานชานเช่นเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นบุคคลแรกที่มูลนิธินี้ได้มอบรางวัลให้นับตั้งแต่มูลนิธิก่อตั้งมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

พระเกียรติคุณที่ทรงได้รับนี้ สื่อมวลชนทุกรูปแบบทั่วโลก ได้นำออกเผยแพร่เป็นข่าวอย่างกว้างขวาง ทรงได้รับคำสดุดีสรรเสริญพระเกียรติจากชาวต่างประเทศด้วยว่า พระองค์มิได้เป็นพระราชินีที่มีพระสิริโฉมงามเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพระราชินีแห่งการทำงานหนักด้วย

พระราชกรณียกิจและนำพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยคุณธรรมดังกล่าวมานี้ ได้ปรากฏเลื่องลือระบือไปในนานาประเทศทั่วโลก สถาบันต่าง ๆ ในต่างประเทศ ต่างมีความสนใจนำเรื่องและภาพเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง และในเดือนกรกฎาคมนี้ คณะถ่ายทำภาพยนตร์โทรทัศน์สี่ของออสเตรเลีย โดยมี เลดี้ แมรี แฟร์แฟกซ์ ภริยาของนักธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนก็รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สัมภาษณ์และถ่ายทำภาพยนตร์พระราชกรณียกิจ นำออกฉายเผยแพร่ไปทั่วโลก ในฐานะที่ทรงได้รับถวายพระเกียรติยกย่องเป็น “สุภาพสตรีดีเด่นของโลก” นับได้ว่าทรงนำเกียรติยศอันสูงมาสู่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยด้วย

ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนี้ จึงขอเชิญชวนชาวไทยโปรดพร้อมใจกัน น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน พระเกียรติคุณแผ่ไพศาล เป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าฯ ประชาชนชาวไทย คู่พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ยิ่งยืนล้าเลิศเป็นจิรัฏฐิติกาลในพระบรมราชัยสวรวรย์ ทรงพระเกษมสำราญเป็นนิจนิรันดรกาล เทอญ.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๔

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอธิบายผลิตภัณฑ์จากสมาชิกของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ให้แก่นางลินน์ พี. ไบเออร์ออฟฟี่ ผู้แทนแห่งสหรัฐอเมริกา ประจำสหประชาชาติ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๗

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

กับ

มูลนิธิศิลปาชีพพิเศษฯ

นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เรียบเรียง

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๕ นี้ เป็นโอกาสจิตมทามงคสมัย ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมายุครบ ๕๐ พรรษา และเป็นศุภวาระที่ได้ทรงดำรงพระอิสริยยศ ในฐานะสมเด็จพระบรมราชินีนาถและพระแม่เมืองของไทยมานานถึง ๓๒ ปี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้เป็นที่แซ่ซ้องสรรเสริญทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลกว่า พระองค์ท่านมิได้ทรงเป็นพระราชินีที่ทรงพระสิริโฉมงดงามอย่างเดียว หากแต่ยังทรงพระปรีชาสามารถปราดเปรื่อง ถึงพร้อมด้วยพระเมตตาคุณและพระปัญญาคุณ ได้ทรงพระราชดำริริเริ่มและทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เฉลิมพระเกียรติคุณเฉพาะพระองค์ และเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยเป็นอนเนกนานัปการ ดังจะขออัญเชิญเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจบางประการมาบรรยายเพื่อเชิญชวนท่านผู้ฟังให้น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นการแสดงกตเวทิตาธรรมตามควร

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเสด็จพระราชดำเนินทุกแห่งหน โดยเฉพาะการเสด็จเยี่ยมราษฎรที่ประสบภัย เข็มทหารตำรวจและอาสาสมัครที่ปฏิบัติภารกิจป้องกันชายแดน เสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารต่าง ๆ แม้จะต้องทรงพระดำเนินโดยพระบาทขึ้นเขาสูงเป็นเวลาหลายชั่วโมง หรือแม้ในถิ่นที่มีภัยอันตรายก็มีได้ทรงย่อท้อหวาดหวั่น ทรงสดับปัญหาทุกข์สุขต่าง ๆ ของราษฎร และทรงพระราชอุตสาหะวิริยะ หาทางแก้ไขได้ทุกกรณี จากการเสด็จเยี่ยมราษฎรในชนบทนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบว่าราษฎรในชนบทมีปัญหา ความทุกข์ยากมาก ปัญหาเหล่านั้นเกิดจากความยากจน ความไม่รู้ ความด้อยโอกาส ขาดผู้สนใจช่วยเหลือเท่าที่ควร ทรงห่วงใยอาทรและเปรียบความทุกข์ยากของราษฎรนั้นเสมือนเป็นความทุกข์ยากของพระองค์เอง จึงทรงพระราชดำริทุกวิถีทางที่จะทรงแก้ไขจัดปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้ราษฎรในชนบทได้อยู่ดีมีสุขขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงประจักษ์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยในการแก้ปัญหาด้านการประกอบอาชีพหลักของราษฎร โดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากการที่ ทรงพระกรุณาตรวจสอดจัดหาหรือปรับปรุงแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก ทรงริเริ่มขจัดปัญหาชาวเขาตัดไม้ทำลายป่า พระราชทานพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ให้ปลูกเลี้ยงให้เหมาะสมแก่สภาพพื้นดินและภูมิอากาศ โปรดให้ริเริ่มโครงการวิจัยเกี่ยวกับเกษตรกรรมและจัดสหกรณ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงอยู่เฉย ทรงมุ่งมั่นที่จะประกอบพระ-

ราชกรณียกิจสนองพระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอันที่จะทรงเป็นที่พึ่ง บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรของพระองค์ โดยทรงริเริ่มให้ราษฎรมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ และยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

จากการเสด็จพระราชดำเนินไปในภูมิภาคต่าง ๆ ได้ทรงสนพระราชหฤทัยศึกษาทราบแน่ชัดว่า ทุกภูมิภาคของไทย มีงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงเอกลักษณ์และเป็นมรดกสมบัติ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และคนไทยมีคุณลักษณะพิเศษในด้านฝีมือประดิษฐ์อันเป็นวิจิตรศิลป์ เฉพาะอย่างยิ่งการทอผ้า โดยทรงวิเคราะห์จากคำขวัญอันมีมาแต่โบราณกาลที่ว่า “เมื่อพັນหนานา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายดีดาบ” ทรงวินิจฉัยด้วยพระปรีชาสามารถ แล้วมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูงาน หัตถกรรมอันเป็นศิลปประจำท้องถิ่นขึ้น เริ่มด้วยการทอผ้าและการประดิษฐ์ โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายใน ท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้มีต้นทุนสูง เช่น ในภาคเหนือ ทรงค้นพบว่าศิลปการทอผ้าเคยเจริญรุ่งเรือง มาแต่อดีต มีการคิดประดิษฐ์ผกวดลายลวดลายอย่างงดงาม เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าตีนจก ของศรี- สัชนาลัย ก็โปรดให้ฟื้นฟู โดยหาคนเฒ่าคนแก่มาถ่ายทอดศิลปการทอประดิษฐ์ลวดลายนั้น โปรดให้ จัดส่งผู้ชำนาญการทอซ่อมไปแนะนำให้พัฒนางานให้มีคุณภาพดีมีมาตรฐาน ทำให้สามารถส่งเป็น สินค้าจำหน่ายเผยแพร่ไปเป็นจำนวนมาก ราษฎรจึงมีอาชีพเสริมประจำครัวเรือน มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น

ในภาคอีสานนั้น ผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปประจำภูมิภาคที่ขึ้นชื่อลือชามาแต่โบราณ แต่ได้ เลื่อมสูญไปเกือบจะหมดสิ้น ทรงพระกรุณาโปรดให้ฟื้นฟูส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมพันธุ์ พื้นเมือง รวบรวมศิลปลวดลายโบราณและโปรดให้จัดส่งครูผู้ชำนาญการทอซ่อมไปแนะนำ ทำให้ผ้า ที่ทอมีคุณภาพดีสวยงาม และพระองค์ท่านก็โปรดคนำความนิยมของมหาชน โดยทรงใช้ผ้ามัดหมี่ตัดฉลองพระองค์ ทำให้มีผู้เจริญตามพระราชนิมอย่างกว้างขวาง ศิลปการทอซ่อมผ้ามัดหมี่ก็ฟื้นคืน ชีวิตและปัจจุบันนี้ได้กลายเป็นสินค้าสำคัญเสริมรายได้ของชาวอีสาน นอกจากนั้นศิลปการผลิต ผ้าแพรวาของชาวภูไท และการผลิตผ้าจิด หรือผ้ายกดอก ก็ได้รับการฟื้นฟูให้กลับคืนมาสู่ความนิยม ของมหาชนด้วย นับว่าได้ทรงแผ่พระมหากรุณาปกเกล้าฯ ชาวไทยในท้องถิ่น ให้พ้นความทุกข์ยาก ลำเค็ญ มีการดำรงชีวิตได้สมฐานะ และยังทรงสงวนรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ยั่งยืน สืบต่อไปอีกด้วย

ในภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ส่งเสริมฟื้นฟูการทอผ้ายกดอกและลวดลาย ต่าง ๆ เช่น ลายดอกพิกุล ลายราชวัตร ลายดอกมะลิ ทรงค้นพบว่าราษฎรภาคใต้มีฝีมือประณีต ในการจักสาน ถักประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุพื้นเมือง เช่น การจักสานย่านลิเภา ทำเป็นกระเป่าและ เครื่องใช้ การสานทอเสื่ออก เสื่อกระจุก จึงโปรดให้ฟื้นฟูและพัฒนาศิลปประดิษฐ์เหล่านี้ โดยเฉพาะ ศิลปประดิษฐ์ย่านลิเภา ได้กลับฟื้นคืนชีวิตและเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายเช่นเดียวกับงานประดิษฐ์ โลหะ เครื่องถมทั้งถมเงินถมทอง ซึ่งเป็นของขึ้นชื่อของภาคใต้ก็โปรดให้ฟื้นฟูและพัฒนากรรมวิธี ให้มีคุณภาพและฝีมือวิจิตรประณีตขึ้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงตระหนักว่า พระองค์ในฐานะ พระบรมราชินีและพระแม่เมืองของพสกนิกร จะต้องทรงเป็นผู้นำในการใช้ผลิตภัณฑ์ไทยที่ทรง พระกรุณาโปรดให้ฟื้นฟูนี้ เพื่อจะได้มีผู้เจริญตามพระราชนิมและเกิดความต้องการมากขึ้นในด้านการตลาด ซึ่งการก็เป็นไปตามดังพระราชดำริทุกประการ

ส่วนในภาคกลางนั้นก็ได้ทรงริเริ่มโครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มสตรีหุบกะพง ได้แก่ งานถักทอผ้าป่านสรนารายณ์ ทำเป็นกระเป๋า หมวก รองเท้า เครื่องใช้อื่น ๆ ที่นิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โปรดเกล้าฯ ให้จัดโครงการประดิษฐ์ดอกไม้จากเศษผ้า ที่ตำบลบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง มีดินเหนียวคุณภาพดี โปรดให้ปั้นตุ๊กตาชาววัง ซึ่งเป็นตุ๊กตาที่จำลองแบบกิริยาท่าทางการดำรงชีวิต และการแต่งกาย ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย ให้จำหน่ายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปในหมู่ชาวต่างประเทศด้วย

โครงการฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ ในระยะแรก ๆ ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นการลงทุนก่อน โดยโปรดพระราชทานเงินให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ นำไปซื้อวัสดุหรือลงทุนเริ่มกิจการขึ้น ทรงนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มาขาย นำเงินไปหมุนเวียนสร้างงานและขยายการผลิตขึ้นตามลำดับ เมื่อกิจการมีผลดีแล้ว จึงมีผู้โดยเสด็จพระราชกุศล โดยทูลเกล้าฯ ถวายเงินบ้าง ถวายทรัพย์สินสิ่งของบ้าง และอาสาสมัครใช้ความรู้ทางศิลปเข้ามาช่วยงานบ้าง เช่น เป็นวิทยากรไปอบรมแนะนำการทอ ย้อมสีผ้าใยไหม ตลอดจนการปั้นเผาตุ๊กตาดินเหนียว เป็นต้น ในเวลาต่อมาจึงโปรดให้ดำเนินงานในรูปมูลนิธิ ดังนั้น “มูลนิธิศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์” จึงได้ถือกำเนิดขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ สมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาฯ รับเป็นองค์ประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิด้วย มูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์สำคัญอีกคือ ส่งเสริมการหารายได้พิเศษให้แก่ชาวนาชาวไร่นอกฤดูทำนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการอุตสาหกรรม จัดหาอุปกรณ์ และจัดหาตลาดผลิตผลให้แก่ราษฎรในชนบท

ในการดำเนินงานมูลนิธินี้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงสนพระราชหฤทัยตรวจสอบผลผลิตด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิด ในระยะหลัง ๆ ปรากฏว่าทรงว่างเว้นตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในงานต่าง ๆ บ้าง เมื่อมีผู้กราบบังคมทูลถาม ก็ได้พระราชทานพระราชดำรัสตอบว่า มีพระราชประสงค์จะใช้เวลาในการตรวจสอบคุณภาพ และทรงพระราชดำริริเริ่มหาวิธีที่จะดำเนินงานให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรในชนบทให้มากขึ้น

ปัจจุบันนี้มูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้ขยายงานออกไปกว้างขวางขึ้น มีร้านจำหน่ายสินค้าผลิตผลของมูลนิธิ ชื่อ “ร้านจิตรลดา” หลายแห่ง ในกรุงเทพฯ ได้แก่ที่ศูนย์การค้าโอเรียนเต็ลปลาซ่า ในโรงแรมโอเรียนเต็ล ที่ศาลาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ในพระบรมมหาราชวัง ที่ท่าอากาศยานดอนเมือง ที่ย่านการค้าสำเพ็ง และที่สนามบินเชียงใหม่ กับที่เมืองพัทยา นอกจากนั้นยังมีหมู่บ้านศิลปาชีพ ที่ตำบลบางไทร อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดให้จัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพของชาวนชนบทจากภูมิภาคต่าง ๆ อนึ่ง ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมายุครบ ๔๘ พรรษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ กระทรวงมหาดไทยได้ตระหนักในพระราชภารกิจอันหนักที่ทรงทุ่มเทอุทิศทั้งกำลังพระวรกายและพระราชทรัพย์ จึงจัดการณรงก์เชิญชวนให้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิศิลปาชีพเป็นครั้งใหญ่ มีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลเป็นจำนวนหลายสิบล้านบาท

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชอุทิศหาวิธีระดมเทือกุศพระองค์เพื่อทรงช่วยเหลือราษฎรอย่างมิได้ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยาก ในคราวที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐ-

อเมริกาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ทรงนำผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าและงานฝีมือของชาวเขาไปจัดแสดงแฟชันโชว์ ได้รับความสนใจจากนักธุรกิจและเจ้าของร้านสินค้าในสหรัฐ ซึ่งแสดงความประสงค์จะรับสินค้า ผลิตภัณฑ์ชาวเขาของไทยไปจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ใน พ.ศ. ๒๕๒๓ นั้นเอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนประเทศญี่ปุ่น ทรงนำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ของภาคอีสาน กระเป๋าย่านลิเพาของภาคใต้ และสินค้าหัตถกรรมของภาคต่าง ๆ ไปจัดแสดงที่ ห้างสรรพสินค้าใหญ่ ได้รับความสนใจมาก และใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ก็ได้เสด็จไปเยือนสหรัฐอเมริกา อีกครั้งหนึ่ง ทรงนำผลิตภัณฑ์ผ้าไหม และสินค้าประดิษฐ์ของมูลนิธิศิลปาชีพ ไปแสดงเพื่อแนะนำ เป็นการเปิดตลาดให้แก่สินค้าหัตถกรรมของไทยให้กว้างขวางขึ้น เมื่อมีผู้กราบบังคมทูลถามว่า ในฐานะสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เหตุใดจึงต้องทรงรับภาระดังกล่าวก็ได้พระราชทานพระราชดำรัสตอบมีใจความว่า สิ่งใดที่ทรงกระทำเพื่อจัดความทุกข์ยากลำบากของประชาชนแล้วจะมีทรงย่อท้อเลย

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในการที่ทรงเอาพระทัยใส่ ส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรในชนบท ยกฐานะการดำรงชีวิตให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นนี้ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ(เอฟ.เอ.โอ.) จึงได้เชิญพระบรมฉายาลักษณ์จารึกในเหรียญซีเรสด้านหน้า ด้านหลังเป็นรูปชาวนาไทย เหรียญดังกล่าวนี้เป็นเหรียญที่ผลิตจำหน่ายเพื่อหาทุนและสคูตเกียรติคุณของสตรีที่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือ ยกฐานะและส่งเสริมสถานภาพของสตรี โดยเฉพาะสตรีในชนบท มีคำจารึกว่า “ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” และ นายเอ็ดดัวร์ด ชาอุมาร์ ผู้อำนวยการองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้เดินทางมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญซีเรสนี้ พร้อมด้วยแผ่นเงินสลักคำจารึกเฉลิมพระเกียรติคุณ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ นับว่าได้ทรงนำเกียรติยศอันสูงมาสู่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทยด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นั้น นอกจากทรงดำรงพระองค์ในฐานะพระบรมราชินีนาถ และพระแม่เมืองที่แผ่พระมหากรุณาปกเกล้าปกกระหม่อมประชาราษฎร์ให้พ้นความทุกข์ยาก มีความร่มเย็นเป็นสุขแล้ว ยังทรงอุทิศพระองค์ในฐานะสตรีนักพัฒนา ทรงริเริ่มและเป็นผู้นำยกฐานะสตรีในประเทศไทยให้มีความสามารถร่วมมือกับบุรุษในการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งยังเผยแพร่วรรณกรรมเกียรติคุณของประเทศไทยไปในนานาประเทศทั่วโลก ในวาระอันเป็นโอกาสจิตมหายามงคล สมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ ปี จึงขอเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย โปรดอภิบาลรักษาให้ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญ พรั่งพร้อมไพบูลย์ด้วยจตุรพิธพรชัยทุกประการ เทอญ.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๕

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงพะอบ โปษะกฤษณะ เรียบเรียง

วันที่ ๑๒ สิงหาคม เป็นมหามงคลสมัยคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คู่พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ประชาชนทั่วประเทศ ต่างก็ปลื้มเปรมปรีดิ์ ที่จะได้มีโอกาสแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศนานัปการ พระบารมีแผ่ไพศาลคลุมเกล้าชาวไทยทั้งปวง ในวโรกาส อันสำคัญยิ่งนี้ จึงจะขอกล่าวถึงพระราชกรณียกิจบางประการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่บ้านเมืองและ อาณาประชาราษฎร์ ทั้งปวง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถหลายด้าน พระองค์ได้ทรง ใช้ความสามารถพิเศษเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมตลอดมา เป็นการแบ่งเบาพระราชภารกิจพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมกับเป็นคู่พระบารมีทั้งในยามปกติและในยามคับขัน

ในยามสงบสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ นานัปการสุดที่จะพรรณนา แต่ที่ประจักษ์กันในปัจจุบันนี้ ก็คือพระอัจฉริยภาพในด้านมัณฑนศิลป์ เช่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นปีที่มีการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พระองค์ได้ตรวจพบว่า พระที่นั่งวิมานเมฆ ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นศิลป- วัตถุที่มีคุณค่ายิ่งทั้งทางศิลปและประวัติศาสตร์ มีศิลปวัตถุและภาพฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นจำนวนมากมาย ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงมีสายพระเนตรไกล และมี ปรียามสูงยิ่ง จึงมีพระราชดำริที่จะจัดซ่อมรักษาไว้และจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ของสมเด็จพระ ปิยมหาราช และได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อดำเนิน การ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็พระราชทานตามพระราชประสงค์

พระที่นั่งวิมานเมฆนี้ อยู่ในพระราชวังดุสิต สร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลังซึ่งประมาณค่ามิได้ เพราะเป็นไม้ที่มีราคาและหายากยิ่ง พระที่นั่งองค์นี้ นอกจากความงดงามของตัวอาคารและบริเวณ โดยรอบแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ เพราะเคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเคยใช้เป็นที่ประชุมเสนาบดีสภาทุกวันจันทร์อยู่ระยะหนึ่ง จนเสด็จ ย้ายไปประทับที่พระที่นั่งอัมพรสถาน

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระราชวังดุสิตบางส่วนก็มาใช้เป็นสถานที่ราชการ พระที่นั่งวิมานเมฆ จึงกลายเป็นเรือนเก็บพัสดุ สิ่งของบางชิ้นก็ถูกโยกย้ายไปประดับพระที่นั่ง พระองค์อื่น พระที่นั่งวิมานเมฆก็ถูกกลืนหายไปจากความทรงจำของคนทั้งหลาย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอำนวยการในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานด้วยพระองค์ เอง พระราชภารกิจอันหนักนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า กอปรด้วยพระปรีชา

ญาณอันล้ำเลิศในด้านมัณฑนศิลป์ เริ่มด้วยพระองค์พร้อมทั้งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทรงรื้อค้นสิ่งของ ซึ่งเป็นถาวรวัตถุอันมีค่า มาทำความสะอาดและทำทะเบียนถ่ายภาพเป็นหลักฐานและแยกประเภท เพื่อตกแต่งในห้องต่าง ๆ จัดให้ใกล้เคียงสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงศึกษาและวินิจฉัยว่าควรจะจัดห้องใดอย่างไร ทั้งของไทยและต่างประเทศรวมทั้งของรัสเซียฝีมือฟาแบร์เซ ที่นับกันว่างามวิเศษสุดซึ่งพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียถวายเมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรป ห้องทั้งหมดมีถึง ๓๑ ห้อง แต่ละห้องทรงนำวัตถุที่แยกประเภทต่าง ๆ แล้วนั้นไปตกแต่งอย่างสวยงามยิ่ง

ด้วยพระอัจฉริยะในด้านมัณฑนศิลป์ พระที่นั่งวิมานเมฆ จึงกลายเป็นอนุสรณ์สถานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันมีความวิจิตรตระการตาหาคำมิได้ และแสดงวัฒนธรรมอันล้ำค่าของไทย นอกจากนั้นพระองค์ยังมีพระราชประสงค์ที่จะนำของอันสูงค่าเหล่านี้ เผยแพร่ให้ประชาชนได้ชมด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนุญาต เปิดให้ประชาชนเข้าชมได้เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑-๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕ และเมื่อวันที่ ๑-๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๖ นี่เป็นครั้งที่สอง

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนุญาตให้ประชาชนเข้าชมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ซึ่งได้ทรงตกแต่งด้วยของต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และที่ ๖ ซึ่งเป็นฝีมือของ ฟาแบร์เซ (Fabershé) ช่างชาวฝรั่งเศสแต่ไปทำที่รัสเซีย มีทั้งที่พระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งทำใหม่ตามแนวคิดไทย เช่น บาตรน้ำมนต์ มีฐานรองเป็นรูปครุฑ วัว และหงส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นพาหนะของพระนารายณ์ พระศิวะ และพระพรหม เป็นต้น ของที่เป็นฝีมือฟาแบร์เซ นี้กำลังเป็นที่ตื่นตาตื่นใจกันทั่วโลกในฝีมืออันงามเลิศ และถ้าใครมีอยู่เป็นสมบัติก็ได้รับการยกย่องว่ามีรสนิยมสูง

นอกจากของต่างประเทศแล้ว ยังมีของฝีมือของไทยอันงดงามที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงออกแบบดัดแปลงของพื้นบ้านให้เป็นของมีค่าด้วยวิธีผสมกลมกลืนกันอย่างน่าพิศวง เช่น ทรงนำแบบกระติบข้าวของชาวอีสานมาแปลงเป็นกระเป่าถือโดยใช้ลวดเงินลวดทองขัดกันตามลวดลายเดิม ตรงที่ปิดเปิดก็ทรงออกแบบเป็นไทย ๆ อาทิเป็น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ รวงข้าว ทรงนำคนโทน้ำของชาวเหนือมาแปลงเป็นแจกันเงินทอง มีดอกบัวตูมเป็นโลหะชุบทอง ๑๓ ดอก เพราะทองแท้อ่อนไปทำไม่ได้ไม่สวยราคาก็สูงมาก ดังนั้นเป็นต้น ความงดงามของวัตถุต่าง ๆ ทั้งของไทยโบราณและประยุคต์และของต่างประเทศ มีมากมายสุดที่จะกล่าวได้ สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือการทำคร่ำทอง ซึ่งกำลังจะสูญหายไป ผู้ชำนาญการในด้านนี้ก็เหลืออยู่เพียงคนเดียวแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาสอนที่ศูนย์ศิลปาชีพ เพื่อสืบทอดศิลปกรรมด้านนี้ไว้มิให้สูญ ครูผู้นั้นคือครูสมาน ไชยกุลสม การทำคร่ำทองซึ่งแต่เดิมใช้ทำค้ำอาวุธ ก็ได้ปรับปรุงให้ทันสมัย ทำเป็นลวดลายต่าง ๆ บนเคลือบแข็ง เป็นต้น การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดศิลปวัตถุเหล่านี้ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทก็เพราะเป็นศิลปผสมผสานกับยุโรป จึงมีพระราชประสงค์จะให้อยู่ในสถานที่ซึ่งเป็นศิลปผสมผสานเช่นเดียวกัน

การที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดพระที่นั่งวิมานเมฆและทรงเปิดพระที่นั่งจักรีให้ประชาชนชมนี้ นอกจากจะเป็นที่เลื่องลือไปทั้งในและนอกประเทศ ในด้านความงดงามของศิลปกรรมไทยแล้ว ยังเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย แม้จะมีการเก็บค่าเข้าชม เงินที่ได้ก็นำไปใช้เพื่อการกุศลบำรุงมูลนิธิศิลปาชีพ ซึ่งยกฐานะคนยากจนและฟื้นฟู รักษาศิลปพื้นบ้าน เป็นการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถในศิลปการด้านมณฑานศิลป์ มาช้านาน ประจักษ์พยานจะเห็นได้จากคำกราบบังคมทูลของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในโอกาสที่ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ในด้านมณฑานศิลป์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเวลา ๑๘ ปีมาแล้ว ตอนหนึ่งมีความว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถด้านมณฑานศิลป์เป็นที่ประจักษ์ เช่น ทรงพระราชดำริริเริ่มนำแบบเครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยเก่าก่อนให้เหมาะแก่การที่จะใช้ในปัจจุบันสมัย ปรากฏเป็นผลดีเป็นที่นิยมแพร่หลายทุกวันนี้ นอกจากนั้นยังทรงสนพระราชหฤทัยในพระราชกิจทางด้านการตกแต่งพระราชฐานและพระราชอุทยาน ได้ทรงกำกับการและพระราชทานพระราชวินิจฉัยให้งานทั้งปวงลุล่วงเป็นผลสำเร็จด้วยดีสมพระเกียรติทุกประการ”

ในยามคับขัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงช่วยเหลือป้องกันบ้านเมืองอย่างเต็มที่ พระองค์ได้ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทุกแห่งเพื่อเยี่ยมเยียนทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร ที่ปฏิบัติการเพื่อประเทศชาติ โดยมีได้นึกถึงความยากลำบากพระวรกาย พระองค์ได้ทรงพบเห็นความยากลำบากของเขาเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง เมื่อทรงพบทหาร ตำรวจอาสาสมัครที่ได้รับบาดเจ็บก็ทรงเข้าไปช่วยเหลือโดยมิได้ทรงรังเกียจ และบางครั้งทรงเร่งเจ้าหน้าที่เข้าช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน พระองค์ได้รับพระราชทานยศเป็นพันเอก เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ และดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ซึ่งต่อมาได้แปรสภาพเป็นกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และได้ย้ายที่ตั้งไปอยู่ที่ จังหวัดชลบุรี (เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑) ภายหลังสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานชื่อค่ายใหม่ว่า “ค่ายนวมินทราชินี” และพระราชทานสมณนามกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ว่า ทหารเสือนวมินทราชินี พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งนาวาเอก นาวาอากาศเอก และเป็นนายทหารพิเศษประจำกองทัพอากาศ และนายทหารพิเศษประจำกองทัพอากาศ เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๔ และทรงดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษประจำกองนักเรียนนายเรืออากาศรักษาพระองค์ โรงเรียนนายเรืออากาศกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ และประจำกองพันอากาศโยธิน ๑ รักษาพระองค์ อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๓

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยทหารหาญอยู่ตลอดเวลา บางครั้งก็เสด็จฝ่าฝืนตรายไปเยี่ยมทหารที่ปฏิบัติการรบเพื่ออธิปไตยของชาติ เพื่อเป็นกำลังใจของทหารเหล่านั้น ยามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรก็เสด็จแทนพระองค์ไปเพียงพระองค์เดียว โดยเฉพาะกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษนั้นได้ทรงปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เช่น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นองค์ประธานในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและ

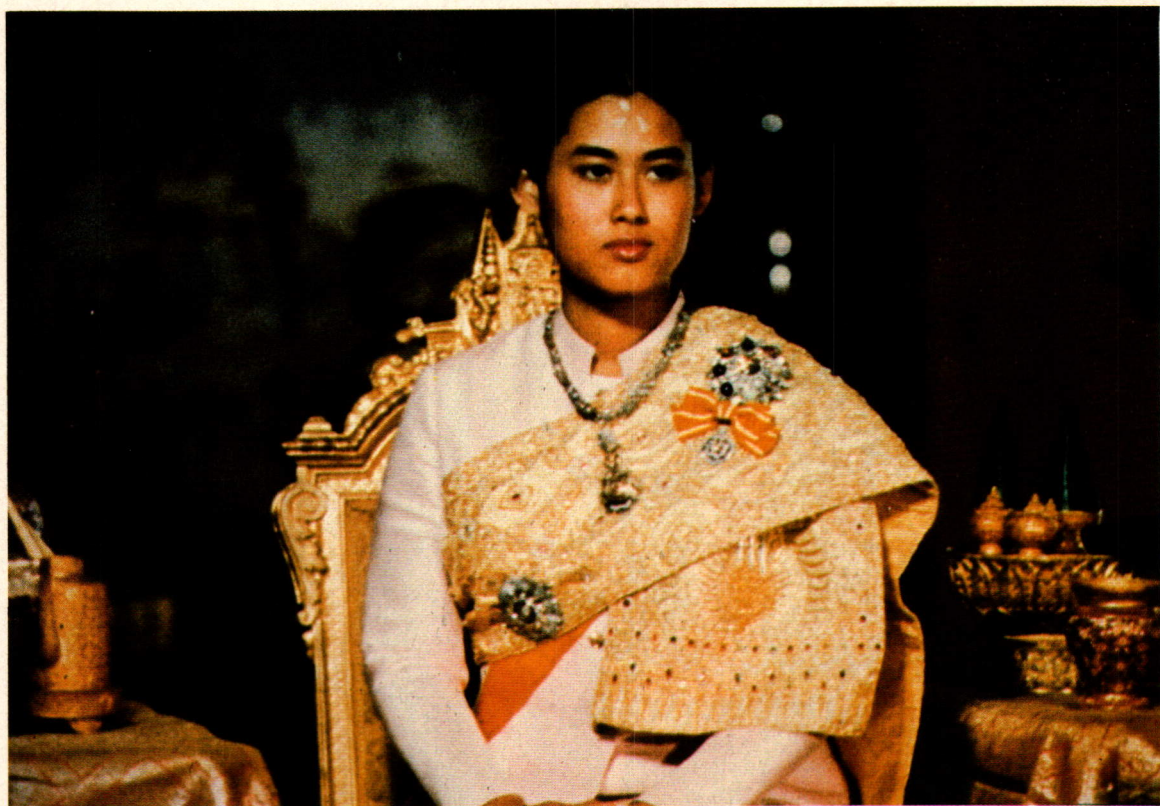
สวนสนามเนื่องในโอกาสไปปฏิบัติราชการชายแดนประจำปี ๒๕๒๕ ณ ค่ายนวมินทราชินี จังหวัดชลบุรี และเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๖ นี้เองพระองค์ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมทหารสังกัดกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ซึ่งปฏิบัติราชการสนามเพื่อคุ้มครองอธิปไตยของชาติ กรณีที่ทหารเวียดนามุลกล้าเข้ามาในชายแดนไทยที่เขาพนมประ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อประเทศชาติทั้งในยามสงบและในยามคับขัน ทรงห่วงใยพสกนิกรคุณแม่ห่วงใยสายโลหิตของตน ทรงเป็นสมเด็จพระแม่แห่งชาติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยนี้ขอเชิญชวนชาวไทยทุกหมู่เหล่าขอพระราชทานพระราชวโรกาสถวายพระพรชัย ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลพิภพได้คลันดาลให้ทรงพระเกษมสำราญ และทรงเจริญด้วยจตุรพิพร อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทรงปรารถนาสิ่งใดได้สำเร็จสมมโนรถทุกประการ.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คุณหญิงโสมรสมิ์ จันทรประภา เรียบเรียง

เนื่องจากในวันที่ ๒ เมษายนนี้เป็นวันประสูติของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้านายที่ทรงพระเกียรติคุณและทรงมีพระจริยาวัตรงดงามยิ่งเป็น “นรنگแก้ว” ของปวงชนชาวไทย จึงขอเชิญชวนพสกนิกรทุกผู้ทั่วอาศิรวาทสดุดี ตามมงคลสูตรข้อที่ ๑ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า การบูชาผู้ควรบูชาเป็นมงคลอันสูงสุดมงคลหนึ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระนามเดิมแต่แรกประสูติว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ทรงเป็นพระราชธิดาพระองค์ที่ ๒ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๘ นาฬิกา ๕๒ นาที นับตามจันทรคติ ตรงกับวันเสาร์ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะแม จุลศักราช ๑๓๑๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงกำหนดการอบรมพระราชโอรสพระราชธิดาให้ทรงเป็น “เจ้าฟ้า” ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ทรงอบรมให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าทุกพระองค์ทรงสำนึกในหน้าที่ที่ทรงมีต่อชาติบ้านเมืองและอาณาประชาราษฎรนอกเหนือไปจากการศึกษาเล่าเรียนเยี่ยงเยาวชนสามัญชนอื่นทั่ว ๆ ไป สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ณ โรงเรียนจิตรลดาซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นในบริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเพื่อการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ตลอดจนบุตรธิดาข้าราชการและบุคคลอื่น นักเรียนของโรงเรียนจิตรลดาจึงมาจากครอบครัวที่มีฐานะต่าง ๆ กัน นับแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าไปจนบุตรหลานข้าราชการ และคนงาน นักเรียนทุกคนได้รับการปฏิบัติต่อจากทางโรงเรียนเหมือน ๆ กันและต้องอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนเท่าเทียมกัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระองค์เหมือนนักเรียนสามัญชนธรรมดา ทรงอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนโดยเคร่งครัด ทรงทำเวรรักษาความสะอาด ดูแลโต๊ะอาหารและอื่น ๆ ตลอดจนการเคารพครูบาอาจารย์ ทรงปฏิบัติต่อพระอาจารย์ที่ถวายพระอักษรเยี่ยงศิษย์จะพึงปฏิบัติต่อกุ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาสามารถในการศึกษามาก ทรงสอบไล่ชั้นประถมปีที่ ๗ อันเป็นชั้นประโยคประถมบริบูรณ์ในขณะนั้นได้เป็นที่ ๑ ของประเทศเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ และทรงสอบไล่ชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายแผนกศิลปะได้เป็นที่ ๑ ของประเทศเช่นกันในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ทรงได้รับพระราชทานรางวัลเรียนดีตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการทั้งสองครั้ง

ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๖ ถึง ๒๕๑๘ ทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทรงสอบคัดเลือกเช่นเดียวกับนักเรียนอื่น ๆ ตลอดเวลา ๔ ปีที่ทรง

ศึกษาอยู่ได้ทรงปฏิบัติพระองค์เช่นเดียวกับนิสิตธรรมดาทั่ว ๆ ไป เช่น ทรงร่วมในพิธีไหว้ครู พิธีรับน้องใหม่ ร่วมร้องเพลงเชียร์ของมหาวิทยาลัยและของคณะ ทรงเป็นสมาชิกชมรมวรรณศิลป์ ชมรมดนตรีไทย ชมรมมรดกไทย ชมรมภาษาตะวันออก ชมรมประวัติศาสตร์ ทรงร่วมบรรเลงดนตรีไทยและทรงขับร้องในวงดนตรีไทยของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนทรงร่วมในการออกโทรทัศน์ถ่ายทอดไปทั่วประเทศ

ในด้านวิชาการทรงได้รับรางวัลคะแนนยอดเยี่ยมในวิชาต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น เงินทุนรางวัลยอดเยี่ยมวิชาภาษาฝรั่งเศสจากสมาคมฝรั่งเศส วิชาภาษาไทยจากทุนพระวรวงศ์เธอวิศิษฐ์ เป็นต้น ทรงสอบไล่ได้เป็นที่ ๑ ตลอดเวลา ๔ ปี ทำให้ทรงได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนตลอดหลักสูตรตามระเบียบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปีการศึกษา ๒๕๑๕ ทรงสำเร็จการศึกษาชั้นอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๑ ได้รับพระราชทานเหรียญทอง ทรงได้คะแนนเฉลี่ย ๓.๘๘ เป็นคะแนนสูงสูดนับแต่คณะอักษรศาสตร์ ได้ใช้การวัดผลเป็นระบบหน่วยกิต นับเป็นเจ้านายชั้น “เจ้าฟ้า” พระองค์แรกของเมืองไทยที่ทรงสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยภายในประเทศ

หลังจากนั้นได้ทรงสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในบัณฑิตวิทยาลัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาภาษาบาลีสันสกฤตและในขณะเดียวกันก็ทรงสอบคัดเลือกศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยศิลปากรในสาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออกด้วย ทรงสำเร็จการศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต หลังจากนั้นได้ทรงสอบคัดเลือกเข้าศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในปีการศึกษา ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังทรงศึกษาอยู่

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีมากมายบางครั้งต้องทรงประกอบพระราชภารกิจหลายอย่างและต่างสถานที่กันในวันเดียวกันเป็นการทรงพระราชอุตสาหะเป็นอย่างยิ่งมิได้ทรงย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อยตรากตรำพระวรกายและภยันตรายใด ๆ ทรงปฏิบัติพระราชภาระกิจตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปฏิบัติ คืออุทิศพระองค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติบ้านเมืองให้ได้มากที่สุด ทรงเห็นทุกข์ของราษฎรอยู่เหนือความสุขส่วนพระองค์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เคยพระราชทานพระราชดำรัสข้อความตอนหนึ่งว่า

“.....ข้าพเจ้าทราบคืออยู่ว่าข้าพเจ้ามีหน้าที่และควรรับผิดชอบต่อประเทศชาติอย่างมาก และการที่จะปฏิบัติราชการแผ่นดินเป็นภาระอันหน้าที่ต้องอาศัยทั้งสติปัญญาความสามารถอันพร้อมมูล ข้าพเจ้าจึงตั้งใจที่จะเพียรพยายามศึกษาและปฏิบัติฝึกฝนตนเองต่อไปอย่างดีที่สุด เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ตามที่ทุกคนมุ่งหวัง.....”

ข้อความตามพระราชดำรัสนี้เป็นพระสัจวาจาโดยแท้เพราะได้ทรงปฏิบัติตามพระปณิธานนี้โดยครบถ้วน

พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองและประชาชนมีมากมายสุดที่จะพรรณนาได้ในเวลาอันสั้น จึงขอสรุปโดยอัญเชิญพระบรมราชโองการประกาศสถาปนาในพระราชพิธีเฉลิมพระราชอิสริยยศศักดิ์ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ได้ทรงพระอุตสาหะปฏิบัติกิจการอันเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชนโดยอเนกประการ ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินไปในการทรงเยี่ยมเยียนราษฎร ดำรง ทหารในภูมิภาคต่าง ๆ อยู่เสมอ ทุกแห่งหนแม้ในท้องถื่นทุรกันดารมีภัยอันตราย ทำให้ได้ทรงทราบ ถึงการดำเนินชีวิต ปัญหาและอุปสรรคความยากแค้นต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างดี โดย ปกติจะทรงปราศรัยชักทายกับราษฎรอย่างสนิทสนมด้วยพระเมตตา ทำให้ราษฎรมีโอกาสที่จะกราบทูล ถึงทุกข์สุข ที่มีอยู่ได้ตามประสงค์ ทรงถือเป็นภาระที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขตอบแทนบุญคุณเหล่าทหาร ตำรวจ และพลเรือน ที่สละชีวิตและความสุขในการป้องกันประเทศชาติ ได้ทรงก่อตั้งมูลนิธิซึ่งได้ รับพระราชทานนามว่า “มูลนิธิสายใจไทย” ขึ้นสำหรับอนุเคราะห์ทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่ บาดเจ็บพิการ ในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ด้วยการดูแลให้ฝึกอาชีพ ตลอดจนดูแลช่วย เหลือครอบครัวไม่ให้รู้สึกถูกละทิ้ง ทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธานของมูลนิธิ และทรงควบคุม บริหารงานอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ นับได้ว่าได้ทรงทำคุณประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองและประชาชนในประการ ที่สำคัญประการหนึ่ง ในด้านการพัฒนาประเทศ ทรงสนพระหฤทัยในกิจการพัฒนาทุกแขนง ได้ โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาและช่วยเหลือในกิจการโครงการตามพระราชดำริทุกโครงการ ทรงทำหน้าที่เป็นราชเลขานุการส่วนพระองค์ ทรงรับพระบรมราโชบายและพระราชดำริ มาทรง ดำเนินการสนองพระเดชพระคุณ ทั้งในงานด้านเกษตร และด้านการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร นับเป็นการดูแลสอดส่องพระราชกรณียกิจส่วนพระองค์ต่างพระเนตรพระกรรณ ได้เสด็จไปทอด พระเนตรการพัฒนาประเทศของประเทศอิสราเอล โดยทรงรับเชิญเป็นอาคันตุกะของรัฐบาลอิสราเอล และการพัฒนาประเทศของประเทศอิหร่านโดยทรงรับเชิญเป็นพระอาคันตุกะของเจ้าหญิงฟารห์ นาช พระราชธิดาของสมเด็จพระเจ้าชาห์แห่งอิหร่าน ประเทศทั้งสองดังกล่าว นับว่าเป็นประเทศที่มีความ เจริญก้าวหน้ามากในการพัฒนาประเทศ ผลของการที่ได้ไปทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ ของแต่ละ ประเทศย่อมนำมาใช้เป็นแนวทางช่วยในการพัฒนาประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ในด้านการพระศาสนา ก็ทรงมีพระหฤทัยมั่นคงในพระรัตนตรัย ทรงศึกษาและปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาโดยสม่ำเสมอ ตลอดมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ พร้อมทั้งทรงสนพระหฤทัยศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นตลอดจนปรัชญาอย่างแตกฉาน ในส่วนราชการในพระองค์ก็ได้สนองพระเดชพระคุณ ในพระราชภารกิจที่ทรงมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสมพระราชประสงค์ เช่น เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เสด็จแทนพระองค์ไปทรงร่วมในพิธีพระบรม- ศพสมเด็จพระเจ้ากุสตาฟที่ ๖ ออดอล์ฟ ที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ก็ได้ทรงปฏิบัติพระภารกิจ ได้สำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์นี้ กอปรด้วยพระจรรยาบรรยาที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติแห่ง ขัตติยราชกุมารีทุกประการ เป็นที่รักใคร่นับถ้อยยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณกันอยู่โดยทั่วไป บัดนี้ที่ทรงพระเจริญวัยสมบูรณ์ด้วยพระเกียรติคุณดังกล่าวมา สมควรได้รับพระราชทานสถาปนา

พระอิสริยยศดีให้สูงขึ้น ให้ทรงรับพระราชบัญชาและสัปตปฎลเศวตฉัตร เพื่อเป็นพระเกียรติประวัติสืบไปตามโบราณราชประเพณี

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตาทิวัฒนาคุณยศโสภาคย์ เถลิงพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาวชิโรตตมางกูร สยามมบรมราชกุมารี

ประกาศมา ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐”

ยิ่งทรงพระเจริญด้วยพระอิสริยยศและพระอิสริยยศดีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามมบรมราชกุมารี ก็ยิ่งทรงมีพระราชภารกิจหนักยิ่งขึ้นเป็นต้นว่า ได้ทรงงานในหน้าที่องค์อุปนายิกาสภาภาษาไทย เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกระชับสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ อาทิเช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม จีน เป็นต้น ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง อนุรักษ์ไว้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติบ้านเมืองสืบไป ทรงได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั่วประเทศเพียงไร ภาพที่ผู้คนเบียดเสียดกันเฝ้าทูลละอองพระบาทถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลในการนี้ย่อมจะยืนยันความจริงเป็นที่ประจักษ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามมบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชาสามารถในเชิงวรรณกรรมมาก ได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นหนังสือ บทความ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองไว้มาก ในจำนวนนี้มีโคลงพระราชนิพนธ์บทหนึ่ง ซึ่งหม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์ ได้แต่งทำนองถวายใช้เป็นเพลงชื่อว่า “ดุจดิดา มารดร” บทพระราชนิพนธ์มีว่า

รักษาดียอมสละ	แม่ชีวี
รักเกียรติจงเจตน์พลี	ชีพได้
รักราชมุ่งภักดี	รองบาท
รักศาสน์ราญเศิกไส้	เพื่อเกื้อพระศาสนา
อันสยามเป็นบ้านเกิด	เมืองนอน
ดุจดิดามารดร	เปรียบได้
ยามสุขสโมสร	ทุกเมื่อ
ยามศึกทุกข์ยากไว้	ปลาตเร้นฤควรร

เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่แสดงถึงพระราชปณิธานที่คนไทยทุกคนควรจะจำเริญรอยพระยุคลบาทเป็นพระราชปณิธานที่ได้ทรงปฏิบัติโดยครบถ้วนสม่ำเสมอ

ในวโรกาสวันประสูติในวันนี้ขอเชิญชวนประชากรทุกหมู่เหล่าร่วมกันขอพระราชทานถวายพระพรชัยมงคล ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีในสากลพิภพ จงอภิบาลรักษาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาวชิโรตตมางกูร สยามมบรมราชกุมารี ให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ทุกขโศกภัยใดๆได้มาแผ้วพานเบื้องพระยุคลบาท ขอให้พระราชกรณียกิจอันพิลาสจงแผ่ไพศาลเป็นคุณประโยชน์ไปทุกแห่งหน สกทพระเกียรติยศปรากฏมโหฬารตลอดจิรัฏฐิติกาล เทอญ.

ออกรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๒๕

ในงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-
บรมราชกุมารี ทรงรับพระราชภาระเป็นองค์ประธานกรรมการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด
พระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง เพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติ และเป็นมรดก
ทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป

ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เรียบเรียง

เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหจักรวชิรสิริธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ครบรอบ ๒๘ พรรษา นับว่าเป็นวันชื่นชมยินดีของมหาชนชาวไทย ที่ซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ดังนั้นคณะกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงใคร่ที่จะได้นำพระราชกรณียกิจเรื่องหนึ่งที่ทรงบำเพ็ญมาแสดงว่า ทรงเปี่ยมไปด้วยพระปัญญาบารมีเพียงใด พระราชกรณียกิจเรื่องนั้นคือ พระราชวิทยานิพนธ์เรื่อง “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”

พระราชวิทยานิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๔ โดยมีศาสตราจารย์หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ เป็นพระอาจารย์ที่ปรึกษา พระราชวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นงานวิจัยเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งทรงจำกัดเฉพาะแบบที่นับถือกันในประเทศไทย และประเทศศรีลังกา นับว่าเป็นการค้นคว้าคัมภีร์และหนังสือต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและมากที่สุดในเรื่องบารมีเท่าที่มีผู้เคยทำมา ได้ทรงกำหนดที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินงานวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นพระราชวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นงานวิจัยที่ทรงคุณค่าและมีประโยชน์ยิ่ง มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ จึงได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสเฉลิมฉลอง ๒๐๐ ปี ของพระบรมราชจักรีวงศ์ และกรุงรัตนโกสินทร์ และได้รับอนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ให้จัดพิมพ์เผยแพร่ได้ นอกจากจะพระราชทานต้นฉบับพระราชวิทยานิพนธ์แล้ว ยังได้ทรงเลือกภาพที่จะพิมพ์เป็นปกและภาพแทรกด้วยพระองค์เอง พระราชทานอีกด้วย โดยภาพปกนั้นโปรดเกล้าฯ ให้ถ่ายจำลองภาพ “พระเจ้าห้ามริดาamar” จากศาลาแดง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม อันเป็นภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเขียนผูกเส้นเป็นแบบแล้วมอบให้ศาสตราจารย์คาร์โล ริโกลี เขียนระบายสีปูนเปียกลงที่ผนังด้านในของศาลา ส่วนภาพแทรกทรงเลือกภาพทศชาติฝีพระหัตถ์สมเด็จพระบรมศิลปินพระองค์เดียวกันนั้น โดยมีลายพระหัตถ์ประทานว่า “ภาพทศชาติขอพิมพ์ทุกภาพ สำหรับเวสสันดรยังไม่มีภาพในชุดเดียวกัน จึงขอเอาภาพชุดวัชรราชาธิวาส เลือกเอาภาพที่พระชาติขึ้นจากสระมากอดพระขงฆ์พระเวสสันดร ส่วนคานานันขอจากสมเด็จพระญาณสังวร” ภาพทศชาติชุดนี้คงดงามยิ่ง มีผู้นิยมชมชอบกันมาก แต่ปัจจุบันหาดูได้ยากแล้ว พระราชดำริในการเลือกพิมพ์ภาพชุดนี้จึงเป็นการอนุรักษ

และส่งเสริมงานจิตรกรรมที่วิเศษยิ่งของชาติไทยชุดหนึ่งไปในตัว และหนังสือพระราชวิทยานิพนธ์เล่มนี้ซึ่งมีความหนา ๒๑๐ หน้า มีจำหน่ายที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ในราคาเพียง ๖๐ บาทเท่านั้น

ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ได้แถลงว่า ในอดีตมีเจ้านายในพระบรมราชจักรีวงศ์หลายพระองค์ ทรงศึกษามีความรู้ในภาษามคธหรือที่เรียกว่าภาษาบาลี เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎกพุทธ-วจนะ พร้อมทั้งอรรถกถาคือคำอธิบายพระไตรปิฎก และฎีกาได้แก่คำอธิบายอรรถกถา ปรากฏว่ามีแต่เจ้านายฝ่ายหน้าที่ทรงศึกษา เช่น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ส่วนที่ทรงเป็นคฤหัสถ์แต่ทรงศึกษามีความรู้ภาษาบาลีเป็นที่ปรากฏ จนถึงได้รับพระราชทานดลบัตรพัดยศเทียบเท่าเปรียญห้าประโยคในรัชกาลที่ ๕ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ และในรัชกาลที่ ๗ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ต้นราชสกุลกิติยากรของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลปัจจุบัน ส่วนเจ้านายฝ่ายในไม่ปรากฏว่าพระองค์ใดมีพระปรีชาสามารถในภาษาบาลี

ปัจจุบันทราบว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงใฝ่พระราชหฤทัยศึกษาภาษาบาลีเป็นส่วนพระองค์ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาภาษาบาลีในชั้นมหาบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังที่ทรงทำพระราชวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ซึ่งถ้าท่านผู้ใดได้อ่านจบแล้วจะเห็นได้ว่า มิใช่เป็นแต่เพียงวิทยานิพนธ์เพื่อประกอบการศึกษาตามหลักสูตรที่มีระเบียบกำหนดเท่านั้น แต่เป็นผลงานที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถในภาษาบาลีเป็นพิเศษ ดังเช่นทรงใช้คัมภีร์ฉบับของสมาคมบาลีปกรณ์เป็นหลัก เพราะเป็นฉบับที่รู้จักกันเป็นสากล และจะทรงแปลคัมภีร์เหล่านี้จากภาษาไทยด้วยพระองค์เอง พระราชทานเหตุผลว่า “คำแปลที่นักภาษารุ่นเก่าของไทยแปลไว้ มักเป็นการแปลรักษารูปศัพท์เดิมไว้ ทำให้ความในบางตอนไม่กระฉ่างนัก” การที่มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับพระราชทานพระราชนุญาตให้พิมพ์เรื่องทศบาลมีในพุทธศาสนาเถรวาทขึ้นนี้ จึงเป็นหลักฐานประกาศให้ทราบว่า มีเจ้านายฝ่ายในผู้ทรงดำรงพระอิสริยยศศักดิ์สูงยิ่งพระองค์หนึ่งในพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้ทรงศึกษาภาษาบาลีมีความรู้เชี่ยวชาญยิ่งและเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ก็เป็นการแสดงว่าสมเด็จพระบรมวงศ์ผู้ทรงประทับอยู่ในดวงใจของชาวไทยทุกคนพระองค์นั้น ทรงสนพระราชหฤทัยศึกษาและปฏิบัติพระพุทธานุศาสน์พร้อมกันไปกับประชาชนชาวไทย อันเป็นเครื่องยืนยันว่า ครอบครัวยุคใหม่ได้ร่วมกันศึกษาและปฏิบัติธรรมะในพระพุทธศาสนา ครบถ้วนสมบูรณ์ก็จะคุ้มครองรักษาให้ชาติไทย ซึ่งประกอบไปด้วยพระบรมราชจักรีวงศ์และประชาชน มีความผาสุกมั่นคงตลอดนิรันดร์กาล

พระราชวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายจะศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ว่า “บารมี” ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเถรวาทที่แต่งขึ้นในยุคต่าง ๆ โดยใช้วิธีการ ๒ อย่างคือ การศึกษาวิธีการประกอบศัพท์ และการศึกษาคำศัพท์ที่อยู่ในคำแวดล้อมต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในพระคัมภีร์ จากการศึกษาเห็นได้ว่ายุคแรก ๆ ในระยะต้นนั้น คำว่าบารมีหมายถึงความ

เป็นเลิศ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ในด้านใดก็ได้ ต่อมาความหมายของศัพท์แถบเข้า ก็จะหมายถึง ความเป็นเลิศหรือความบริบูรณ์ในธรรมะหมวดใดหมวดหนึ่งของพุทธศาสนา ในที่สุดจะหมายถึง ความเป็นเลิศหรือเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนาคือพระนิพพาน ส่วนความหมายของคำว่าบารมี ในยุคหลังโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เข้าใจกันอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย คือหมวดธรรมะหรือวิธีการ ๑๐ ประการอันจะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติได้บรรลุถึงพระนิพพาน ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ในด้านความหมายคือเปลี่ยนจากเป้าหมายมาเป็นวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย

พระราชนิพนธ์เรื่องทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น ๗ บท คือบทที่ ๑ เป็น บทนำ บทที่ ๒ ความหมายของบารมีตามรูปศัพท์ บทที่ ๓ ความหมายของคำว่าบารมีในพระไตรปิฎก บทที่ ๔ ความหมายของคำว่าบารมีในคัมภีร์อุปทาน คัมภีร์พุทธวงศ์ และคัมภีร์จริยาปิฎก บทที่ ๕ ความหมายของบารมีในคัมภีร์ปกรณ์พิเศษและอรรถกถา บทที่ ๖ ความหมายของคำว่าบารมีในคัมภีร์พุทธศาสนาในประเทศไทย และอิทธิพลความคิดเรื่องบารมีในวัฒนธรรมไทย และ บทที่ ๗ เป็นการสรุปและเสนอแนะ ดังจะได้สรุปใจความสำคัญของบทที่ ๑ คือบทนำ มาเล่าให้ ฟังพอเป็นตัวอย่างคือ

บทนำเป็นบทแสดงที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนในการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย ที่มาของปัญหานั้นเนื่องจากแนวความคิดเรื่องบารมีโดยเฉพาะอย่างยิ่งทศบารมีนั้น เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่ผู้นับถือพุทธศาสนาเถรวาท ทศบารมีคือ คุณธรรม ๑๐ ประการที่จะนำไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า ได้แก่ ทาน ศีล เมตตา เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน และอุเบกขา การบำเพ็ญบารมีพระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญสืบเนื่องกันถึง ๑๐ ชาติ จึงเรียกว่าทศชาติ ซึ่งเมืองไทยมีการท่องหัวใจทศชาติหรือพระเจ้า ๑๐ ชาติ อันเป็นอักษรต้นของชื่อพระโพธิสัตว์ว่า “เด-ช-สุ-เน-ม-ภู-จ-นา-วิ-เว” ถือว่าเป็นสิริมงคลป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ดังนั้นในประเทศไทยจึงรู้จักคำว่าบารมีในหนังสือต่าง ๆ ที่เล่าเรื่องทศชาติ รวมทั้งประเพณีเทศน์มหาชาติ คือพระโพธิสัตว์เวสสันดรบำเพ็ญทานบารมีเป็นชาติสุดท้าย เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนั้นในระยะหลังยังมีการใช้คำว่าบารมีในความอื่นด้วย เช่น พระบารมี ปกเกล้า แสดงว่าบารมีน่าจะมีความหมายอย่างตามสมัยและลักษณะวัฒนธรรมในสังคม ดังนั้นจึงควรนำข้อมูลเกี่ยวกับคำว่าบารมีมาศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อให้ทราบว่า ความหมายและความคิดของคำว่าบารมีที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัยนั้น มีผลอย่างไรต่อความคิดเรื่องการทำบุญธรรมเพื่อ พุทธภูมิ และต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมะโดยทั่วไปของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนมีผลอย่างไรต่อ วัฒนธรรมไทย ทั้งนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ทางพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่ความรู้ทาง สังคมวิทยาของไทยเราด้วย

พระราชนิพนธ์ดังกล่าวมานี้ ถ้าท่านผู้ฟังได้มีโอกาสไปหาอ่านด้วยตนเองโดยตลอดแล้วย่อม จะต้องมีความคิดตรงกันว่า เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าให้ความรู้ทั้งด้านอักษรศาสตร์ ธรรมะ ตลอดจน สังคมวิทยา และเมื่อยิ่งทราบถึงความหมายของทศบารมีโดยละเอียด ว่ามีลักษณะอย่างไร ต้อง บำเพ็ญประการใด ก็จะเกิดความชื่นชมโสมนัสว่า พระราชจริยาวัตรขององค์พระผู้ทำงานวิจัยนี้ อยู่ในครรลองของทศบารมีโดยแท้ จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยแต่ประการใดว่า เหตุใดจึงทรงเป็นขวัญใจ

ของชาวไทยทั้งชาติ ดังนั้นทุกคนจึงพร้อมใจกันที่จะถวายพระพรชัยมงคล ขอให้ทรงพระเจริญ-
สุขสวัสดิ์ปราศจากภัยพิบัตินานาประการ ขอให้ทรงพระสำราญทุกวันคืน เพื่อความชื่นใจของ
พสกนิกรชาวไทยสืบไปชั่วกาลนาน.

ออกรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๒๖

